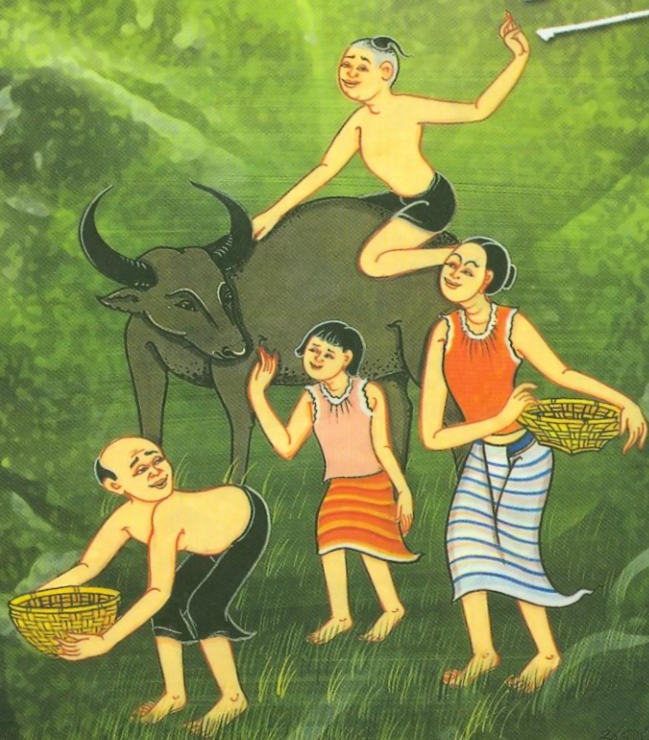

คีนวิญญาน ความรัก ให้แผ่นดิน

ร.พี.สาคริก.

พุทธินันท์ สุขพรวรกุล : บรรณาธิการ

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาส ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ครบรอบ 80 ปี

คืนวิญญาณ ความรัก ให้แผ่นดิน

ศ.ระพี สาคริก

สนับสนุนโดย

- สถาบันเกษตรกรรมยั่งยืน •
- โครงการนำร่องเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย •
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ •
- เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก •

จัดพิมพ์โดย

- โครงการสื่อเกษตรกรรมยั่งยืน มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) •

ChangeFusion

เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

ชื่อหนังสือ : **คินวิญญาน ความรัก ให้แผ่นดิน**

ชื่อผู้เขียน : ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

จัดพิมพ์โดย: โครงการสื่อเกษตรกรรมยั่งยืน

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)

สำนักงานเลขานุการ : 912 ซ.7 ถ.งามวงศ์วาน 31

อ.เมือง จ.นนทบุรี 11100 โทร.0-2591-1195-6 โทรสาร 0-2952-7871

E-mail : annet@ksc.th.com, samedia@yahoo.com

ISBN : 974-90627-9-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2545

จำนวนพิมพ์ : 3,000 เล่ม

บรรณาธิการ : พุทธิพันธ์ สุขพรวรรกุล

ภาพปก/ภาพประกอบ : ปางช้าง ทยานหทัย : กลุ่มไท

โทร.0-2594-4382, 01-848-2199

ออกแบบปก/รูปเล่ม : Mild Graphic Co.,Ltd.

ดำเนินการพิมพ์ : Mild Publishing Co.,Ltd. โทร. 0-2270-0928-9

จัดจำหน่ายโดย : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 0-2579-9596-7, 0-2942-8063-7

โครงการ สื่อเกษตรกรรมยั่งยืน

นับแต่ยุคดึกดำบรรพ์ เมื่อแรก
เริ่มมีมนุษย์ มนุษย์ยังคงระเห่เร่ร่อน หา
กินอยู่กับการล่าสัตว์ เก็บของป่าเป็นพืช
ผัก เป็นผลหมากรากไม้กิน เมื่อมนุษย์
ยุคหินคนแรกรู้จักนำหินมาเป็นอาวุธ เป็น
เครื่องมือในการล่าสัตว์ นับแต่วันนั้นเป็นต้นมาก็

เป็นจุดเริ่มต้นของอารยธรรมยุคหิน

เชกเชนกัน ณ วันที่มนุษย์คนแรกเริ่มรู้จักตั้งหลักแหล่ง ปลูกพืช
ผักผลไม้กินแทนการล่าสัตว์ วันนั้นนับเป็นวันเริ่มแรกของอารยธรรมมนุษย์
ยุคปัจจุบัน

ข้าว นับเป็นธัญญาหารแรกๆ ของมนุษย์ ได้หล่อเลี้ยงร่างกาย
จิตใจ และจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เติบโตกล้าขึ้นมา ท่ามกลางธรรมชาติที่
อุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรมข้าวจึงเจริญงอกงามเติบโตขึ้นเป็นเงาตามตัว
สร้างการเติบโตกล้าทางจริยธรรม คุณธรรม และพลังของชุมชน

แต่แล้ว...วันนี้ วันที่... ผืนแผ่นดินด้านขวา แข็ง เชื้อยเนื้อย
ธรรมชาติแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์พื้นเมืองถูกเบียดบังด้วย
ความละโมบอย่างฟุ่มเฟือย ทั้งยังตกอยู่ภายใต้เงื้อมมือของเทคโนโลยีที่

ไม่เหมาะสม และการผูกขาดทางการค้า

ต้นข้าว....ซึ่งเคยเจริญงอกงามดี เต็มไปด้วยเมล็ดที่อุดมอวบอ้วนตลอดทั้งรวง ทั้งที่ไม่ได้ใส่ปุ๋ยแต่อย่างใด มีเพียงดิน น้ำ ฟ้า ที่โอบอ้อมดูแลกลับดูแล หัก หั่น อ่อนแอ ไร้ราศีลง เจกเช่นเดียวกับชาวนาชาวไร่ ซึ่งเศร้าหมอง ชูบซิดไร้วิญญาน ชุมชนอ่อนล้า หดพลง และเสื่อมโทรมลงถนัดตา ผู้คนต้องอพยพละทิ้งไร่นาเข้าเมืองเพื่อมาใช้แรงงานในเมืองครอบครัวแตกกระสั่นชานทราย สังคมตัวใครตัวมัน... อ่อนล้าเจกเช่นเดียวกับต้นข้าว ลำพังแค่จะพุงกายตัวเองก็แทบจะเอาไม่อยู่อยู่แล้ว จะมีแรงที่ไหนไปหนุนช่วยผู้อื่นได้เล่า

ข้าวเป็นเช่นไร.. คนก็เป็นเช่นนั้น ชุมชนเป็นเช่นไร... นาข้าวก็เป็นเช่นนั้น สังคมเป็นเช่นไร...เนื่อนาก็เป็นเช่นนั้น

เรา...จึงหวังเป็นเพียง “เมล็ดข้าวเปลือก” ที่บ้างอาจเติบโตงอกงามขึ้นภายใต้สภาวะธรรมชาติที่เราเลือกได้บ้าง เลือกไม่ได้บ้าง เพื่อแลกเปลี่ยนถ่ายทอดบทเรียน ยกระดับองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน และความสามารถในการบริหารจัดการแปลง ตลอดจนองค์กรเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้เพื่อทวนกระแส ทำทลายเกษตรกรรมเคมี และเกษตรกรรมที่ไร้ความรับผิดชอบ

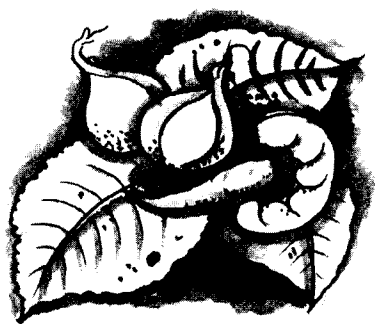
แม้จะเหลือและเป็นเพียงข้าวเมล็ดหนึ่งเมล็ดเดียว... ก็ขอเป็นเมล็ดข้าวเปลือกที่ตกที่ใดก็งอกงามที่นั่น

โครงการสื่อเกษตรกรรมยั่งยืน

(รายได้จากโครงการฯ จะนำสู่กิจกรรมสื่อการรณรงค์เผยแพร่เกษตรกรรมยั่งยืน แม้จะเป็นเพียงสื่อเล็กๆ ในสังคม ที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้กับสื่อของเกษตรกรรมเคมี มูลนิธิก็จะยืนหยัดทวนกระแส และจุดประกายให้ยั่งยืนตราบนานเท่านาน)

คำปรารภจากผู้เขียน

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน
(ประเทศไทย) ได้ให้ความสนใจรวบรวมข้อเขียนจากฉัน เพื่อนำลงพิมพ์รวมเล่มสำหรับนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชน ในขณะที่ คนจำนวน
มากยิ่งขึ้นกำลังรู้สึกว่า ขณะนี้สังคมไทย

กำลังเกิดปัญหานักหนังสือพิมพ์มากขึ้น

ในชั้นแรก ทางมูลนิธิฯ ได้ขอให้ฉันเขียนบทนำของหนังสือนี้ด้วย แต่ฉันกลับคิดว่าเท่าที่ชีวิตตัวเองทำงานมาแล้วทั้งหมดได้อุทิศวิญญาณความรักให้กับชนรุ่นหลังมาตลอด

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้ แม้อาจเกิดจากความคิดที่แหวกแนวไปจากสิ่งซึ่งเคยทำกันมาแล้ว โดยเหตุที่ฉันคิดได้ว่า ในเมื่อตัวเองได้อุทิศทั้งแรงกายแรงใจให้กับความเจริญก้าวหน้าในด้านภูมิปัญญาแก่ชนรุ่นหลัง

ดังนั้น ณ โอกาสนี้จึงควรให้ความสนใจศึกษาว่าในสายตาชนรุ่นหลังซึ่งมองมายังผลงานเท่าที่ฉันได้กระทำมาแล้วทั้งหมดจากความรู้สึกของเขาเอง

อย่างไรก็ตาม ฉันได้ปรารภไว้กับผู้ที่ได้รับการขอร้องให้เขียนบทนำเรื่องนี้ว่า จะให้อิสระในการเขียนวิจารณ์อย่างปราศจากข้อจำกัดใดใดทั้งสิ้น

นอกจากนั้น สำหรับผู้ที่ได้รับการขอร้องให้เขียนบทวิจารณ์เรื่องนี้ ย่อมรู้ดีแล้วว่า ฉันเป็นผู้ที่ให้โอกาสแก่ชนรุ่นหลังทุกคนแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ จากประจักษ์พยานที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความใกล้ชิดสนิทสนมทางจิตใจซึ่งเชื่อมโยงไปถึงด้านร่างกายร่วมด้วย

ดังนั้น บนเส้นทางชีวิต ซึ่งหลายคนคงเห็นความจริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้วว่า วิญญาณฉันเองกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตที่มุ่งลงสู่ระดับล่างมาตลอด จากสภาพดังกล่าวน่าจะถือเป็นประจักษ์พยานได้ว่า ชีวิตตัวเองเท่าที่ผ่านพ้นมาจนถึงทุกวันนี้ แม้ด้านนอกจะสะท้อนให้เห็นว่ามีความอ่อนนุ่ม แต่ในด้านจิตใจย่อมรู้คุณค่าของความแข็งแกร่ง ช่วยให้ตนรู้คุณค่าชีวิตตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด หากใครสามารถมองได้ลึกซึ้งย่อมพบว่า สิ่งซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ คือวิญญาณที่มอบให้กับชนรุ่นหลัง รวมทั้งทุกคนผู้ใช้ชีวิตอย่างซื่อสัตย์อยู่กับพื้นดิน อันถือเป็นสื่อความรักที่แท้จริงจากใจคนอย่างเป็นธรรมชาติ

ว.ไพฑูริย์

คำนำ

ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน วันนั้น เป็นวันไหว้ครู ดิฉันในฐานะน้องใหม่ (Freshy) รู้สึกตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ร่วมในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่ยังคงตราตรึงไว้ในความทรงจำมีรู้คล้าย เพราะเป็นวันแรกที่ลูกศิษย์ใหม่ได้คารวะขอฝากตัวเป็นศิษย์ อาจารย์ก็ต้อนรับ อวยพรและรับรองลูกศิษย์ใหม่ แม้วันนั้นจะผ่านมาเป็นเวลานานกว่า 2 ทศวรรษ ดิฉันยังจำวันนั้นได้ติดตาติดใจอย่างไม่มีวันเลือน เหมือนว่า ภาพเหตุการณ์นั้นเพิ่งเกิดขึ้นสดๆ ในขณะนี้

เสียงอาจารย์โฆษกประกาศ “กราบเรียนเชิญอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นมาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย” อาจารย์ระพี สาคริก เดินขึ้นมาบนเวทีหอประชุมใหญ่ ท่ามกลางการรอคอยของบรรดา คณาจารย์ทุกคน ทุกภาควิชาซึ่งนั่งเป็นฉากหลังอยู่บนเวที ส่วนด้านล่างก็เนืองแน่นไปด้วยการรอคอยของลูกศิษย์ปีหนึ่ง ซึ่งยังระทึกขวัญไม่หายจากการผ่านสนามสอบเอ็น-ทรานส์มานานมาๆ ยังมีพื้นที่จะปาดคราบเหงื่อและน้ำตา ต้องมาเตรียมพร้อมกับงานรับน้องของรุ่นพี่ และ พิธีกรรมแห่งความทรงจำในวันนี้

แต่อย่างก้าว ที่อาจารย์ระพี สาคริก ย่างเท้าออกมาในวันนั้น ได้ อย่างหยั่งลงเหยียบลึกถึงจิตใจของนิสิตใหม่อย่างดิฉัน นี่หรืออาจารย์ระพี

สาคริก นี่หรืออธิการบดี นี่หรือครูของพวกเราลูกสี่เขียว นี่หรือครูของดิฉัน นิสิตใหม่ทั้งหลายอยู่ในอาการเจียบ และเจียบลงยิ่งกว่า เมื่ออาจารย์ระพี ก้าวเท้าขึ้นมานบนเวทีพร้อมทั้งยกมือรับไหว้บรรดาคณาจารย์และไหว้นิสิตใหม่ทั่วทั้งหอประชุม จนกระทั่งก้าวมาถึงกลางเวทีที่นั่งของประธานพิธี นิสิตใหม่อย่างดิฉันตะลึงงัน และรีบยกมือขึ้นไหว้อาจารย์เกือบไม่ทัน เพราะอย่างก้าวร่นั้นแทนที่อาจารย์จะรับไหว้บรรดาคณาจารย์บนเวทีเพียงอย่างเดียว กลับยกมือไหว้นิสิตใหม่ปีหนึ่งที่หน้าตาเหอหนาร้ายเคียดงสา ด้วยความจงใจยิ่ง อาจารย์ยกฝ่าและทำท่ายส่ายตาทุกคู่ด้วยอย่างก้าวที่ สะอาด สงบ และสง่างาม อาจารย์ยกมือขึ้นไหว้ลูกศิษย์ครั้งนี้คงไม่ธรรมดา ดิฉันถูกคิดขึ้นพร้อมทั้งรู้สึกประดักประเดิดใจว่า เราจะเป็นความหวัง ของอาจารย์ ของสถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ได้จริงหรือ ทำไมอาจารย์ถึง ให้ความเมตตาและยอมรับลูกศิษย์ถึงขนาดนี้ ไม่ว่าอาจารย์กำลังจะเป็น อดีตอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือกำลังก้าวขึ้นเป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2522 สมัยรัฐบาล เกรียง-ศักดิ์ ชมะนันทน์)หรือไม่เป็นอะไรเลยก็ตาม เราจะไม่มีวันลืม อาจารย์คนนี้ อาจารย์คนแรกของเรา ณ สถาบันแห่งนี้

มาถึงวันนี้ ครบรอบอายุ 80 ปีของท่านอาจารย์ อาจารย์ก็ยังคง เหมือนเดิม อาจารย์ยังคงความเป็นครูที่ให้ความรักความเมตตาแก่ ลูกศิษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอ่อนแก่เคียดงสาและพรรษาเพียงใด อาจารย์ยังคง เป็นอาจารย์ที่คลุกคลีอยู่กับนิสิตนักศึกษา และอดีตลูกศิษย์ทั้งในและ นอกสถาบัน ร่วมเป็นประธานกรรมการ เป็นที่ปรึกษา เป็นกรรมการ เป็น วิทยากรทั้งองค์กรการกุศลที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่ม เป็น ชมรม เป็นโครงการ หรือแม้กระทั่งเป็นบุคคล ฯลฯ ทุกวงการอย่างกว้าง ขวาง โดยมีได้รับคำตอบแทนใดใด

ที่บ้านอาจารย์... อาจารย์จึงเป็นศูนย์รวมของผู้คนที่เคลื่อนไหวใน แวดวงผู้ห่วงใยต่อความเป็นไปของบ้านเมืองทั้งที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรง ราษฎรเต็มขั้น และสามัญชนคนธรรมดา อาจารย์ยังคงทำงานเขียน

บทความตักเตือนสังคม กังวลและปรารภนาดีต่อลูกหลานไทยอย่าง
ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เรื่องนี้หากใครไม่เชื่อก็ลองดู เข้าไปแวะเยี่ยมเยียน
อาจารย์ที่บ้านครั้ง หรือสองครั้ง หรือก็ครั้งก็ตาม เมื่อยามจะกลับอาจารย์
จะมีของฝากเป็นปีกบทความที่ตรงประเด็นกับเรื่องที่ค้างคาอยู่ในใจของ
คนผู้นั้น หรือเป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับที่ได้สนทนา ให้เราได้กลับไปทำการ
บ้านทบทวนประเด็นอยู่เสมอ นอกจากนั้นแล้ว เราจะได้พบเห็นลูกศิษย์
อาจารย์จากหลากหลายวงการ คนบางคนซึ่งเรารู้จักแต่ไม่เจอกันมานาน
หลายสิบปีด้วยอยู่ต่างสาขาต่างอาชีพ ก็ยังมาพบเจอจะเจอกันได้ที่บ้าน
อาจารย์ และคนเหล่านั้นก็เชื่อว่าจะเป็นลูกศิษย์เสียด้วย นี่ย่อมแสดงให้เห็น
ประจักษ์แจ้งว่าแม้จะเกษียณออกจากราชการ และตำแหน่งใดใด
อาจารย์ก็ยังคงความเป็นครูแก่คนทั้งบ้านทั้งเมืองตลอดเวลา

อาจารย์อุทิศชีวิตจิตใจให้กับงาน โดยที่ให้ความสนใจกับ “การ
พัฒนาคน” เป็นเรื่องหลัก แม้เมื่อจะทำหนังสือเล่มนี้ มูลนิธิพยายามที่จะ
ขอผลงานบทความเกี่ยวกับเรื่องการเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นจำเพาะ แต่
กลับได้บทความแนวคิดที่ทั้งกว้างและลึกซึ่งกลับมา ทุกครั้งอาจารย์ก็
กล่าวว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แยกจากกันไม่ได้ ด้วยบทความของอาจารย์มี
ความลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับแนวคิด ใส่ใจกับจิตวิญญาณ และธรรมชาติ
ของมนุษย์มาก โครงการสื่อฯ ก็พยายามขอความเห็นอาจารย์ ซึ่งอาจารย์
ก็กรุณาให้สัมภาษณ์ไว้ในท้ายหนังสือนี้ โดยชี้แนะว่า “อย่าไปติดที่ชื่อ
เกษตรกรรมยั่งยืน จะมีนิยาม รูปแบบ แนวคิดอย่างไรได้ทั้งนั้น ขออย่าง
เดียวให้เป็นเกษตรกรรมที่มีความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อธรรมชาติ ต่อ
เพื่อนมนุษย์ เป็นใช้ได้”

ทุกวันนี้อาจารย์จะได้รับเชิญเป็นประธานกล่าวเปิดงานประชุม
สัมมนา ปาฐกถา เปิดป้าย ฯลฯ ใดใดทั่วไทย และต่างประเทศก็ตาม
อาจารย์ยังไม่เคยทิ้งวิญญาณความเป็นครู จะพูดจาสั่งสอนอย่างไรก็ตาม
จะไม่ตีกรอบขีดเส้นจำกัดความรู้ความคิด แต่บ่อยครั้งที่ทุกคนต้องการให้
อาจารย์ชี้ทางยกตัวอย่างรูปธรรม อาจารย์ก็จะกล่าวประโยคที่เราคุ้นหูว่า

“รูปธรรม ต้องเกิดจากอิสรภาพภายในตัวเอง ...การให้รูปธรรมแก่ใคร คนที่รับไปก็จะยึดติดเป็นรูปแบบ เป็นการทำร้ายตัวเขา ทั้งๆ ที่เราดั้งใจดีก็จะกลายเป็นผลเสีย”

เมื่อดิฉันต้องเป็นบรรณาธิการหนังสือของอาจารย์ และต้องทำสิ่งที่ท่านกำลังอ่านอยู่ขณะนี้ ด้วยความเมตตาของอาจารย์ ที่ให้โอกาสแก่ผู้เยาว์ที่อ่อนด้อยด้วยประสบการณ์และความรู้ด้านเกษตรกรรมอย่างดิฉัน แม้จะเป็นลูกศิษย์แต่ก็ไม่ได้เรียนด้านเกษตรกรรมแต่อย่างใด ดิฉันได้เอ่ยความในใจนี้ออกไป อาจารย์ก็ให้ปีกบพทความมาอีก 2-3 เรื่องให้อ่านเป็นการบ้าน พร้อมทั้งเสริมแรงให้กำลังใจด้วยกล่าวว่า “ศาสตร์ทั้งหลายที่แบ่งแยกเป็นสาขา เป็นการสมมุติกำหนดขึ้นของคน ... แท้จริงแล้วความรู้ไม่มีพรมแดน”

อาจารย์ได้ให้ความเมตตาเพียงใด บทความเหล่านั้นได้บรรจุอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว และสิ่งที่อาจารย์พูดทุกเรื่อง อาจารย์มิใช่เพียงแต่พูดพร่ำสอนสั่ง แต่ได้ลงมือปฏิบัติมาทั้งชีวิต ดังนั้นสังคมจะเห็นบทบาทของอาจารย์ที่เป็นทั้งนักบริหาร นักการศึกษา นักวิชาการกล้วยไม้ นักวิชาการข้าว นักการเกษตร นักสิ่งแวดล้อม นักสิทธิมนุษยชน นักถ่ายทำสไลด์ นักถ่ายภาพนิ่ง นักจัดรายการโทรทัศน์ ฯลฯ อาจารย์ไม่นำเสนอตัวเอง ไม่ต้องการสร้างภาพลักษณ์ และไม่เคยมองการเป็นนักการใดใดทั้งสิ้น มีแต่คนอื่นที่ยกย่องให้อาจารย์เป็นนักกล้วยไม้ นักเขียน นัก... ฯลฯ อาจารย์กล่าวพร้อมกับวกกลับมาให้กำลังใจ ให้โอกาส และเมตตาคนรุ่นหลังอย่างดิฉันให้เขียนคำนำในหนังสือเล่มนี้ได้อย่างอิสระ อีกทั้งครั้งก่อนแล้วที่อาจารย์ให้ความใส่ใจและให้กำลังใจแก่คนรุ่นหลัง

ในวาระ 8 ทศวรรษของท่านอาจารย์ แม้สังขารจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ความยึดดีและกังวลต่อสังคมไทยของท่านก็หาได้เปลี่ยนแปลงร่วรงไปตามสังขารไม่ อาจารย์ยังคงความเมตตาอย่างเสมอต้นเสมอปลายกับทุกๆ คนเหมือนเดิม โดยไม่ยึดติดต่อสังขาร อาจารย์ยังคงพูดเขียน เป็นกรรมการมูลนิธิ องค์การการกุศล ชมรม กลุ่ม และเป็นแสงเทียน

ให้แก่คนไม่ว่าใหญ่หรือเล็กน้อยเพียงใด โดยที่มิได้รับอามิสสินจ้างหรือค่าตอบแทนใดใด ซึ่งท่านอาจารย์ถือคติว่า ...เวลานี้..เป็นช่วงเวลาแห่งการใช้หนี้คืนให้แก่แผ่นดิน คืนให้กับสังคม แต่ดิฉันกลับเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องใช้หนี้คืนให้แก่อาจารย์บ้าง โดยที่สังคมไทยควรหยุดรับฟัง ฟินิจ พิจารณาและทบทวนสิ่งที่อาจารย์ได้เมตตาว่ากล่าวตักเตือน และปรับใช้ลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มากที่สุด สิ่งนี้ก็นับเป็นการปฏิบัติบูชา ที่สังคมจะน้อมคืนหนี้ให้แก่อาจารย์ได้อย่างดียิ่ง

แม้ในส่วนของอาจารย์เอง คงไม่ได้ต้องการให้เกิดอาการยกย่อง เชื้อถือ กราบไหว้ศรัทธาประหนึ่งเป็นปุชนียบุคคลผู้ศักดิ์สิทธิ์ เพียงแต่ต้องการให้นำข้อคิด ความปรารถนาดี ที่ผ่านการกลั่นกรองจากตัวท่านมาตลอดทั้งชีวิตได้ไปปรับใช้ โดยไม่ได้ยึดติดในรูปธรรมที่ท่านได้ทำเป็นแบบอย่างเท่านั้น เท่านั้นนับเป็นความพอใจที่สุดของท่านแล้ว

โครงการสื่อเกษตรกรรมยั่งยืน มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ขอคารวะและกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่เมตตากรุณายัง และเราจะน้อมรับนำสิ่งดีดีที่ท่านพยายามมอบให้มาปรับใช้สู่การปฏิบัติตามแนววิถีที่อาจารย์ได้ก้าวอย่างเป็นแบบอย่าง นับแต่วันแรกที่พบอาจารย์ จนถึงวันนี้ และวันต่อไป

พุทธินันท์ สุขพวรรณกุล
บรรณาธิการ
กันยายน 2545

คืนวิญญาณ ความรัก ให้แผ่นดิน

สารบัญ

• โครงการสื่อเกษตรกรรมยั่งยืน	3
• คำปรารภจากผู้เขียน	5
• คำนำ	7
• การเกษตรนั้นสำคัญไฉน	15
• ข้าวกับชีวิตไทย	29
• คนขายตัว	34
• คนเหตุแห่งยาเสพติด	42
• ควายเพื่อนรักเธอหายไปไหน	48
• วิญญาณความรักที่อยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกัน	59
• วิญญาณความรักที่มอบให้เกษตรกรรมฝั่งน้ำ	86
• ตามรอยหิ้งห้อย	103
• ทำไมต้องช่วยผู้สูงอายุ	110
• ทำไมต้องประเมินผลงาน	127
• บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ระพี สาคริก	133
• ภาคผนวก : ประวัติศาสตราจารย์ระพี สาคริก	139

การเกษตรนั้น...สำคัญไฉน

การเกษตรนั้น สำคัญไฉน

บทนำ

ฉันยังจำได้ดีว่า ครั้งหนึ่งเมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมามีเห็นจะได้ ประเทศไทยได้รับการยกย่องจากอิทธิพลฝรั่งว่า เป็นประเทศอุตสาหกรรมยุคใหม่ ถ้าคนไทยส่วนใหญ่ไม่เอาแต่มุ่งเดินตามกระแสซึ่งคนชาติอื่นสร้างขึ้นมาก็ น่าจะมองย้อนกลับไปค้นหาความจริงจากกลุ่มบุคคลผู้สร้างกระแสว่า สร้างมันขึ้นมาเพื่อประโยชน์อะไร

แต่ธรรมชาติที่อยู่ในรากฐานจิตใจคนไทยส่วนมาก หากใครยกย่องเข้าหน่อย ก็มักหลงตนลืมหืมตาขึ้น จึงทำให้รู้สึกภูมิใจจนกระทั่งตกเป็นเหยื่อเศรษฐกิจคนต่างชาติ ในขณะที่สิ่งต่างๆ ซึ่งเราไม่ได้คิดสร้างมันขึ้นมาจากรากฐานตนเองอย่างอิสระ ได้ถูกส่งเข้ามาขายกว้างขวางมากขึ้น

กล่าวมาถึงตรงนี้ ทำให้ฉันนึกถึงร้อยกรองบทหนึ่งซึ่งผู้อาวุโสในอดีตเคยลิขิตไว้ว่า

ใครมาเป็นเจ้า	เข้าครอง
คงจะต้องบังคับ	ขับไล่
เคี้ยวเชิญเหินคำ	กรำไป
ตามวิสัยเชิงเช่น	ผู้เป็นนาย
ฤาจะเห็นแก่น้ำ	ค่าซื้อ

จะนับถือพงศ์พันธุ์	นั้นอย่าหมาย
คงจะต้องเหนื่อยยาก	ลำบากกาย
ไหนจะอาย	ทั่วทั้งโลกา

ร้อยกรองบทนี้ มีคติสอนใจให้รู้ความจริงที่อยู่ในรากฐานคนต่างถิ่นได้ว่า น้อยคนนักที่จะมีความรักความจริงใจต่อคนท้องถิ่น เราคงตำหนิเขาไม่ได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไป

เหตุผลจึงควรอยู่ที่ว่า ตัวเราเองไม่ควรหลงเชื่อคนถิ่นอื่น ยิ่งเป็นผู้ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการคิดค้าขายด้วยแล้ว พึงควรระมัดระวังให้หนัก

ดังนั้น การดำรงอยู่อย่างรู้ความจริงจากใจตนเอง อีกทั้งรักษาไว้ให้มันคงอยู่ได้ โดยไม่ประมาท ย่อมทำให้ชีวิตไม่เสียเปรียบผู้อื่น นอกจากนี้ ผู้ที่มีรากฐานมันคงอยู่ได้ ย่อมมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม จึงไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่นด้วยเช่นกัน

จากผลที่ประเทศซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเหนือกว่า ได้หวนกลับมาใช้กลอุบายให้การยกย่อง เพียงด้วยการใช้ชั้นเชิงโฆษณาประชาสัมพันธ์ แทนการปฏิบัติจริงให้เป็นที่มั่นใจได้ แต่ธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนไทยส่วนมาก ขาดการพึ่งตนเองอยู่แล้วจึงขาดการรู้เท่าทัน ดังนั้น หากใครยกย่องเข้าหน้าบ่อย ก็มักหลงตนลืมหูลืมตาขึ้น

ช่วงหลังๆ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดูจะมีผลทำให้แนวโน้มเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้สังคมไทยจำต้องสูญเสียเศรษฐกิจหนักมากยิ่งขึ้น

จนในที่สุดทำให้คนไทยส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลซึ่งยังคงรักษารากฐานความรักพื้นดินถิ่นเกิดไว้ได้ เริ่มรู้เท่าทัน จึงหวนกลับมาสนใจมุ่งเน้นพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นดิน เพื่อหวังฟื้นฟูความเป็นไทแก่ตนเอง อีกทั้งเริ่มคิดรักษาคุณค่าชีวิต รวมถึงผืนแผ่นดินซึ่งทำหน้าที่รองรับชีวิตคนท้องถิ่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ให้มันคงอยู่ได้ แม้ยังเกิดขึ้นเป็นส่วนน้อย

จึงเริ่มนำความคิดเกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนและเกษตรพลเพียงมาเน้นความสำคัญ อีกทั้งมุ่งทิศทางไปยังสังคมระดับล่างซึ่งถือเป็นพื้นฐานตัวเองและสังคม เพื่อให้เห็นผลชัดเจนยิ่งขึ้น

ธรรมชาติที่อยู่ในใจฉันเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หากมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ไม่ว่าเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ ตนมักหวนกลับไปมองสู่ออดีตเพื่อค้นหาความจริงจากใจตัวเองมาตลอด

ดังนั้นผลกระทบจากภาพรวมเท่าที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ฉันหวนกลับไปพิจารณาค้นหาความจริงจากอดีตซึ่งลงรากฝังลึกอยู่ในใจ โดยตั้งคำถามๆ ตัวเองว่า การเกษตรคืออะไร? และทำไมวิถีชีวิตฉันจึงเข้ามาอยู่ในบรรยากาศการจัดการเกษตรต่างๆ ที่ใจไม่คิดอยากจะเข้า อีกทั้งคิดรำววยกับเรื่องนี้ แม้เรื่องอื่นใดทั้งนั้น จนถึงทุกวันนี้

ค้นหาความจริงจากใจ

ชีวิตฉันตั้งแต่เล็กแต่น้อย รักอิสระภาพภายในจิตใจตนเองอย่างที่สุด ดังนั้นขณะที่คิดทำอะไรก็ตาม ตนมักไม่ยอมตามกันใครทั้งนั้น บางครั้งก็รู้สึกถูกแรงกดดันจากผู้ใหญ่ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ฉันกลับทำในสิ่งซึ่งตนต้องการทำ โดยปิดปากไม่พูดโต้แย้งอะไรทั้งสิ้น

จากอิสระภาพที่อยู่ในจิตใจตนเองซึ่งฝังลึกอย่างที่สุดมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ทำให้ฉันไม่ยอมขอเงินและวัตถุจากใครเพื่อนำมาใช้ทำอะไรต่อมิอะไรตามที่ตัวเองต้องการจะทำ แม้คิดขอกจากผู้ใหญ่ในบ้าน หากสู้กับใจตนเองโดยที่รู้สึกภูมิใจอยู่ตลอดเวลา แม้ใครจะพูดทำให้เกิดจากความรู้สึกขัดแย้งกับฉัน ตัวเองก็ไม่ได้แสดงการโต้แย้งอะไรให้คนอื่นรู้สึก

ฉันมองหาช่องทางจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เปิดโอกาสให้ตนลงไปคลุกคลีอยู่กับพื้นดินอย่างมีความสุข ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว มักสะท้อนแนวโน้มให้ทุกคนรู้สึกว่า ถ้ามองมายังฉันครั้งใดมักมีหลายคนรู้สึกว่า แต่งตัวสกปรก คงเป็นเพราะคนเหล่านั้นทำตัวหีบโหยงร่วมด้วย

ในยามว่างจากการเรียนมักพบว่า ฉันเอาเวลาส่วนใหญ่มาใช้เพาะปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ทุกชนิดซึ่งพบได้ในบริเวณบ้าน โดยไม่คำนึงถึงแสงแดดที่ร้อนแรงหรือสายฝนซึ่งกระหน่ำลงมาอย่างหนัก นอกจากนั้นยังนำลูกไก่ลูกเปิดเล็กๆ มาเลี้ยงด้วยความรักอย่างฝังจิตฝังใจ แม้ว่ามันจะเป็นบ้างตายบ้าง โดยที่ไม่สนใจว่าใครอื่นแม้กระทั่งพ่อแม่จะทำอะไรที่ไหนก็ตาม

ช่วงนั้นฉันไม่เคยได้ยินใครพูดคำว่าเกษตรแม้แต่น้อย ตนจึงไม่รู้จักจริงๆ ว่าการเกษตรหมายถึงอะไร ต่อมาช่วงหลังๆ อาจได้ยินคำนี้บ้างแต่ก็ไม่บ่อยนัก และตนก็ไม่รู้สึกสนใจกับคำพูดมากนัก โดยที่รู้สึก คำพูดก็คือคำพูด ถ้าไม่รู้สึกว่ามันพูดออกมาจากใจจริง

ช่วงนั้นคงได้ยินผู้มีอันจะกินที่อยู่บ้านข้างเคียงพูดกันเป็นช่วงๆ ว่าจะไปเก็บค่าเช่านา บางครั้งก็ทราบว่ามีกรณีนัดแนะกันออกไปเที่ยวท่องเที่ยวหาเพื่อหวังเก็บค่าเช่าและหาความเพลิดเพลิน

นอกจากนั้นยังพบว่า มีคนจากครอบครัวซึ่งเช่าที่ทำนาเข้ามาเยี่ยมและนำค่าเช่ามาส่ง อีกทั้งนำพืชผลเล็กๆ น้อยๆ ติดมือมาฝากเจ้าของที่ดินด้วย

ช่วงนั้นฉันได้แต่มีจินตนาการวาดภาพต่างๆ ออกมาจากใจตัวเอง ในขณะที่ตนยังเป็นเด็ก เสมือนสะท้อนความอยากรู้อยากเห็น รวมทั้งความใฝ่ฝันของเด็กคนหนึ่งที่กำลังมีไฟแรง ทั้งสมองที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ร่วมกับการคิดทำทุกสิ่งทุกอย่าง จากสิ่งซึ่งพบเห็นและสัมผัสได้ในบริเวณใกล้ตัวใกล้ใจอยู่ตลอด โดยไม่คิดเลยว่าสภาพดังกล่าว มันจะมาได้จนถึงขณะนี้ อีกทั้งชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

นอกจากนั้น บางช่วงฉันรักที่จะออกไปเดินเล่นในบริเวณชายทุ่งระหว่างช่วงวันเสาร์อาทิตย์ บางครั้งจะชวนเพื่อนซึ่งมีรสนิยมคล้ายๆ กัน รวมทั้งน้องเล็กๆ ออกไปร่วมด้วยท่ามกลางบรรยากาศอย่างนั้น คงมีคนรอบข้างจำนวนมากไม่สนใจที่จะรู้ว่า ภายในจิตวิญญาณของเด็กคนนี้มีจินตนาการและความรู้สึกนึกคิดอย่างไร กับการที่ตนออกไปสัมผัสสภาพ

เหล่านั้น

สำหรับตัวฉันเอง แม้ไม่บอกใคร แต่ก็บอกใจตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่พบเห็นอยู่บนพื้นดินและในน้ำรวมทั้งบนท้องฟ้า เป็นสิ่งมีชีวิตชีวาทำให้รู้สึกทำทนายที่จะนำมาคิด จากจุดเหล่านี้ นอกจากนั้นยังเกิดจินตนาการที่จะนำไปสู่ออนาคต จากรากฐานความรู้สึกรของการปฏิบัติ ให้เป็นความจริงขึ้นมาได้ บนพื้นฐานความรู้สึกทำทนายมาตลอด

ทำอะไรบ้าง

ผู้ที่มีวิญญานความรักอยู่ในรากฐานจิตใจจริง ย่อมมีจินตนาการอยู่บนพื้นฐานความใฝ่ฝัน ควรมีแนวโน้มทำอะไรทำจริงอย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้นแม้ช่วงที่ฉันเรียนอยู่ชั้นมัธยมปลาย ตัวเองใฝ่ฝันที่จะนำเอาสิ่งซึ่งพบได้ในชั้นเรียนออกมาใช้ประโยชน์จากรากฐานความคิดที่อิสระโดยไม่เอาจิตใจไปมุ่งอย่างอื่นอันจะมีผลทำให้เกิดการแตกสลาย

แม้การเรียนในชั้น ฉันยังไม่คิดจะขึ้นไปสู่ชั้นสูง แต่มุ่งกลับมาสนใจคิดหาข้อมูลความรู้ซึ่งมีอยู่แล้วในระดับนั้น เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือประดิษฐ์สิ่งต่างๆ มากกว่าทำให้รู้ความจริงว่าการเรียนเพื่อหาความรู้กับการเรียนเพื่อต้องการขึ้นชั้นเป็นคนละด้านกัน

จากเหตุซึ่งฝังลึกอยู่ในรากฐานจิตใจดังกล่าว มาถึงช่วงมัธยมปลาย ทั้งๆ ที่ตัวเองสอบภาคปลายผ่านด้วยคะแนนในระดับสูง ทำให้ทั้งครูและเพื่อนกล่าวว่า ฉันเป็นคนเรียนเก่ง แต่ตัวเองกลับไม่คิดจะก้าวไปสู่มหาวิทยาลัย หากยังคงเรียนซ้ำชั้นต่อมาอีก 3 ปีเต็มๆ

คนทั่วไปมองเห็นว่าฉันเรียนซ้ำชั้นเดิม แต่สำหรับตัวฉันเองถ้าจะถามใจ ก็คงตอบว่าเปล่าเลยฉันไม่ได้เรียนซ้ำ ถ้าไม่มองที่ตัวเลขซึ่งนำมาใช้บอกชั้นเรียนเท่านั้น เนื่องจากรากฐานจิตใจฉันอิสระเต็มที่อยู่แล้ว จึงคิดอยู่ในใจว่า ตัวเลขบอกชั้นเรียนก็คือตัวเลข แต่ความรู้ที่แท้จริงมันอยู่ในใจเรา ซึ่งเป็นคนละด้านกันอย่างเห็นได้ชัดเจนมาก

วิถีชีวิตที่เข้าเรียนในสถาบันการศึกษา เกษตรอย่างป็นธรรมชาติ

ช่วงนั้น ฉันเองก็ยังไม่รู้ว่าความหมายของเกษตรคืออะไร คงรู้อย่างเดียวว่าวิญญาณตัวเองรักพื้นดินอย่างที่สุด ดังนั้นจึงพบความจริงว่า ช่วงไหนที่ลงไปทำงานอยู่กับพื้นดิน แม้ปลูกต้นไม้อะไรก็ได้ แต่มันทำให้ฉันทำงานชนิดที่อาจกล่าวได้ว่าลืมนวันลืมนคืนเอาทีเดียว ตนไม่สนใจเรื่องการกินการนอน แม้เรื่องเครื่องแต่งตัว ซึ่งใครๆ อาจรู้สึกว่ามันขมขมแค่นั้นก็คงเป็นเรื่องของเขา

มันทำให้รู้ความจริงจากใจของตนเองได้ว่า แท้จริงแล้วฉันใช้โอกาสนำต้นไม้และสัตว์เลี้ยงเป็นเครื่องมือสื่อความรัก จากวิญญาณตัวเองไปสู่พื้นดิน น่าจะเป็นคำตอบที่ชัดเจนมาก

มีอีกอย่างหนึ่งคือ ใครเข้ามาหา ฉันจะแสดงน้ำใจให้กับเขาทุกคน บางคนก็รู้จักมาก่อน บางคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อนก็มี จนกระทั่งเข้าไปอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ ทำให้ถูกตักเตือน แต่ในใจฉันกลับคิดโดยไม่ได้พูดออกมาว่า ทำไมต้องไปรังเกียจคนนั้นคนนี้ เราควรจะมีความสุขกับทุกคนที่เข้ามาหามากกว่า

บางครั้งก็มีคนเข้ามาหลอกเอาสิ่งซึ่งฉันรักและสนใจมากที่สุดไป เพราะขอยืมไปแล้วไม่หวนกลับมาคืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งซึ่งเก็บหอมรอมริบเงิน ซึ่งตนหามาได้จากการเก็บสิ่งที่คนอื่นโยนทิ้งแล้วไปขาย เพื่อรวบรวมเงินทองไว้ที่ละเล็กละน้อยจนกระทั่งสามารถซื้อหาสิ่งซึ่งตนต้องการภายในกระแสความไฝฝืนสำหรับนำมาใช้สร้างสิ่งต่างๆ จากจินตนาการของตัวเอง ทั้งๆ ที่บุคคลนั้น ฉันไม่เคยรู้จักเขามาก่อน

บทเรียนครั้งนั้น คงต้องหวนกลับมาโทษตัวเองว่า เป็นคนใจง่ายหรือใจดีเกินไป ซึ่งคนลักษณะนี้ มักถูกหลอกได้ง่าย แต่มันก็เป็นบทเรียนที่ช่วยสอนตัวเอง ให้รู้ทันคนอื่นมากขึ้น

รากฐานความเป็นตัวของตัวเองซึ่งฉันมีอยู่ มันแข็งแกร่งมากจนกระทั่งทำให้ไม่คิดสนใจสิ่งที่ยื่นนอกตัวเอง ซึ่งผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิต

ประจำวัน มากนัก

แม้เพื่อนที่เรียนอยู่ในชั้นเดียวกันมาลาถึงบ้าน โดยที่บอกว่า เขาจะไปเรียนเกษตรแม่โจ้ มันผ่านเข้าหูซ้ายออกหูขวา โดยที่ตัวเองยังคงมุ่งมั่นทำงานอะไรก็ได้ที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งให้อากาศชีวิตลงไปอยู่กับพื้นดินอย่างมีความสุข

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งเกิดเหตุการณ์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า คืออุบัติเหตุบนท้องถนน ตรงนั้นที่มันกำหนดให้ชีวิตฉันต้องเข้าไปเรียนเกษตร ซึ่งทำให้ตัวเองมีโอกาใช้ชีวิตสัมผัสพื้นดินอย่างใกล้ชิด จึงยังมีความสุขอยู่กับรสชาติของบรรยากาศท้องไร่ท้องนาและป่าเขาลำเนาไพร แม้เพลิดเพลินใจกับการขี่ควายยามเย็น

ส่วนในยามค่ำคืน ฉันใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางแสงเทียนบ้าง แสงตะเกียงรั้วบ้าง บางคืนมีพระจันทร์ส่องสว่าง ฉันรักที่จะออกมานั่งเล่นชายทุ่ง เล่นดนตรีบ้างสร้างจินตนาการที่มีความใฝ่ฝันคิดจะทำอะไรต่อมิอะไรให้บังเกิดความสุขสืบไปในอนาคตบ้าง จนไม่คิดจะกลับบ้าน เพราะเบื่อกรุงเทพเอามากๆ จนกระทั่งเวลาผ่านไปสามเดือน ทางบ้านต้องโทรเลขเรียกตัวกลับ

ช่วงซึ่งใช้ชีวิตเรียนอยู่ที่นี่ เวลากลางวัน ถึงฤดูไถนาถึงไถนา บางช่วงไม่มีไถใช้จอบฟันดินก็ยังได้ อย่างที่บางคนพูดว่าใจถึงเสียอย่างถึงช่วงเกี่ยวข้าวฉันก็ลงทำงานเกี่ยวข้าวและหาบฟ่อนข้าวมาไว้ที่ลานนวดและทำลานนวดข้าวด้วยตัวเอง ร่วมกับเพื่อนๆ ตั้งแต่ยามเช้าตรู่

ในยามค่ำคืนหากเดือนมืด จะจุดตะเกียงเจ้าพายุ นวดข้าวร่วมกับเพื่อนๆ จนกระทั่งบางครั้งถึง 2 ยามตีหนึ่ง จึงแบกกระสอบข้าวเปลือกเข้าไปเก็บในยุ้งเสร็จเรียบร้อย

ฉันมีเรื่องน่าสนใจอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งช่วงนั้น หลังจากผ่านงานในสภาพดังกล่าวมาแล้ว ตนเริ่มได้ยินเสียงเพื่อนหลายคนพูดขึ้นมาเรื่อยๆ ว่า ‘กูเป็นนกก็จะไม่ขอบินผ่านมาที่นี่อีก’ แต่ฉันฟังแล้วกลับนิ่งเงียบคงรู้อยู่ในใจแต่เพียงอย่างเดียวว่า มันช่างมีความสุขเสียนี้กระไร นอกจาก

นั้นยังมองไกลออกไปอีกว่า ถ้าชีวิตพ้นออกไปจากตรงนี้แล้ว วันหนึ่งจะต้องหาโอกาสหวนกลับมาเพื่ออยู่ที่นี้อีกให้ได้

ฉันเก็บความรู้สึกดังกล่าวแล้ว เอาไว้ในใจตลอดมาเป็นปีๆ นอกจากนั้นยังมีนิสัยสำรวจตัวเองอย่างสม่ำเสมอด้วย จึงรู้ว่าความรู้สึกดังกล่าวมันไม่ได้หายไปไหนเลย จนกระทั่งถึงบัดนี้

ถ้าจะเล่าต่อไปอีกคงยืดยาวมาก เพราะฉะนั้นผู้ที่สนใจเรื่องนี้ขอให้จับประเด็นหลักๆ เข้าไว้ก็พอ

อย่างไรก็ตาม แม้ชีวิตจะต้องจากตรงนั้นมา แต่ภายในวิญญานฉันเองยังทำให้รู้สึกว่ำนับวันยิ่งมั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น แต่ตัวเองก็ไม่ระบายสิ่งนี้ออกมาให้ใครรู้ หากชีวิตจากตรงนั้นมา จำต้องเข้าไปอยู่ในจุดอื่นใดก็ตาม ฉันสามารถทำได้ทุกอย่าง แต่สิ่งซึ่งฝังลึกอยู่ในหัวใจตัวเองไม่เคยแปรผันไปไหนเลย หากกลับมีความเข้มข้นมากขึ้น

เพราะธรรมชาติที่อยู่ในใจฉันเป็นคนพูดน้อยและยิ้มได้กับทุกเรื่องนี่เอง ตนจึงไม่ระบายความในใจออกมากับใคร นอกจากการนำปฏิบัติซึ่งผู้รู้ใจกันจริงๆ เท่านั้นที่สามารถรู้ได้ ซึ่งก็คงหาได้ไม่มากนัก หลายคนที่มาจากภายนอกจึงรู้สึกว่าค้นเป็นคนใจดีกับทุกคน มีแต่ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ

แต่คนระดับบนๆ บางคนในขณะนั้น อาจมองว่าค้นเป็นคนหัวแข็งบ้าง อวดดีบ้าง ซึ่งตนไม่นำมาใส่ใจ เพราะรู้ว่ามันเป็นเรื่องธรรมชาติของคนเหล่านั้นเอง

ชีวิตผ่านพ้นมาเป็นช่วงๆ แม้เปลี่ยนองค์กรการทำงาน ก็มีหลายครั้งหลายแห่ง แต่ละแห่งมีแต่คนอื่นเอาฉันไปทั้งนั้น โดยที่ตัวเองไม่เคยวิ่งเต้นไปหาใครที่ไหน เนื่องจากรู้ที่อยู่ในใจว่า อยู่ที่ไหนทำอะไรได้ทั้งนั้น แต่ความจริงซึ่งอยู่ในหัวใจตนเอง ต้องรักษาไว้อย่างสุดชีวิต

วิถีชีวิตฉัน ก้าวขึ้นไปดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นอกจากนั้นยังไปเป็นรัฐมนตรีบริหารงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ตนก็มักใช้โอกาสลงมากลุมคล้อยอยู่กับชีวิตเพื่อนมนุษย์ในระดับ

พื้นดินอย่างมีความสุขเสมอๆ

ฉันขออนุญาตเปิดเผยความจริงจากใจตัวเองว่า ตนไม่เคยคิดอยาก
จะขึ้นไปเป็นอะไรทั้งนั้น อย่างที่คนแต่ก่อนพูดว่า ใจอยู่ตรงไหนขอให้ทำ
อยู่ตรงนั้นอย่างดีที่สุดเถอะ ถึงเวลาคนอื่นเขามาเลือกเอาไปเอง

กระนั้นฉันก็ยังไม่รู้ว่าเวลานั้นคืออะไร และมีตัวตนอยู่ที่ไหน
เพราะวิญญาณตัวเองมีแต่มุ่งมั่นทำงานลงสู่พื้นดินทำให้มีผลขยาย
ขอบข่ายกว้างออกไปเองอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งฉันมั่นใจวิถีทางดังกล่าว
อย่างที่สุด โดยที่รู้อยู่ในใจว่า มันเป็นวิถีทางซึ่งนำไปสู่ความสุขอันถือเป็น
เป้าหมายสำคัญที่สุดในชีวิต

หากมองเห็นอีกด้านหนึ่งจะรู้ว่า ฉันเองมีแต่การตัดสินใจถอนตัว
ออกมาจากพันธนาการต่างๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน อันถือเป็นธรรมชาติ
ของตนมาตลอดชีวิต คงมีแต่คนหลายต่อหลายคนพยายามรั้งเอาไว้ แต่
ในที่สุดก็รั้งไม่อยู่

จากด้านที่กล่าวไปแล้ว หากหวนกลับมามองอีกด้านหนึ่งคงพบ
ความจริงได้ว่า เพราะฉันมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งนับวันยิ่งมีรากฐาน
หยั่งลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ทำให้จิตใจตนเองแกร่งกล้ามากขึ้น
ดังเช่นที่คนยุคก่อนเคยปรารภกันว่า “กัดไม่ยอมปล่อย”

ส่วนการอุทิศตนให้กับทุกคนเพื่อการสร้างสรรค์ หากมีด้านหนึ่ง
อยู่แล้ว อีกด้านหนึ่งย่อมมีเป็นธรรมดา โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกว่า ตน
จะช่วยใครต่อใคร เพียงขอให้มุ่งมั่นทำงานโดยซื่อสัตย์ต่อความจริงซึ่งอยู่
ในใจตนเองเข้าไว้ แล้วความมีคุณค่าร่วมกับการมีผู้คนทั้งหลายให้การ
ยอมรับมันจะตามมาเองอย่างเป็นธรรมชาติ

งานเกษตรให้คุณค่าอะไรกับชีวิต?

เท่าที่กล่าวมาแล้วแต่เริ่มแรกจนถึงจุดนี้ หากมองช่วงเวลาของ
ชีวิตซึ่งผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมด คงเป็นเวลายาวนานพอสมควร

แต่เวลาเร็วหรือช้าก็คงไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญ เพราะจุดนี้เกิดจากใจฉัน ทำให้มองเห็นได้ตั้งแต่อายุน้อย ส่วนการนำมากล่าว ณ ที่นี้ เนื่องจากต้องการเสนอแง่คิดฝากไว้ให้ชนรุ่นหลังได้นำไปพิจารณา

ถ้าจะหยิบยกคำถามดังกล่าวมาตอบจากปาก หรือแม้การเขียนลงบนแผ่นกระดาษ ก็คงสื่อความเข้าใจถึงกันไม่ได้เต็มที่ ในเมื่อสิ่งซึ่งอยู่ในใจฉันเอง แม้จะนำมาพูดมาเขียน ก็เท่ากับเอามาแปรสภาพให้เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ห่างจากของจริงซึ่งอยู่ในใจตัวเอง ไม่ว่ามากหรือน้อย นอกจากผู้อ่านหรือผู้รับฟังจะผ่านการนำปฎิบัติจากวิญญานความรักซึ่งมีอยู่ในใจตนเองมาแล้ว ย่อมค้นหาคำตอบที่เป็นความจริงจากใจตนเองได้ไม่ยาก

สำหรับความรู้สึกจากฉัน คิดว่าการที่มีผู้เชื่อกันว่า การเกษตรคืองานอาชีพ ก็เช่นเดียวกันกับที่ชอบกล่าวว่า ครูคืออาชีพ ซึ่งฉันรับฟังแล้วรู้สึกว่า ยังลงไม่ถึงรากฐานจริงจากใจของแต่ละคน

สิ่งใดก็ตาม หากลงไม่ลึกถึงความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจ ช่วงที่เป็นช่องว่างอยู่นั้นคงไม่มีความว่างเปล่า หากมีสิ่งซึ่งเป็นของปลอมเข้าไปแฝงอยู่ในนั้นอย่างแนบเนียน

ครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณ 15 ปีมาแล้ว ซึ่งช่วงนั้นชีวิตฉันเองมีอายุ 65 ปี อยู่มาวันหนึ่งตนได้รับเชิญให้ไปปาฐกถาเกี่ยวกับชีวิตกับการเกษตร ผู้เข้าร่วมรับฟังส่วนใหญ่ เป็นคนทำงานบริหารภายในระบบการจัดการระดับกลางๆ ของภาคเกษตร ซึ่งชีวิตผ่านการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมาแล้วแทบทั้งสิ้น

ภายในเนื้อหาสาระมีความตอนหนึ่งซึ่งฉันกล่าวย้ำไว้ว่า เราน่าจะมองเห็นความหมายการเกษตรว่าเป็นวัฒนธรรมมากกว่ามองเพียงแค่งานอาชีพ

หลังจากนั้นมาไม่นาน คนส่วนหนึ่งจากผู้รับฟังในวันนั้นเข้ามาถามฉันว่า ผมไม่เข้าใจว่าทำไมคุณพอถึงได้พูดว่าการเกษตรเป็นวัฒนธรรม?

ประเด็นนี้ ทำให้ฉันต้องหวนกลับไปค้นหาความจริงเจาะลึกลงไปถึงสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผล ภายในกระบวนการจัดการศึกษาอย่างท้าทายมาก

หากจะถามว่าการเกษตรให้อะไรกับชีวิตคน มันคงไม่ใช่เพียงแค่ให้อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยเท่านั้น ยิ่งคิดข้ามไปถึงให้เงินจากการค้าขายด้วย

แต่สิ่งที่สะท้อนภาพให้เห็นเป็นความจริงอยู่ในปัจจุบัน ก็ยังคงมุ่งเน้นความสำคัญไปยังการค้าหาเงิน และยิ่งกว่านั้น ยังมุ่งข้ามความสำคัญของสิ่งซึ่งควรมีอยู่ในจิตวิญญาณตนเองก็คือมุ่งไปขายให้ชนต่างชาติ

ทำให้มองเห็นความจริงว่า วิถีชีวิตคนไทย เปลี่ยนแปลงไปถึงขนาดนำเอาหยาดเหงื่อ รวมทั้งร่างกายแรงใจไปมอบให้กับการดำรงชีวิตคนถิ่นอื่นอย่างสุดๆ ฉันจึงรำพึงอยู่ในใจตัวเองว่า มันเป็นไปได้ถึงขนาดนี้แล้วหรือ

ซึ่งสิ่งดังกล่าว น่าจะหมายถึงการพัฒนาคุณค่าความเป็นคนให้กับชีวิตและวิญญาณของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติจำเป็นต้องประสพความล้มเหลวมากกว่า

การมองแต่เพียงว่า เกษตรกรรมเป็นสิ่งทำเงินทำทองให้กับความต้องการที่มีผลสนองตอบชีวิต แม้การให้ปัจจัยสี่แก่คน โดยไม่อาจมองลึกลงไปถึงความต้องการคุณค่าซึ่งมีรากฐานอยู่ในจิตวิญญาณเราแต่ละคน น่าจะมีผลทำให้ชีวิตคนท้องถิ่นจำต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างอย่างลึกซึ้ง

ความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น

ฉันไม่ได้สนใจมุ่งไปหาความรู้เรื่องวัฒนธรรมจากหนังสือตำราหรือการแสดง เช่น ละครไทย ดนตรีไทย การแต่งชุดไทย หรืออะไรที่เป็นไทยอีกมากมาย ซึ่งมีการแสดงออกในบรรยากาศภายนอก มากไปกว่าการให้ความสำคัญแก่จิตวิญญาณตนเองที่ให้ความรักในสังขาร ซึ่งตนมีอยู่ในหัวใจอย่างเป็นธรรมชาติมาแต่กำเนิด ซึ่งการนำปฏิบัติจากใจยังมีผลลानถึงเพื่อนมนุษย์ทุกคนอันจะนำความสุขมาสู่ตนเองและสังคมร่วมกัน

ผลจากการปฏิบัติและนำมาคิดค้นหาความจริงจากใจตนเอง ได้

ทำให้ฉันเริ่มรู้สึกมานานพอสมควรแล้วว่า เมื่อชีวิตเจริญเติบโตยิ่งขึ้น เราคงต้องเผชิญกับขวากหนาม ในขณะที่บุกป่าฝ่าดงของคนซึ่งมีมากหน้าหลายตาและมีความคิดอย่างหลากหลาย ซึ่งคนจำนวนไม่น้อยมีอาวุธอันแหลมคมพร้อมที่จะทำลายความเป็นคนของตัวเองให้สูญสิ้นไปได้

ฉันรู้ดีว่าหากใจตัวเองอ่อนแอเมื่อไหร่ เมื่อนั้นก็จำต้องสูญเสียคุณค่าชีวิตอันเป็นสิ่งซึ่งฉันรักอย่างที่สุด ซึ่งคงโทษใครอื่นไม่ได้นอกจากตัวเอง

ส่วนอีกด้านหนึ่ง แม้จะมีผู้คนเบียดเสียดเยียดอัดเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งหลายคนพกพาอาวุธซึ่งอาจรู้สึกว่ายาวแรงยิ่งกว่าเก่า หากตัวเราเองสามารถต่อสู้กับสิ่งต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ ย่อมมีผลช่วยให้รากฐานจิตใจยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ทำให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น นับเป็นการเสริมสร้างคุณค่าความเป็นคนให้สมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น

อันเป็นสิ่งควรแก่ความภูมิใจเหนือกว่าการได้รับเครื่องประดับต่างๆ จากภายนอก ซึ่งไม่ใช่ของจริงจากใจตนเองอย่างสิ้นเชิงหากยังมีผลเป็นอาวุธทำลายสภาพที่กล่าวมาแล้ว ให้สูญเสียไปได้ไม่ยาก

รากฐานวัฒนธรรมน่าจะหมายถึง ความรักในสังขารซึ่งแต่ละคนพึงมีอยู่ในจิตวิญญาณตนเอง ซึ่งหากรักษาไว้ได้อย่างมั่นคง ย่อมมีผลสานกระแสจากใจออกไปให้ความรักแก่เพื่อนมนุษย์ได้ทุกรูปลักษณะอย่างปราศจากกรอบกำหนดใดๆให้นำมาอ้างทั้งสิ้น

การเกษตรน่าจะมีหน้าที่ช่วยปลูกฝังคนผู้มีความรักสังขารให้ มีโอกาสสัมผัสผืนดิน เพื่อทดสอบความจริงว่า แต่ละคนไม่เพียงมีความจริงใจต่อการเกษตรเท่านั้น หากมีความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ที่มีเหตุผลสานความรู้สึกล้วนแผ่นดินอันเป็นถิ่นฐานชีวิตตนเองและเพื่อนมนุษย์ทุกคน อีกทั้งควรสานเหตุผลถึงชนรุ่นลูกหลานสืบทอดต่อไปด้วย

บรรทัดฐานเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ในสถานการณ์ปัจจุบัน น่าจะถือเป็นโอกาสดีสำหรับนำมาใช้ตรวจสอบความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองร่วมกับทุกคนซึ่งชีวิตเกิดและดำรงอยู่บนผืนแผ่นดินเดียวกัน

แม้กระทั่งสานไปถึงสถานการณ์ของโลกในขณะนี้

การเกษตรนั้นสำคัญไฉน? จึ้งน่าจะเป็นของฝากที่ขอมอบไว้ให้ชนรุ่นหลังนำไปคิดค้นหาคำตอบซึ่งเป็นความจริงได้เอง ก่อนที่การเกษตรซึ่งควรอยู่ในวิญญานความเป็นไทแก่ตนเองจะล่มสลายไปเสียก่อน

ฉันมองเห็นความจริงแล้วว่า ถ้าเน้นความสำคัญที่คุณค่าชีวิตของแต่ละคน คงไม่มีอะไรสายเกินแก้แน่นอนที่สุด ดังนั้นการนำปฏิบัติจากใจซึ่งแต่ละคนมีอยู่แล้ว ผลที่ได้รับย่อมเป็นความจริงทั้งหมด

24 พฤษภาคม 2545

ข้าวกับชีวิตไทย

ข้าวกับชีวิตไทย

ขอฝากไว้ให้ชนรุ่นหลังนำไปคิด

ขณะนี้ หลังจากมองไปยังพื้นดินถิ่นเกิด อดีตที่รู้สึกใจหายไม่ได้ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากชีวิตฉันผ่านพ้นมานานพอสมควรแล้ว จึงทำให้มีโอกาสค้นหาภาพเก่าๆ ซึ่งบัดนี้เข้าไปฝังลึกอยู่ในใจตนเองมาตลอด จึงรู้ความจริงได้ว่า แต่ก่อนมาพื้หนาเคยอุดมสมบูรณ์ ชาวนาเพื่อนฉันก็ยังไม่ มีหนี้สินล้นพ้นตัวเหมือนทุกวัน ยิ่งกว่านั้นหากมองที่ระบบการปลูกข้าวโดยทั่วไป ชาวนาเพื่อนฉันยังไม่ต้องควักเงินรายได้ซึ่งควรจะใช้จุนเจือชีวิตนำไปจับจ่ายซื้อนูยซื้อยาอย่างเช่นทุกวันนี้

ฉันหวนกลับไปพิจารณาอดีตอีกครั้งหนึ่ง เสียงที่เคยได้ยินได้ฟังยังคงก้องอยู่ในหูตัวเองว่า เมืองไทยเป็นรัฐข้าวชู่น้ำ ทำให้คนไทยทุกคนรู้สึกภูมิใจ

ช่วงนั้นยังเชื่อกันว่า ภายในรากฐานวัฒนธรรมไทยมีธรรมชาติซึ่งใช้ข้าวเป็นหลัก

แม้จะไม่ยึดติดอยู่กับภาพที่เป็นเปลือกนอก หากพูดกันจากภาษาซึ่งใช้ข้าวเป็นสื่อความหมาย ยังคงช่วยให้ผู้ที่มีวิญญานเป็นไทแก่ตนเองสามารถเข้าใจได้ดี อีกทั้งยังคาดว่าคุณค่าของข้าวได้ยิ่งลึกลงซึ่งจะให้ความสนใจปฏิบัติจากสิ่งซึ่งอยู่กับชีวิตตน แทนที่ข้าวจะถูกมองข้าม

ถ้าเราแต่ละคนมองดูพื้นนาแล้วยังรู้สึกว่ามีควมกว้างใหญ่ไพศาลอีกทั้งเต็มไปด้วยต้นข้าว ซึ่งเจริญงอกงามและมีทรงต้นอวบอ้วน นอกจากนั้นยังพบว่าให้ดอกและรวงทำให้รู้สึกพึงพรม แลดูสุดสายตาน่าตื่นเต้น จงอย่าพึงหลงไหลอยู่กับมันให้มากนัก

ขอให้ลองหยุดกระแสนี้ที่อยู่ในความรู้สึก แล้วหวนกลับมาคิดถึงกณิดหนึ่งว่า ถ้าชาวนาผู้เป็นเจ้าของ รวมถึงผู้อื่นซึ่งมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องที่อยู่นือพื้นนาขึ้นไป มีเจตนาธรรมที่ขัดต่อมนุษยธรรม แม้ข้าวจะเจริญงอกงามและให้ผลผลิตสูงมากแค่ไหน ย่อมหาคุณค่าอะไรแทบไม่ได้

ในเมื่อผู้หวังรับประโยชน์จากการปลูกข้าว ยังมีชีวิตอยู่กับพื้นดินใกล้ชิดกับชีวิตข้าว จำต้องตกอยู่ภายใต้พฤติกรรมจำกัดสิทธิเสรีภาพ ทั้งในด้านความคิดและการตัดสินใจอันควรมีอิสระ หลังจากชีวิตเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง ย่อมทำให้ผลอันควรได้รับอย่างเต็มเต็มหน่วยกลับทรุดหนักมากขึ้น

ในด้านตรงกันข้าม แม้พื้นนาซึ่งเริ่มต้นขึ้นมาจากสภาพที่บางคนอาจเห็นว่ารกร้างน่ารังเกียจ รวมทั้งมีความแห้งแล้ง แม้กระทั่งต้นข้าวที่ปลูกไว้ก็ยังคงตกอยู่ในสภาพชบพอม ขาดความสมบูรณ์เปล่งปลั่ง อีกทั้งปรากฏโดดเด่นอยู่เพียงไม่กี่ต้น นอกจากนั้นภายในแต่ละรวง ก็ยังมีเมล็ดลีบปะปนอยู่มาก เนื่องจากเจ้าของยังมีแรงใจแรงกายไม่มากนัก

แต่ถ้ามีเจตนาอันบริสุทธิ์ ที่หวังให้ข้าวซึ่งตนปลูกมีผลเกื้อหนุนเพื่อนมนุษย์ อีกทั้งมีธรรมชาติที่หวนกลับมาสู่ประโยชน์สุขแห่งตนร่วมด้วยวันหนึ่งข้างหน้าข้าวย่อมได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่ามหาศาล

ดังนั้น สิ่งอันควรถือวาคือหลักสำคัญที่ช่วยให้ชาวนาผู้ปลูกข้าวสามารถยืนหยัดอยู่บนขาตัวเองได้อย่างมั่นคง คนทุกฝ่ายผู้มีส่วนร่วมควรถือวิญญานความรักพื้นดิน

อันเป็นที่มาของการเรียนรู้สัจธรรม จากการทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยปราศจากการนำจิตใจไปเกาะเกี่ยวว่าจะต้องได้ผลในวันนั้นปีนั้น

จากพื้นนาซึ่งครั้งหนึ่งอาจแทบไม่มีอะไรให้เห็นเป็นความหวังได้ชัดเจน ย่อมเปลี่ยนสภาพมาเป็นพื้นนาใหม่ที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งแผ่กว้างออกไปเป็นภาพอันมหาดศาล นอกจากนั้นยังมีผลรักษาสภาพดังกล่าวแล้วเอาไว้ให้มันคงอยู่ได้ด้วย

ดังนั้น การคิดกำหนดพื้นที่ปลูกข้าวก็ดี แม้มุ่งไปกำหนดคุณภาพให้ต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่ตนคิดก็ดี แท้จริงแล้วก็คือการนำกิเลสจากใจคนเข้าไปแอบแฝงเอาไว้ ย่อมเกิดสภาพที่ขาดความใสสะอาดอย่างปฏิเสธไม่ได้

จากหลักธรรมชาติ สิ่งใดก็ตามที่ขาดความใสสะอาดย่อมขาดความมั่นคง

ดังนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่รวมถึงผู้อาศัยข้าวเพื่อดำรงชีวิต ซึ่งแต่ละคนมีสถานภาพอยู่เหนือชีวิตชาวนาผู้ปลูกข้าว ในใจควรเรียนรู้ให้เข้าถึงสัจธรรม ทำให้รู้ความจริงจากใจตัวเองว่า ชาวนาผู้ปลูกข้าวคือ ครูที่แท้จริงของแต่ละคนโดยใช้ข้าวเป็นสื่อสัมพันธ์ ที่ช่วยสานสัมพันธ์ระหว่างจิตใจให้ถึงซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

วิญญานครูจะไปสู่ความสุขได้อย่างแท้จริง ย่อมมีเหตุผลสัมพันธ์อยู่กับการที่ชีวิตศิษย์เจริญยิ่งขึ้นบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งสามารถสานถึงเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างปราศจากกรอบกำหนด แม้การแบ่งแยกฐานะความเป็นอยู่รวมถึงชาติภาษา ทำให้สามารถใช้ชีวิตก้าวไปเรียนรู้ความจริงได้ทั่วทุกมุมโลก

ดังนั้น แต่ละคนจึงควรเข้าใจได้ถึงความจริงว่า ชีวิตเราเกิดมาย่อมพบปัญหาเป็นธรรมดา ไม่ว่าใครจะเกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวหรือปลูกอื่นใด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ว่าใครคิดปลูกอะไรก็ตาม สิ่งซึ่งลี้มเสียมิได้น่าจะได้แก่การปลูกคนให้มีคุณสมบัติความเป็นคนอย่างพร้อมมูล โดยถือภูมิ-ปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด

บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเอง ผู้ใดรู้สึกท้าทายที่จะสู้ปัญหาโดยการลงมือปฏิบัติจากใจจริง แม้อาจต้องเดินทวนกระแสสังคม ย่อม

ช่วยให้ตนมองเห็นแนวทาง มุ่งสู่คุณค่าได้อย่างลึกซึ้ง

ส่วนผู้ที่หนาวตกกลัวกระแสสังคม จนกระทั่งยอมตนให้ถูกกลืนไปพร้อมกับปัญหา ย่อมหมายความว่า คุณค่าชีวิตกำลังเสื่อมสลายไปด้วย

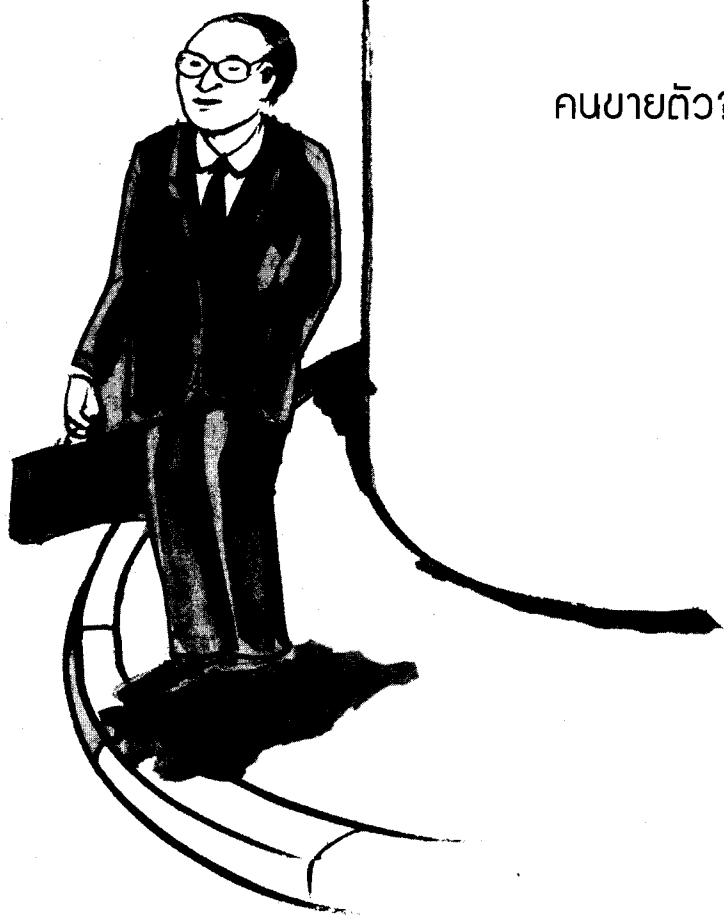
ในอดีต มนุษย์ในสังคมมีการคิดทำสงครามด้วยการใช้อาวุธ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ประหารกัน ผู้ใดยอมตายในสนามรบย่อมถือว่าเป็นวีรบุรุษ

หลังจากเหตุการณ์ในสังคมเปลี่ยนแปลงมาเป็นการทำสงครามโดยใช้การครอบงำทางการศึกษาวัฒนธรรมเป็นอาวุธ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลทำลายรากฐานจิตใจคนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นการที่ชีวิตคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรากฐานจิตใจอันควรถือว่าสำคัญที่สุดกำลังถูกกลืน จึงถือว่าเป็นความพ่ายแพ้ทางเศรษฐกิจที่มองเห็นได้ชัดเจนแล้ว ผู้ที่กล้าเดินทวนกระแสสังคมแม้รอพิสูจน์ตัวเอง ขณะที่เหตุการณ์มาถึงตน ทำให้จำต้องสละชีวิต จึงควรแก่การยกย่องว่า คือวีรบุรุษอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ย่อมมีเหตุสืบเนื่องมาจากการข่มใจ หรืออีกนัยหนึ่งขณะใจตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด

ดังที่หลักการได้ข้ออย่างชัดเจนแล้วว่า สละชีวิตเพื่อรักษารมมะเรื่องนี้ฉันขอฝากไว้แก่ผู้ที่มีความรักความจริงใจต่อพื้นดิน ซึ่งมีบุญคุณต่อชีวิตอย่างที่สุด ความรักความจริงใจต่อพื้นดิน ซึ่งมีบุญคุณต่อชีวิตอย่างที่สุด ความรัก ความจริงใจต่อสังคมจึงควรสะท้อนให้เห็นจากการปฏิบัติโดยมุ่งมั่นทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพของชาวนาท้องถิ่น เพื่อให้มีกำลังใจในการทำงานบนพื้นฐานซึ่งแต่ละคนมีอยู่แล้ว แม้อาจจำต้องสละชีพ ควรถือว่าสมศักดิ์ศรีแล้ว สำหรับการที่ธรรมชาติได้มอบโอกาสมาให้แก่ชีวิต

คนขายตัว?

คนขายตัว?

บทนำ

หวนกลับไปมองสู่อดีตแม้เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว ฉันยังจำได้ดีว่า หากมีใครพูดเรื่องคนขายตัว คนที่ได้ยินส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า คือผู้หญิงขายบริการทางเพศ คนยุคนั้นมักใช้คำว่า ผู้หญิงช็อกกาลี ช่วงหลังๆ เปลี่ยนมาใช้คำกะหรี่หรือว่าอิตัว จนกระทั่งมาถึงช่วงนี้มีการใช้คำสุภาพมากสักหน่อยว่าผู้หญิงขายบริการทางเพศ

ตัวฉันเองระหว่างช่วงที่ยังเป็นเด็ก เหมือนไม่รู้สึกสนใจอะไรนักกับคำพูดในเชิงดูถูกคน โดยเฉพาะคำพูดเหล่านั้นเท่านั้น หากไม่สนใจที่จะนึกถึงคุณค่าของชีวิตคน ไม่ว่าใครจะตกอยู่ในสภาพอย่างไรก็สุดแล้วแต่คงมุ่งมั่นทำสิ่งซึ่งตนรักและสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฉันรักการทำงาน อีกทั้งเรียนรู้ทุกๆ สิ่งซึ่งมีธรรมชาติอยู่กับพื้นดินอย่างฝังจิตฝังใจมาตลอด

ฉันยังจำได้ว่า ช่วงนั้นไม่ว่าเห็นอะไรที่อยู่ใกล้ตัว ตนก็นำมาคิดบนพื้นฐานความรัก อีกทั้งใฝ่ฝันที่จะให้เกิดประโยชน์สุข เบ่งบานขึ้นมาสู่ความสวยงามสดงดงาม เสมือนต้องการสร้างความงามให้เป็นสิ่งประดับบรรยากาศของโลก ตนจึงทำทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่คิดได้ในขณะนั้นอย่างมีความสุขตลอดมา

มาถึงช่วงหลังๆ ฉันหวนกลับไปตรงนั้นอีกครั้งหนึ่ง และวิเคราะห์ค้นหาความจริงจากใจตัวเอง ทำให้รู้ว่าระหว่างยังเป็นเด็ก ตนมีพลังอันแรงกล้าอยู่แล้ว แต่ขาดข้อมูลซึ่งเป็นความจริงเพื่อนำมาใช้ค้นหาเหตุผล

จนกระทั่งถึงช่วงหลังๆ จึงเริ่มต้นเห็น และรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ร่วมกับจิตวิญญาณซึ่งฉันมีเป็นธรรมชาติอยู่ในใจ ทำให้หวนกลับไปค้นหาความจริงจากอดีตอย่างต่อเนื่อง สิ่งหนึ่งที่ฉันพบก็คือ หากไม่มีวันนั้นย่อมไม่มีวันนี้ ทำให้นึกถึงบุญคุณของสิ่งซึ่งเป็นในอดีตของตัวเองแทนที่จะรู้สึกถูกเหยียดหยาม จนกระทั่งไม่สนใจนำมาใช้เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตต่อไปสูอนาคต

อีกภาพหนึ่งซึ่งปรากฏชัดขึ้นในใจตัวเองระหว่างช่วงถัดมา น่าจะได้แก่ความรู้สึกที่มองเห็นว่าทุกคนเป็นคนเหมือนตน ความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นในหัวใจตัวเองตั้งแต่อายุยังไม่มากนัก จึงทำให้ฉันให้ความสนใจสัมผัสกับคนหลายรูปลักษณะ และสภาพชีวิต ไม่ว่าผู้ที่ยืนอยู่แต่ละจุดจะมีสภาพอย่างไรได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งให้ความสนใจแก่สภาพชีวิตคนซึ่งสังคมส่วนใหญ่รู้สึกรังเกียจ

ฉันรู้สึกว่ สภาพพื้นฐานซึ่งเกิดขึ้นในใจตัวเองดังกล่าว ทำให้ตนสัมผัสกับชีวิตคนหลายสภาพ จากความรู้สึกที่สานสัมพันธ์ถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากคนเหล่านั้น แทนที่จะปิดกั้นตัวเอง เพราะรู้สึกรังเกียจและถูกเหยียดหยาม ดังจะพบความจริงว่า ช่วงหลังๆ ฉันมักกล่าวอย่างมั่นใจว่า เพื่อนมนุษย์ทุกคนคือครูของฉัน ยิ่งเป็นผู้ที่ตั้งตนเป็นศัตรูกับตัวเอง เขาคือครูดีที่สุด

ฉันเริ่มรู้ว่า ความรักอันเกิดจากการรู้คุณค่าของทุกคนร่วมกับความเมตตา มีผลทำให้ตนมองเห็นความจริงซึ่งอยู่ในใจของแต่ละคน ที่มักได้ยินบางคนกล่าวเตือนคนอื่นว่าขอให้เห็นใจคน ติดตามมาด้วย

ชีวิตมาถึงจุดหวนกลับ

สภาพความรู้สึกนึกคิดของคน แม้เริ่มต้นกล่าวถึงจุดแรกซึ่งคนจำนวนไม่น้อยมองไปยังผู้หญิงขายบริการทางเพศ มีผลทำให้ฉันหวนกลับมาสำรวจตัวเองจากการปฏิบัติกับเพื่อนมนุษย์ ระหว่างช่วงชีวิตตนเท่าที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งไม่เพียงช่วยให้ตนหยั่งรากลงลึกซึ่ง สาเหตุและผลไปถึง

ความเข้าใจสภาพคนทั่วไปในสังคมลึกซึ้งยิ่งขึ้น

มันทำให้ความรู้สึกจากใจฉันเองจะลดภาวะยึดติด หากเปลี่ยนมาถึงจุดเริ่มรู้ความจริงกว้างขวางมากขึ้น ยิ่งมองทุกสิ่งทุกอย่าง โดยให้ความสำคัญกับชีวิตจิตใจและนำมาใช้เป็นพื้นฐานการพิจารณา

ฉันเริ่มรู้ว่า หากให้ความสำคัญกับความรู้สึก เห็นทุกคนเป็นคนร่วมกับการมุ่งเน้นที่รากฐานจิตใจแต่ละคน ย่อมมีแรงผลักดันทำให้รู้ความจริงต่อไปอีกว่าความหมายของคนชายตัวหาใช่มองล้อมกรอบตัวเอง แต่ผู้หญิงขายบริการทางเพศเท่านั้นไม่

จากเหตุดังกล่าว ทำให้รู้สึกท้าทายที่จะค้นหาความจริงต่อไปอีกว่า คนที่มีรูปลักษณะ ทั้งสภาพร่างกายและความคิด รวมถึงสถานภาพในสังคมแตกต่างกัน น่าจะยังมีรากฐานจิตใจที่ยอมขายตัวอีกอย่างหลากหลาย จึงรู้สึกสนใจที่จะค้นหาความจริงว่า สาเหตุของการขายตัว มีจุดเริ่มต้นมาจากคนกลุ่มไหนกันแน่?

ทำให้ประเด็นคนขายตัวได้รับความสนใจ ที่จะมุ่งมั่นค้นหาความจริง สานต่อไปถึงคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมสืบต่อไปอีก

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลผู้ซึ่งชีวิตยังด้อยประสิทธิภาพ ทำให้รากฐานตนเองยังขาดความมั่นคง ถูกกลุ่มผู้ใหญ่ผู้มีอิทธิพลเหนือกว่านำเอาวัตถุรูปแบบใหม่ๆ มาล่อตาล่อใจจนกระทั่งหลงตาม นำตัวไปขายหาเงิน แต่คนเหล่านั้นกลับถูกประณาม และได้รับความดูถูกรังเกียจ แทนที่จะได้รับความเข้าใจ และเห็นใจมากกว่า

หลังจากกล่าวมาถึงช่วงนี้ หลายคนอาจคิดว่าควรเข้าไปช่วยเหลือไม่ว่าจะเอาสิ่งใดจากภายนอกเข้าไปให้หรือการให้ความช่วยเหลือโดยใช้อำนาจเข้าไปปลดปล่อย หากมีความรู้สึกรักและเมตตาจากใจจริง ควรสามารถยังรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจคนเหล่านั้น

ทั้งนี้และทั้งนั้นมีคำกล่าวในอดีต ซึ่งหากนำมาคิดค้นหาความจริงได้ลึกซึ้งแล้ว น่าจะมีผลเตือนสติให้ผู้คิดเข้าไปช่วยเหลือ หวนกลับมามองอีกด้านหนึ่ง

คำกล่าวนั้นก็คือ ถ้าคุณเป็นใจฉันบ้างละ ประเด็นนี้อาจลึกซึ้งเกินกว่าหลายต่อหลายคนผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงใจคนอื่นจะคิดได้ แม้จะบอกว่าเข้าใจ แต่การพูดจากปาก ก็หาใช่ของจริงจากใจเสมอไปไม่ จนกว่าจะพิสูจน์ความจริงจากผลการนำปฏิบัติให้คนส่วนใหญ่เชื่อใจได้แล้ว

ชีวิตคนเหล่านี้ ในช่วงเริ่มแรกอาจเป็นเพราะความจำเป็น เนื่องจากผลการกระทำของคนระดับสูง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ที่หวังประโยชน์ส่วนตนจากสังคมมีแรงกดดันเหนือกว่า

หลังจากชีวิตจำต้องตกเข้าไปสู่สภาพแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ไม่ว่าเร็วหรือช้า ย่อมมีผลทำให้ใจปรับเปลี่ยนจนกระทั่งรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดา

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ชีวิตของฉันซึ่งผ่านการเรียนรู้จากคนมาแล้วหลายสภาพ โดยที่ตนให้ความสำคัญในการใช้สภาพความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ทุกแง่มุมเป็นพื้นฐานการเรียนรู้

ไม่เพียงเท่านั้น แม้งานที่ฉันมุ่งมั่นทำทั้งจิตใจและร่างกาย เพื่อพัฒนาชีวิตคนเริ่มจากคนไทย อีกทั้งสานถึงคนทุกชาติทุกภาษา ซึ่งมีขอบข่ายความหลากหลายเป็นพื้นฐาน เหนือกว่าการล้อมกรอบตัวเองไว้ภายในรั้วสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ช่วงที่ตัวเองยังมีอายุไม่มากนัก ทำให้ตนมีโอกาสรู้ความจริงอย่างอิสระมากขึ้น

ดังนั้น หลังจากชีวิตเข้ามาสู่สถาบันการศึกษาแล้ว ตนจึงให้ความสำคัญแก่คนในสังคมเหนือกว่าคนในรั้วสถาบัน ไม่ว่าใครจะมีอำนาจบังคับเหนือตัวเองมากแค่ไหน แต่ตนก็ยังคงปฏิบัติจากใจได้อย่างมั่นคงตลอดมา

หลังจากนำแนวคิดดังกล่าว ซึ่งฉันมีอยู่ในหัวใจแล้ว เข้ามาใช้ปฏิบัติภายในระบบการจัดการศึกษา ประกอบกับการที่ตัวเองมีรากฐานจิตใจมั่นคงแข็งแกร่ง ผลที่สะท้อนกลับมา ย่อมสอนให้รู้ความจริงจากใจคนส่วนใหญ่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เสมือนวิถีชีวิตฉันเอง เดินทวนกระแสสังคมแม้ในรั้วสถาบันก็สะท้อนให้สามารถมองเห็นความจริงได้ไม่ยาก

ในที่สุดความรู้สึกที่ว่าเพื่อนร่วมแผ่นดินคือครูอันทรงคุณค่าของเรา

ก็ฝังรากลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ฉันได้มีโอกาสสัมผัสกับนิสสัยใจของคน ซึ่งกระจัดกระจายอย่างกว้างขวาง ยิ่งชีวิตคนเหล่านั้นห่างจากความจริงออกไปไกลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านที่หลายคนคิดว่าดิ่งไม่กลับแล้ว ยิ่งทำให้รู้สึกท้าทายที่จะเรียนรู้ให้ลึกซึ่งยิ่งขึ้น ผลที่ปรากฏก็คือ คนเหล่านั้นสามารถปรับวิถีชีวิตให้วนกลับคืนสู่สภาพปกติได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

จากการเอาชนะใจตนเอง ซึ่งฉันมันคงอยู่กับสิ่งนี้ ทำให้กล่าวอย่างมั่นใจได้ว่ามีผล 2 ด้าน ด้านหนึ่งผลซึ่งใจฉันเองได้รับ จากการก้าวเข้าไปสัมผัสกับชีวิตคนลักษณะนี้ ย่อมทำให้รากฐานจิตใจยังลงลึกซึ่งช่วยให้มันคงยิ่งขึ้น

มีผู้ปรารภว่า การที่ผู้ซึ่งชีวิตแปรเปลี่ยนไปจากความรู้สึกของคนจำนวนมากสามารถวนกลับมาเฝ้าอยู่บนพื้นฐานความจริงจากใจตัวเองได้สำเร็จ ไม่ควรคิดว่าเราเป็นคนช่วยเหลือเขา หากควรมองว่าเขาสามารถช่วยตัวเองได้มากกว่า ส่วนผลการปฏิบัติจากใจและกายเรา เป็นเพียงช่วยเสริมกำลังใจให้เท่านั้น

ขอบข่ายที่เห็นกว้างไกลออกไปอีก

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ช่วยให้ฉันสามารถสานประเด็นผู้หญิงขายบริการทางเพศกว้างขวางออกไป เพื่อพิจารณาค้นหาความจริงจากคนกลุ่มอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งเป็นผู้ใหญ่อันควรถือเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติที่เกิดจากความดีความงามซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน

อนึ่ง สิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ใหญ่มีความเป็นตัวของตัวเอง หรืออีกนัยหนึ่ง มีการปฏิบัติอย่างมั่นคงอยู่กับเหตุผลซึ่งเกิดจากใจตน ย่อมมีผลทำให้ชนรุ่นหลังรวมถึงคนทั่วไปซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ มีความเคารพรักและศรัทธาจากใจจริง หาใช่การแสดงออกเพื่อให้คนอื่นรู้สึกเคารพรัก แต่ภายในจิตใจซ่อนเร้นไว้ด้วยความต้องการ

ประโยชน์ส่วนตนไม่

จากความจริงดังกล่าว หากนำจุดยืนต่างๆ ของคนในสังคมมาพิจารณาอย่างรู้เหตุรู้ผล หลังจากเรียงลำดับความสำคัญบนพื้นฐานดังกล่าวได้อย่างสอดคล้องกันแล้ว ย่อมรู้ได้ว่าการที่ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองจำนวนมากสะท้อนให้เห็นพฤติกรรม ทำให้รู้สึกว่าการขายทั้งใจและตัว อีกทั้งขายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้นเป็นลำดับ

ย่อมทำให้ผู้ที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมส่วนที่ยังมั่นคงอยู่ได้ แม้ในปัจจุบันอาจมีจำนวนลดน้อยลง รู้สึกว่าการที่ผู้มีโอกาสขึ้นไปสู่ระดับสูงไม่ว่าจะมีสถานภาพอย่างไร มีจิตใจขาดความเข้มแข็งที่จะรักษาความจริงจากใจตนเองเอาไว้ให้ได้ ย่อมนำสังคมไปสู่สภาพที่เรียกว่าขายตัวหนักมากยิ่งขึ้น

ดังจะพบความจริงว่า ชั้นแรกมีการเก็บสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินไปขายคนชาติอื่น โดยมองข้ามความสำคัญของคุณค่าชีวิตในระดับล่าง ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือพื้นฐานชีวิตตัวเอง ไกลออกไปยิ่งกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงยังไปถึงการขายคุณค่าชีวิตคนชาติเดียวกันให้ออกไปเป็นทาสรับใช้ชนชาติอื่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีสิ่งใดเป็นไปได้ด้านเดียว ดังนั้นเมื่อด้านหนึ่งเป็นไปได้ อีกด้านหนึ่งย่อมเป็นไปได้ด้วย การแสดงออกซึ่งมักนำกฎหมายมาเป็นพื้นฐานอ้างเหตุ หากรู้ได้ว่ากฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือที่คนสมมุติขึ้นมาใช้ประโยชน์ ย่อมรู้ได้ถึงสภาพ 2 ด้านซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคน จึงพิสูจน์จากการปฏิบัติให้เห็นได้ว่า มีทั้งด้านซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย โดยมีผู้ใหญ่มากคนนำปฏิบัติแบบเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ กับอีกด้านหนึ่งอยู่ในสภาพซ่อนเร้นหรือแฝงตัวไปเพื่อสร้างกระแสการขายตัวแบบผิดกฎหมายให้กับตัวเอง

สรุป

สังขรณ์ซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า สิ่งใดที่เกิดขึ้นกับชนรุ่นหลัง รวมทั้งคนในด้านที่ชีวิตยังด้อยโอกาสกว่า ขอให้ดูที่เหตุซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรู้เหตุได้ถึงความจริงย่อมอ่านจากผลการปฏิบัติให้มั่นใจได้

เราจะพบความจริงว่าผู้ใหญ่อ่านไม่น้อยที่เป็นคนขายตัว แม้ไม่ใช่การขายบริการทางเพศ แต่มีผลลึกลับซึ่งและร้ายแรงยิ่งกว่านั้น เนื่องจากการขายทั้งความคิดและการปฏิบัติรวมถึงสิ่งของต่างๆ อีกทั้งยังลึกลงไปถึงการขายวิญญานความเป็นคนของเยาวชนและคนระดับล่าง เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน กระทั่งในแวดวงการเมืองภายในระบบการจัดการก็มีให้รู้ให้เห็นกันมาแล้วเป็นจำนวนมาก

หากไม่มีเหตุย่อมไม่มีผล ดังนั้นการออกกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาการซื้อเสียงขายเสียงก็ดี แม้เรื่องอื่นใดก็ตาม ย่อมหมายความว่าปัญหาเรื่องนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ยิ่งสังคมไทยผ่านพ้นมานานพอสมควร จึงทำให้เห็นความจริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หวนกลับมานึกถึงผู้หญิงขายตัว กระทั่งปัจจุบันลุกลามไปถึงเยาวชนในสถาบันการศึกษา

ถ้ามองที่พื้นฐานปัญหาให้เห็นชัดเจนน่าจะกล่าวได้ว่า หากผู้ใหญ่ที่ขึ้นไปมีอำนาจยิ่งสูง สามารถละลดความละโมภโลกมากและความเห็นแก่ตัวลงไปได้ ยิ่งลงมาใช้ชีวิตอยู่กับพื้นดินโดยมีวิญญานที่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ย่อมทำให้มีผลแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง ไม่เพียงคนขายตัวเท่านั้น แม้ปัญหาสภาพแวดล้อม อาทิเช่น ป่าธรรมชาติถูกทำลาย รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ปัญหาต่างๆ ย่อมได้รับการแก้ไขได้ด้วยตัวของมันเองทำให้เกิดความหวังแก่คนทั้งชาติได้ แม้เราพูดกันมานานแล้วว่า เราจะพัฒนาคนให้พึ่งตนเองแต่ยังพัฒนาก็ยังทำให้คนยึดติดสิ่งที่อยู่ภายนอกลึกลับซึ่งยิ่งขึ้น

คนเหตุแห่งยาเสพติด?

คนเหตุแห่งยาเสพติด?

แฉกจากใจ

ช่วงหลังๆ มีเสียงพูดจากความรู้สึกเป็นห่วงสังคมอย่างกว้างขวาง โดยเหตุที่ทุกวันนี้ปัญหายาเสพติดแทรกซึมเข้าไปแทบจะทั่วทุกวงการ อีกทั้งยังมีความรุนแรงยิ่งขึ้น จนกระทั่งทำให้หลายคนหาหนทางแก้ไขปัญหานี้ไม่เห็น

ขณะนี้ในสถาบันการศึกษา ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นแทบทุกหย่อมหญ้า ยิ่งไปกว่านั้น ชาวที่ปรากฏเป็นความจริงออกมาให้รู้ได้ว่า ครูประพฤติดัวเป็นเสียเอง ซึ่งคงไม่เพียงติดยาเสพติด หากยังใช้นักเรียนเป็นเครื่องมือทำการค้าอีกด้วย ซึ่งสิ่งนี้น่าจะมีผลย้าความจริงที่กล่าวกันมาช้านานแล้วว่า เด็กทำเสียหาย ควรมองที่ผู้ใหญ่มากกว่า

ขณะนี้ภาพที่สะท้อนออกมาปรากฏแก่สายตาคนทั่วไปในสังคม แม้ใครจะกล่าวอ้างว่าเริ่มแก้ไขได้บ้างแล้ว ควรใช้จุดนั้นมองย้อนกลับไปหาผู้พูด เพราะเป็นโอกาสดีที่เปิดให้เห็นความจริงจากใจให้รู้ได้ว่า พูดเพื่ออะไร และใครได้รับประโยชน์?

ยาเสพติดมีจริงหรือเปล่า?

คำถามซึ่งหยิบยกขึ้นมาให้พิจารณาว่า ยาเสพติดมีจริงหรือเปล่า? ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้มองตามกระแสไปค้นหาความจริงจากที่ไหน แต่หวังว่ามองย้อนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตัวเอง ควรจะเกิดคำถามจากใจว่า ยาเสพติดหรือคนเสพติดกันแน่? หากแต่ละคนยังมีวิญญาณที่ให้ความรักความซื่อสัตย์แก่ตนเองอยู่ในหัวใจ ควรจะคิดได้แล้วว่า ยาหาใช้สิ่งที่มีตัวตนให้ยึดถือได้ไม่ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากการที่ รากฐานจิตใจคนลุ่มหลงอยู่กับภาวะเสพติดมากกว่า

จากเหตุดังกล่าวร่วมกับข้อความที่กล่าวมาแล้วว่า สิ่งซึ่งเกิดขึ้นกับเด็กควรมองที่ผู้ใหญ่หรือเพราะมีเหตุนี้ จึงมีเหตุนั้น

ประเด็นต่าง ๆ เท่าที่กล่าวย้าความสำคัญมาแล้ว หาใช่อยู่ในสภาพที่เลือนลอย ทำให้ไร้สาระไม่ หากเป็นสัจธรรมของชีวิตแต่ละคนซึ่งไม่มีใครจะปฏิเสธได้

ภาวะเสพติดที่อยู่ในรากฐานจิตใจคน

หากมีใจเป็นกลางน่าจะมองเห็นความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตได้ชัดเจนในระดับหนึ่งว่า ไม่ว่าชีวิตใครจะอยู่ในสภาพอย่างไรก็ตาม แต่ทุกคนก็คือคนเหมือนกัน

ถ้าใช้ความรู้สึกดังกล่าวเป็นพื้นฐานการพิจารณา ควรจะมองเห็นความจริงได้อย่างชัดเจนว่า ภาวะเสพติดซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนอาจเกิดขึ้นจากใจบุคคลใดก็ได้โดยไม่เลือกว่าจะเป็นผู้ซึ่งเดินอยู่บนพื้นดินหรือมีอำนาจล้นฟ้าขนาดไหน

นอกจากนั้นหากนำแนวคิดบนพื้นฐานดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือพิจารณาค้นหาความจริงจากสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน หากรากฐานจิตใจมีอิสระ ควรจะมองเห็นได้ว่า ภาวะเสพติดอาจเป็นไปอย่างเปิดเผยหรือซ่อนเร้นเอาไว้ในความมืดของวิถีการดำเนินชีวิตแต่ละคนย่อมมีความ

เป็นไปได้ทั้งนั้น

นอกจากนั้นแล้ว ความเข้าใจที่มองจากรากฐานซึ่งยึดติดอยู่กับรูปแบบ ย่อมมีผลล้อมกรอบตัวเอง ทำให้เห็นได้แต่เฉพาะเรื่องที่เป็นไปอย่างเปิดเผย หรือแม้เรื่องที่ปิดบังเอาไว้ซึ่งสามารถนำพิสูจน์ให้เปิดเผยออกมาได้ เห็นอกว่าสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในความมืด อีกทั้งยังมีอำนาจคุ้มครองปกป้องจากด้านซึ่งถืออำนาจเอาไว้เองร่วมด้วย

ลำดับความสำคัญและโอกาสเกี่ยวกับภาวะเสพติด ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า ภาวะเสพติดอาจเกิดขึ้นได้จากรากฐานที่มีสภาพแตกต่างกันอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นหากรากฐานจิตใจบุคคลผู้สนใจเรื่องนี้มีอิสระ คงไม่มองเพียงแค่ว่าเสพติดซึ่งเกิดปัญหาขึ้นในกลุ่มเยาวชนรวมถึงคนทั่วไป ซึ่งสภาพชีวิตอยู่ในระดับล่าง หากสามารถรู้ความจริงได้ว่า ชีวิตที่อยู่ในสภาพดังกล่าวมีพื้นฐานซึ่งอยู่กับข้อจำกัดของสังคมคับแคบมากกว่าคนระดับบน

หากสามารถมองเห็นความจริงดังกล่าวแล้ว ควรจะให้ความรัก ความเห็นใจมากกว่า ทั้งนี้และทั้งนั้นน่าจะเข้าไปถึงจุดซึ่งชนรุ่นก่อนเคยกล่าวฝากไว้ว่า ก็แน่ละซิ เพราะชีวิตเขาอยู่ในสภาพแค่นั้นก็คงต้องหาทางออกแบบนั้น

ทำไมเยาวชนและคนระดับล่างจึงติดยาเสพติด

เท่าที่กล่าวมาแล้วน่าจะสะท้อนให้เห็นความจริงว่า ภาวะเสพติดที่เกิดขึ้นในสังคมหาใช่มีผลจากยาเสพติดซึ่งหลายคนกำลังรุมกันมองไปตรงนั้นไม่ หากยังมีรูปแบบอื่นอย่างหลากหลาย อาทิเช่นการพนันลักษณะต่างๆ เท่าที่เห็นกันอยู่ในขณะนี้คือฟุตบอล ซึ่งมีอิทธิพลครอบงำคุณค่าความเป็นคนของคนแทบทั้งบ้านทั้งเมืองไปแล้ว แม้กระทั่งในแวดวงคนผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

นอกจากนั้น เมื่ออำนาจรัฐยังคงเห็นดีเห็นงามอยู่กับการออกสลากกินแบ่งของรัฐ ย่อมทำให้มีอีกด้านหนึ่งร่วมด้วย คือห่วยใต้ดิน ตรงกับ

สังขรณ์ซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า หากไม่มีสิ่งนั้น ย่อมไม่มีสิ่งนี้

จากสภาพเท่าที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงตัวอย่างในด้านรูปแบบ และโปรดอย่าคิดว่าเป็นด้านรูปธรรม ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากความหมายของรูปธรรมเกิดขึ้นจากรากฐานจิตใจแต่ละคน ผู้ถือสังขจะให้มีเหตุมีผลเป็นตัวของตัวเอง หาใช้รับทอดกระแสครอบงำมาจากอิทธิพลภายนอกไม่

สถานภาพความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่าง คนในสังคมเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง

ในเมื่อภาวะเสพติดมีโอกาสแพร่กระจายออกไปอย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกว่าใครมีจุดยืนอยู่ในสภาพอย่างไร จากเหตุผลดังกล่าวผู้ที่สนใจเรียนรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์ค้นหาความจริง จึงควรมุ่งความสนใจไปยังผู้ใหญ่ที่มีโอกาสเหนือกว่า รวมทั้งมีความยิ่งใหญ่เหนือกว่า ทั้งนี้และทั้งนั้น ณ จุดดังกล่าวย่อมมีโอกาสดังแสดงออกจากรากฐานจิตใจตนเองซึ่งรับเอาภาวะเสพติดเข้าไปไว้ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเขาวชนและคนระดับล่าง

หากสามารถเปิดรากฐานจิตใจตนเองให้กว้างมากที่สุด เมื่อถึงระดับหนึ่งย่อมรู้ความจริงได้เองว่า การเอารัดเอาเปรียบระหว่างกันและกันของคนในสังคมทั่วไปย่อมมีความจริงอย่างแน่นอน ไม่ว่าใครจะมีมากมีน้อย ย่อมถือเป็นเรื่องธรรมดา

หากคนส่วนใหญ่ในสังคมได้รับโอกาสให้เจริญเติบโตขึ้นมาจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างอิสระ ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีธรรมชาติที่อดทนเข้มแข็งถึงระดับหนึ่งซึ่งสามารถต้านทานอิทธิพลจากภายนอกได้

ย่อมสามารถต้านกระแสครอบงำได้อย่างสมศักดิ์ศรี อีกทั้งมีโอกาสรู้ความจริงว่า บนพื้นฐานการเอารัดเอาเปรียบระหว่างกันและกัน ทำให้หลายคนซึ่งมีรากฐานอ่อนแอ จำต้องตกเข้าไปอยู่ในสภาพเช่นนี้

อนึ่งธรรมชาติของคนผู้ที่มีรากฐานจิตใจอ่อนแอ ทำให้พึ่งตนเองได้ยาก ย่อมกำหนดวิถีทางจากรากฐานจิตใจตนเองให้มุ่งไปสู่การชักจูงโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นแทนที่จะให้ความสำคัญและยกผู้อื่นไว้เหนือตน

ดังนั้นระบบการจัดการจากอีกด้านหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เห็นได้จากภายนอก หรืออาจกล่าวว่คือระบบการจัดการโดยธรรมชาติของแต่ละคน ย่อมมีผลเปิดโอกาสให้คนกลุ่มซึ่งมีสภาพจิตใจสอดคล้องต้องกัน ขึ้นไปสู่ด้านบนได้โดยสะดวก

ที่มาของยาเสพติด

ภาพรวมจากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมองเห็นแต่ละประเด็น ซึ่งอยู่ร่วมกัน อีกทั้งมีเหตุมีผลสานถึงกันและกัน ถ้าสามารถนำมาจัดลำดับความสำคัญระหว่างที่มาที่ไปของทุกสิ่งทุกอย่างได้ครบถ้วนถึงระดับหนึ่ง น่าจะรู้ความจริงได้ว่าเหตุของปัญหายาเสพติดที่พบอยู่ในขณะนี้ น่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากผู้ใหญ่ ยิ่งเป็นผู้มีอำนาจอีกทั้งอยากมีความยิ่งใหญ่เหนือผู้อื่น แม้จะซ่อนความรู้สึกดังกล่าวเข้าไปไว้ในส่วนลึกของรากฐานจิตใจตนเองได้แนบเนียนแค่ไหน

เงื่อนไขซึ่งปรากฏออกมาให้พบได้ แม้เพียงจุดเล็กๆ จุดใดจุดหนึ่ง ย่อมเป็นโอกาสให้ผู้ที่มีรากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่ง ร่วมกับจิตวิญญานที่มีความละเอียดอ่อน สามารถมองย้อนกลับเข้าไปถึงสิ่งซึ่งมีความจริงอยู่ในรากฐานจิตใจผู้แสดงออกได้ไม่ยาก

ผู้ที่ขึ้นไปยืนอยู่ในระดับสูง ยิ่งสูงมากแค่ไหน ระบบการจัดการทั้งด้านซึ่งอยู่ในจิตใจร่วมกับด้านที่อยู่ในสังคมทั่วๆ ไป ย่อมเปิดโอกาสให้แต่ละคนระบายความต้องการทางอารมณ์ อันเกิดจากภาวะเสพติดได้โดยสะดวก

จากเหตุดังกล่าวถ้านำมาพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังได้อย่างสอดคล้องกันกับเหตุและผล ควรสรุปได้ว่า ถ้าผู้ใหญ่ละดภาวะยึดติดอยู่กับความยิ่งใหญ่ การมีตำแหน่งมีอำนาจ และความมีหน้ามีตา หวนกลับมาสร้างสมความดีความงาม ให้ชนรุ่นหลัง รวมทั้งผู้คนทั้งหลายซึ่งใช้ชีวิตอยู่ระดับล่างรู้สึกศรัทธาและใช้เป็นแบบอย่างอันงดงามได้อย่างชัดเจน การแก้ปัญหาภาวะเสพติดซึ่งเกิดขึ้น อีกทั้งทวีความรุนแรง

ยิ่งขึ้น ย่อมมีทิศทางวนกลับมาชะลอตัวเอง ให้เบาบางลงไปอย่างเป็นธรรมชาติ

บทสรุป

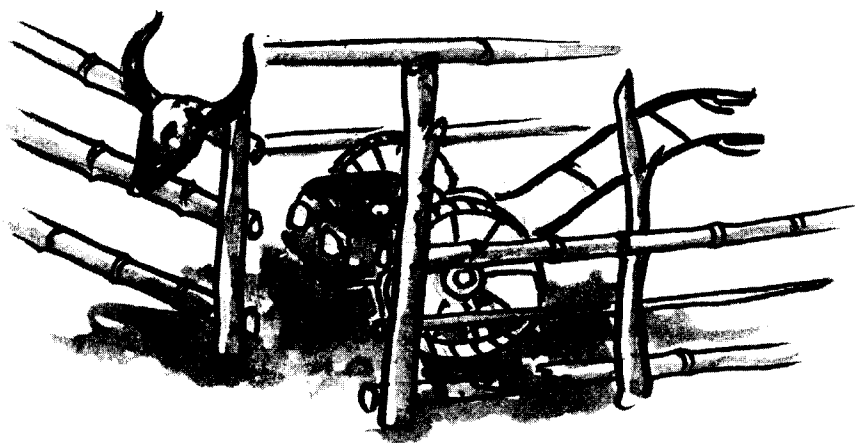
สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะสรุปได้ว่า ถ้าคนในสังคมมีรากฐานจิตใจพึงตนเองได้อย่างเข้มแข็ง โดยเรียงลำดับความเข้มแข็งจากด้านบนลงมาสู่ด้านล่างอย่างเป็นธรรมชาติ แทนที่จะนำเอามายาภาพ ซึ่งไม่ใช่ของจริงจากใจตัวเองออกมาใช้ ความหวังของสังคมย่อมมีความเป็นไปได้

จึงสรุปได้ว่า ถ้าผู้ใหญ่ไม่หลงเสพติดอำนาจและตำแหน่ง อีกทั้งอามิสรูปแบบต่างๆ รวมทั้งความมีหน้ามีตา การคิดและปฏิบัติเพื่อหวังแก้ไขปัญหายาเสพติด ย่อมเป็นไปได้ไม่ยาก

18 มิถุนายน 2545

ควายเพื่อนรักของจีน
เธอหายไปไหนกันหมด

ควายเพื่อนรักของฉัน เธอหายหน้าไปไหน กันหมด

ชีวิตฉัน มันคงอยู่กับความรักพื้นดินอย่างมีความสุขมาตั้งแต่เล็ก แต่น้อย จนกระทั่งถึงขณะนี้ อายุตัวเองได้ล่วงเข้า 80 ปีแล้ว ถ้าเปรียบก็เหมือนกับเรือลำหนึ่งซึ่งกำลังแล่นใกล้ฝั่งเข้าไปทุกที แต่แทนที่จะกลัวความตาย กลับรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ชีวิตนี้ตนได้ผ่านการเรียนรู้มาอย่างคุ้มค่าที่สุดแล้ว

สิ่งหนึ่งซึ่งฉันเกิดความรู้สึกขึ้นในใจอย่างเป็นธรรมชาติ เริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วงแรกๆ ที่มีโอกาสสัมผัสกับความหลากหลายของสรรพชีวิตต่างๆ ก็คือ ควาย อันถือเป็นชีวิตหนึ่ง ซึ่งอยู่ในวิญญานความรักของฉันมาตลอด แต่หลังจากที่ชีวิตผ่านพ้นมาได้ช่วงหนึ่ง มันทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า ควายเพื่อนรักของฉัน เธอหายหน้าไปไหนกันแทบจะหมด

ความเคยชิน ซึ่งมีอยู่ในใจฉันมานานมากพอสมควร จนกระทั่งทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจตัวเองว่า ควายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ที่ฉันควรจะให้ความรักความเมตตาจากใจจริง อันถือเป็นหน้าที่ของความเป็นคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควายเป็นชีวิตลักษณะหนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมผืนแผ่นดิน

เดียวกัน โดยที่เชื่อว่า แต่ละคนผู้รักศักดิ์ศรีความเป็นคน ควรให้ความรักความเมตตาแก่ชีวิตทุกรูปแบบ

แต่ทุกวันนี้ ธรรมชาติความรู้สึกซึ่งอยู่ในใจตัวเอง ได้บอกให้รู้ว่าไม่อยากจะหันหน้ามองไปทางไหน ฉันเห็นแต่เครื่องจักรกลและสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปวัตถุ ซึ่งล้วนแล้วมนุษย์ผู้มากด้วยกิเลสคิดได้คิดทำมันขึ้นมา เพื่อหวังความสะดวกสบายให้กับตัวเองมากกว่า

นอกจากนั้นยังมีการแข่งขันกันสร้างรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งแน่นอนที่สุด สิ่งเหล่านี้มีผลยั่วชวนกิเลสคนให้ตกอยู่ในสภาพลุ่มหลงมัวเมา ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนถึงขั้นมองเห็นได้ชัดเจนว่า ชีวิตคนนำเอาคุณค่าตัวเองไปฝากไว้กับสิ่งประดิษฐ์มากขึ้น

สำหรับความรู้สึกรักและผูกพันอยู่กับเพื่อนชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ด้วยกันเองหรือชีวิตรูปแบบอื่นใด ซึ่งรวมถึงควายที่เราอาศัยพึ่งพาแรงงานมาในอดีตอย่างใกล้ชิด

หลังจากรู้สึกได้ว่า ตัวฉันเองและเชื่อว่ามีเพื่อนๆ อีกหลายคนที่ยังมีวิญญานความรักร่วมกับฉัน กำลังสูญเสียสิ่งซึ่งมีความหมายสำหรับชีวิตตนเองอย่างลึกซึ้ง ทำให้รู้สึกว่าเหวใจมากขึ้นเรื่อยๆ

ควายเพื่อนรักของฉัน ฉันขอสารภาพความจริงว่า ความรู้สึกที่ระบายออกมาจากหัวใจครั้งนี้ ตัวเองเริ่มมีมานานหลายปีแล้ว โดยเฉพาะขณะที่หวนกลับไปสู่ออดีต ฉันคุ้นเคยกับภาพของเธอซึ่งเดินกันเต็มไปหมด ยิ่งตัวฉันเองมีความรักที่จะใช้ชีวิตสัมผัสกับบรรยากาศชนบทอย่างมีความสุข ยิ่งรู้สึกได้ถึงสิ่งนี้อย่างชัดเจนมาก

ขณะนั้น ไม่ว่าที่ไหนซึ่งมีคนไทยทำนา หรือมีผู้ถือคุณธรรมเป็นหลักปฏิบัติ ฉันจะเห็นภาพของเธอเดินร่วมอยู่ภายในบรรยากาศเหล่านั้นด้วยเสมอ

ฉันยังจำได้ดีว่า ขณะที่ตัวเองยังเป็นเด็กเล็กๆ ฉันเคยเล่นกับเธอซึ่งเดินเป็นกลุ่มๆ อยู่ริมทางรถไฟ บางครั้งอยู่ระหว่างช่วงที่เธอเดินเล็มหญ้ากินอยู่ในบริเวณชายทุ่ง ซึ่งภาพเหล่านั้น มาถึงช่วงนี้สิ่งที่หายไปจาก

หัวใจมันกินใจฉันอย่างลึกซึ้งจนแทบจะลืมความทุกข์และสุขเรื่องอื่นๆ ซึ่งวนเวียนอยู่ในโลกนี้ไปจนหมด

ฉันมักเดินเข้าไปตบหลังเธอเล่น บางครั้งก็ใช้ไม้เขียนปลิงซึ่งเกาะกินเลือดเธออยู่ในบริเวณใต้ท้องบ้าง ตามหว่างขาบ้าง ดูเหมือนลึกๆ แล้วมันทำให้รู้สึกสบายใจจริงๆ เธอเองก็แสนจะดี แม้มีเขาอันแหลมคม แต่ก็ไม่เคยแสดงท่าทีคิดทำร้ายฉันให้รู้สึกได้ หรือแม้แต่ใครๆ ทั้งนั้น ทำให้เกิดคำถามตามมาว่า คนสวนใหญ่ได้ให้ความยุติธรรมแก่เธอหรือเปล่า

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณคุยกันกับภาพเหล่านั้น ฉันเริ่มเห็นคนสวนใหญ่คิดเอาแต่ได้กันมาแล้ว จึงมักสะท้อนภาพความรู้สึกจากใจพวกเขาในลักษณะที่เป็นคำพูดดูถูกเธอ โดยเอามาเปรียบกับเพื่อนมนุษย์บางคนว่า ใจเหมือนควาย?

แทนที่จะมองอีกด้านหนึ่งและเห็นได้ชัดเจนว่า นี่คือความดีส่วนหนึ่งของเธอ เนื่องจากยอมให้เขาใช้งานแม้เหน็ดเหนื่อยแค่ไหน แกมบางคนยังทั้งดูต่ำเขี้ยวดี แต่เธอก็คงไม่มีปากมีเสียง อีกทั้งยังไม่คิดทำร้ายใครหากไม่เหลืออดจริงๆ แล้ว

ครั้งหนึ่งเมื่อปีพ.ศ. 2482-2483 ขณะเริ่มต้นเข้าฤดูทำนา ฉันและเพื่อนๆ ใช้ชีวิตไถนากลางแดดกลางฝนตลอดทั้งวัน โดยที่มีเธอลงแรงลากจูงคันไถซึ่งนับว่าหนักมาก เราลงทำงานกันตั้งแต่เช้าตรู่จนกระทั่งถึงเวลาเที่ยงวัน เสียงระฆังบอกเวลาพักดังมาแต่ไกล เธอก็แสนรู้จริงๆ ฉันรู้สึกว่าการตรงต่อเวลามากทีเดียว แต่เพื่อนฉันคนนั้นกลับใช้ไม้เรียวตีกระหน่ำลงไป พร้อมทั้งส่งเสียงขู่ตะคอกอย่างรุนแรง

ในใจของเธอเองคงจะเหลืออดอย่างที่สุดแล้ว จึงหันหน้ากลับมาใช้เขาข้างหนึ่งกระหวัดร่างเพื่อนฉันคนนั้นเหวี่ยงกลับขึ้นไปบนหลังของเธออย่างแรง ทำให้ร่างของเขาลอยข้ามไปตกลงบนพื้นดินอีกฟากหนึ่ง

ยังโชคคืออยู่ที่ปลายเขาอันแหลมคมทั้งสองข้างของเธอ ถูกตัดออกไปก่อน แต่ถึงกระนั้นก็ยังทำเอาได้แตกจนถึงขั้นนำส่งโรงพยาบาลไปนอนอยู่ที่นั่นร่วมเดือน

ฉันมีความรู้สึกอยู่ในใจว่า มันน่าจะเป็นบทเรียนให้มนุษย์แต่ละคนผู้ทราบเรื่องนี้ มีโอกาสหวนกลับมาทบทวนตัวเอง ซึ่งย่อมมีผลสะท้อนใจให้รู้ว่า อย่าว่าแต่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองเลย แม้แต่สัตว์ก็เป็นสิ่งมีชีวิตและจิตใจ จึงไม่ควรคิดข่มเหงรังแก หากควรนึกถึงหัวอกเขาหัวอกเรา รวมทั้งบุญคุณซึ่งตัวเองได้รับประโยชน์จากเขาเข้าไว้บ้าง เพื่อให้อยู่เป็นที่พึ่งพาอาศัยกันต่อไปได้นานๆ

ช่วงที่เกิดมาที่แรก แม้ฉันจะเกิดกลางใจเมืองกรุงเทพฯ ซึ่งแน่นอนที่สุด บนพื้นฐานบรรยากาศของสังคมลักษณะนี้ เธอคงถูกคนกรุงกีดกันไม่ให้มาเดินเล่นพ่วน ทำให้ฉันไม่มีโอกาสที่จะสัมผัสกับชีวิตเธอในช่วงเริ่มแรก

หลังจากเติบโตขึ้นมาจนกระทั่งมีอายุ 4 ขวบ พ่อกับแม่ก็ย้ายออกมาอยู่ชานเมือง แต่ช่วงนั้นบรรยากาศในเมืองก็ยังไม่แออัดเหมือนเดิมนี่สะท้อนให้รู้ใจพ่อกับแม่ได้ว่า มีความไวต่อความรู้สึกปฏิเสธอิทธิพลวัตถุมาตั้งแต่ก่อนหน้านั้นแล้ว

ซึ่งช่วงนั้นสภาพพื้นที่ ในบริเวณที่ย้ายมาอยู่ใหม่ ยังเป็นทุ่งนาอันกว้างใหญ่ที่มีสีเขียวข่มไปด้วยต้นข้าวในฤดูฝน อันเกิดจากแรงงานของคนซึ่งมีเธอร่วมอยู่ด้วยทั้งนั้น เสริมด้วยร่มไม้ซึ่งเธอใช้พักอาศัยรับความร่มเย็นในช่วงเวลากลางวัน ขณะพักเหนื่อยจากงาน

ฉันรู้สึกรักบรรยากาศแห่งใหม่ออย่างลึกซึ้ง แต่ละวันมักใช้ชีวิตออกไปเดินเล่นบ้าง นั่งเล่นตามชายทุ่งบ้าง ซึ่งมีสภาพตรึงใจตัวเองอย่างที่สุด ฉันพยายามมองหาเพื่อนซึ่งมีใจเดียวกับตนเพื่อออกไปอยู่ด้วยกัน โดยที่รู้ว่าเราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ แม้จะหาได้ไม่ถนัดนักก็ตาม

ช่วงนั้น ฉันได้โคลงสี่สุภาพบทหนึ่งจากหนังสือเรียนเข้ามาอยู่ในหัวใจตัวเองเป็นเวลานานหลายสิบปี แม้ถึงทุกวันนี้ เมื่อนึกถึงเธอขึ้นมาครั้งใด มันทำให้ฉันเริ่มสงสัยว่า คนทั่วๆ ไปในสังคมแบบนี้ จะเป็นเพื่อนตายของเธอหรือเปล่า หรือว่าเป็นเพียงอาศัยใช้เธอเมื่อยามต้องการเท่านั้น

กลอนบทนี้ อ่านแล้วรู้สึกกินใจฉันมาก

เพื่อนกินสิ้นทรัพย์แล้ว แหนงหนี

หาง่ายหลายหมื่นมี มากได้

เพื่อนตายถ่ายแทนซี วาอาตม์

หายากฝากผีใช้ ยากแท้ จักหา

บรรยากาศชายทุ่งช่วงที่นำมาเล่าให้ฟัง มันทำให้ฉันมีโอกาสพบเธอเสมอๆ เธอจึงเป็นที่รักและได้รับความสนใจจากฉันเรื่อยมา บางครั้งฉันจ้องมองดูตาเธอ ตาเธอสดใสและมีความหมายกินใจฉันอย่างลึกซึ้งถึงหัวใจ สมควรแก่ความรู้สึกรักและเมตตาที่น่าทึ่งจนเป็นอย่างมาก

ควายเพื่อนรักของฉัน จากวันเวลาที่ผ่านพ้นมาแล้ว แม้นานแค่ไหนก็ตาม ฉันไม่เคยลืมความจริงเลยว่า เธอทำงานหามรุ่งหามค่ำให้กับมนุษย์จากใจเธอเองอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ารักน่าเห็นใจอย่างที่สุด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูทำนา เริ่มต้นตั้งแต่การไถตะ ไถแปร ลากคราดเก็บหญ้า มาปล่อยไว้ตามริมคันนาให้กลายเป็นปุ๋ยธรรมชาติ เธอก็มั่นหน้าก้มตาเดินตามคำสั่งของคน โดยไม่ปริปากร้องแม้แต่แอะเดียว ทั้งๆ ที่คนส่วนใหญ่ผู้หวังใช้งาน มักเอาแต่ทั้งร้องด่า ทั้งตีอย่างไม่ปราณีปราศรัย

อย่างไรก็ตาม ฉันก็ยังมีโอกาสเห็นคนใจดีมีเมตตากับเธออยู่บ้าง แม้ไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามค่ำคืน ยังมีน้ำใจก่อไฟช่วยไถยุ้ง และแมลงซึ่งอาจบินมาได้ตอมสุมเลือดกิน โดยเกรงไปว่าเธอจะเดือดร้อนในยามพักผ่อน

ฉันพบว่ามีบางคนรักควายเหมือนกับลูก คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ในยามค่ำคืนมักเก็บเธอไว้ในคอกซึ่งปลูกเอาไว้ใกล้ซิดบ้านตัวเองมากที่สุด บางรายให้เธอนอนพักผ่อนอยู่ใต้ถุนบ้านก็มี หากได้ยินเสียงเธอตื่นผิดปกตินิดหน่อย เจ้าของมักรีบลุกขึ้น เดินลงบันไดมาส่องไฟดูอย่างละเอียดรอบคอบ คอยเป็นห่วงเป็นใยอยู่ตลอดเวลา

ฉันเห็นเธอทำงานรับใช้คนแบบอาบเหงื่อต่างน้ำ แม้อาหารก็ไม่
ต้องไปเที่ยวให้ใครซื้อหามาจากที่ไหน เพราะหญ้าแห้งและพันธุ์ไม้نانา
ชนิดซึ่งขึ้นอยู่ในไร่ ก็มีมากพออยู่แล้ว นอกจากนั้นระหว่างช่วงฤดูแล้ง
ฟางข้าวซึ่งเจ้าของเก็บไว้ก็ยังใช้เป็นอาหารให้เธอได้อีก แทนการเผาทิ้งไป
อย่างไร้ความหมาย

มาถึงช่วงหลังๆ คนต่างชาติซึ่งรากฐานจิตใจไม่ได้ผูกพันอยู่กับแผ่น
ดินผืนนี้ แม้มีความฉลาดแต่ก็ขาดคุณธรรมและเมตตาธรรม ได้นำเอา
เครื่องจักรกลซึ่งเกิดจากพื้นฐานวัฒนธรรมของพวกเขาเข้ามาเผยแพร่ ส่ง
ผลมอมเมาทำให้เราซึ่งเป็นคนที่เคยมีจิตวิญญานผูกพันอยู่กับท้องถิ่นเริ่ม
ต้นล้มตัว ทำให้คนไทยขาดจิตสำนึก แม้ชีวิตเธอเองซึ่งทำหน้าที่รับใช้เพื่อ
สนองประโยชน์สุขอย่างถึงรากฐาน ก็ยังถูกลืมนำไปจากหัวใจได้ลงคอ

ยิ่งถูกคนต่างชาตินำเอากระแส ความทันสมัย เข้ามาหลอกล่อให้
จำต้องสูญเสียเงินทองและความรักความผูกพันอยู่กับท้องถิ่นซึ่งเคยมี
อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งความรักความเมตตาซึ่งคนผู้เป็นเจ้าของเคยมอบให้กับ
เธอมาก่อน จากช่วงเวลาอันยาวนาน

ในที่สุดฉันก็พบความจริงจากผลการเปลี่ยนแปลงของรากฐาน
จิตใจคนท้องถิ่นว่า เขาส่งเธอเข้าโรงฆ่าสัตว์อย่างเลือดเย็นที่สุด หรือไม่ก็
ขายให้คนชาติอื่นนำไปฆ่าเป็นอาหาร

หวนกลับมาดูที่พื้นดินของเราเอง ก็ได้เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรกล
แทน ดังที่เห็นกันอยู่ในช่วงหลังๆ แทบทุกแห่งหน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลสนอง
ประโยชน์แก่คนต่างชาติทั้งด้านล่างและด้านบน

ไหนจะต้องเสียเงินค่าน้ำมัน ไหนจะค่าสีกรรห สรรพค้อย่างซึ่ง
ต้องจ่ายให้คนอื่น แถมยังมีค่ายุติยาศาสตร์ ยาฆ่าแมลงและยาฆ่า
หญ้าแทรกมาด้วย ทั้งๆ ที่ธรรมชาติในตัวเธอเองก็คือโรงงานผลิตปุ๋ยและ
รดตต้นภูษาธรรมชาติอยู่ในตัวเองแล้ว ชาวนาไทยจึงจำต้องมีหนี้สินล้นพ้น
ตัวหนักมากยิ่งขึ้น

คนไทยทั้งชาติจึงจำต้องกลายเป็นลูกหนี้คนต่างชาติชนิดที่ว่า ดิน

ไม่หลุดมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ซึ่งประสบการณ์ชีวิตของฉัน ผ่านการทำรายการโทรทัศน์เผยแพร่ความรู้โดยไม่ขอรับเงินและสนับสนุนทางวัตถุจากที่ไหนที่มีเงื่อนไขต้องสนองประโยชน์ทางธุรกิจให้กับเขา จากประสบการณ์ที่ผ่านมา 44 ปีเต็ม นับได้ว่าความรู้ที่ยังรากลงลึกถึงหัวใจตัวเอง โดยที่ช่วงนี้สังคมไทยกำลังเกิดปัญหาอย่างหนักในทุกๆ ด้าน แต่ผลพวงซึ่งนับว่าเป็นส่วนปลายสุดๆ มาปรากฏออกในด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบทำให้คนระดับล่างรู้สึกเดือดร้อนกันแทบจะถ้วนหน้า

อยู่มาวันหนึ่ง ฉันเดินทางออกไปยังจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยไม่ต้องคิดอะไรมาก เพียงแต่นั่งรถยนต์กลับและมองเห็นสภาพการเกษตรสองข้างทาง ซึ่งมีการทำนาปรากฏให้เห็นได้เป็นหย่อมๆ แค่นั้นตัวเองก็ได้ความคิดซึ่งสะท้อนถึงปัญหาอย่างชัดเจน ฉันหยุดรถเดินจากถนนออกไปยังทุ่งนาเพื่อถ่ายภาพด้วยตัวเองเป็นช่วงๆ ไม่ว่าจะมองไปทางไหน หากไม่ยัดติดมากเกินไป มันทำให้สามารถสานเหตุผลไปถึงจุดอื่นๆ ได้หมด

ฉันมองเห็นชาวนากำลังใช้ไถเดินตามซึ่งลากจูงด้วยเครื่องยนต์ภายในความรู้สึกจากใจตนเองก็มีภาพของน้ำมันราคาแพง ปรากฏให้เห็นได้จากความจริงที่อยู่ในใจอยู่แล้ว

แม้สายตาจะมองผ่านกล้องถ่ายภาพออกไปสู่ภาพที่เห็นเป็นความจริงอยู่ในทุ่งนาดังกล่าว แต่ใจก็ยังอดนึกทบทวน หวนกลับไปเห็นภาพในอดีตอย่างเป็นธรรมชาติไม่ได้

ขณะถ่ายภาพ เหมือนวิญญาณตัวเองसानจากตรงนั้นกลับมามองเห็นหญ้าและพืชต่างๆ ซึ่งมีสีเขียวชุ่มชื้นอยู่ริมคันนาให้เห็นได้ทั่วไป แม้แต่บริเวณข้างถนน ช่วงนั้นเองทำให้ฉันนึกถึงโดยที่คิดอยู่ในใจว่า ถ้ามนุษย์ไม่ล้มตัว ล้มคุณค่าของเธอซึ่งให้มาในอดีตจนกระทั่งทำให้นาไปฆ่าหรือไปขายเอาเงิน การทำนาของไทย คงไม่ต้องสูญเสียเงินทองมากกว่านี้

เครื่องจักรกลเหล่านั้นก็คือชีวิตเธอ ซึ่งนอกจากจะไม่ต้องเสียค่าซ่อม จนกระทั่งพังแล้วซื้อใหม่ แถมแรงงานที่มีชีวิตชีวายังสามารถขยาย

พันธุ์ให้เพิ่มมากขึ้นได้ นอกจากนั้นแล้ว พืชจำพวกหญ้าต่างๆ ภายในทุ่งนา น่าจะได้ทำหน้าที่แทนน้ำมันเชื้อเพลิง แกมยังเปลี่ยนสภาพมาเป็นปุ๋ย คินลงสู่พื้นนาได้อีกด้วย

สิ่งที่ฉันนำเอาความจริงจากใจตัวเอง ร่วมกับความจริงจากภาพซึ่งเห็นจากภายนอกเข้ามาสานถึงกันเป็นภาพรวมให้เธอได้เห็นเป็นตัวอย่าง ขณะที่ชีวิตไทยกำลังได้รับความเจ็บปวด ทำให้มีผู้หวนกลับมาคิดพิจารณาถึงเหตุและผลจากใจตนเองเพิ่มขึ้น นับเป็นโอกาสดีที่คนท้องถิ่นได้รับการสอนโดยผลกระทบซึ่งตนหลงตัวเองมาแล้วในอดีต

หากหวนกลับไปนึกถึงอดีตอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในภาพรวมของชีวิต คนไทยในช่วงก่อนๆ เคยมีน้ำใจต่อกัน รวมทั้งสาเหตุผลจากด้านจิตใจ ไปถึงเรื่องของปัจจัย 4 ทำให้แต่ละคนใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ซึ่งช่วงนั้นคนท้องถิ่นยังไม่หลงอยู่กับความฟุ้งเฟ้อมากนัก หากอยู่ในสภาพที่อาจกล่าวได้ว่า พอมีพอใช้ ไม่ต้องไปวิ่งกู้หนี้ยืมสินใคร จึงไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว นอกจากนั้นยังมีพลังใจที่มุ่งมั่นทำงานอยู่กับพื้นดินอย่างรู้คุณค่า

ในวิญญานฉันเองขอสารภาพความจริงว่า ตนให้ความรักแก่คนลักษณะนี้เหนือชีวิตตัวเองอย่างลึกซึ้งมานานแล้ว เนื่องจากช่วงนี้รู้สึกว่ายากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ หากมีอยู่บ้างก็น่าจะเปรียบดูเพชรเม็ดงามที่สุดของแผ่นดินไทย แม้วันนี้อาจจมอยู่ในโคลนตม แต่มันก็เป็นโคลนตมซึ่งมีคุณค่าในการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน เพราะโคลนก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติซึ่งแต่ละคนผู้รู้เท่าทันตนเองคงไม่นึกถึงเลย

โดยทั่วๆ ไปแล้ว มาถึงช่วงนี้ฉันอดรู้สึกไม่ได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ หากมองได้ลึกซึ้งถึงสิ่งซึ่งอยู่ในใจตัวเอง ยังดูถูกของดีที่อยู่ร่วมชีวิตกับตน จึงสานพฤติกรรมไปถึงการทำลายอย่างไม่บันยบันยัง และแล้วในที่สุดก็คงไปถึงจุดทำลายล้างกันเอง อนิจจาชีวิตไทย!

เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างมีผลสอนใจให้ฉันมองเห็นความจริงว่า คนไทยส่วนใหญ่ผู้สนใจของสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสูงในด้าน

มูลค่า ยิ่งสูงมากแค่ไหนก็ยิ่งอยากได้มากแค่นั้น ซึ่งความจริงแล้ว ความคิดเป็นสิ่งบ่งบอกถึงทิศทางที่นำไปสู่การสร้างสรรค์หรือทำลายรากฐานจิตใจตัวเอง

หากสามารถคิดกลับทิศทางย่อมมองเห็นความจริงได้เองอย่างอิสระว่า ยิ่งโน้มกายลงต่ำอย่างมีความสุข ย่อมยิ่งรู้สึกได้เองถึงคุณค่าสูงขึ้นเมื่อนั้นแหละสังคมไทยจึงจะกลับฟื้นคืนสภาพปกติเช่นแต่ก่อน อีกทั้งยังช่วยให้มันคงอยู่ได้ตลอดไป

ควายเพื่อนรักของฉัน เพราะฉันไม่เคยรู้สึกดูถูกเธอเลย ฉันจึงคิดและมองเห็นสัจธรรมซึ่งนำมาบันทึกฝากไว้แด่ชนรุ่นหลัง ฉันขอฝากสิ่งนี้ไว้ให้เธอทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเธอผู้ซึ่งรู้ได้ลึกซึ้งที่สุดย่อมเข้าถึงฉันได้ก่อน ก่อนที่ชีวิตนี้จะจบสิ้นลงไม่ว่าด้วยเหตุใดซึ่งแต่ละคนคงไม่อาจรู้ได้จนกว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นแล้ว

สัจธรรมรำลึก... จากควายซึ่งเป็นชีวิต ลักษณะหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวนาไทย

1 มกราคม 2545

วิญญาณความรัก
ที่อยู่ร่วมพื้นแผ่นดินเดียวกัน

วิญญานความรัก ที่อยู่ร่วมผืนแผ่นดิน เดียวกัน

บทนำ

ฉันเคยชี้แจงเหตุผลเกี่ยวกับจิตวิญญานคน ที่มีความรักหยั่งรากลงสู่พื้นดินมาแล้วในอดีต ดังนั้น จึงใคร่ขออนุญาตฝากไว้ ณ โอกาสนี้ว่า แต่ละคนควรสำนึกถึงเงื่อนไขดังกล่าวอยู่เสมอ โดยถือเป็นสัจธรรมที่อยู่ในใจ ซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้กับชีวิตทุกคน นอกจากนั้น ยังควรสนใจถ่ายทอดต่อไปสู่ชนรุ่นหลัง จากความรู้สึกรับผิดชอบซึ่งมีอยู่ในใจตนเองด้วย

อนึ่ง จุดเริ่มต้นมอบให้ ควรมุ่งความรักจากใจตนเองลงไปยังพื้นดินและसानเหตุผลถึงชนรุ่นหลังผู้มีใจรักพื้นดินอีกทั้งมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองซึ่งมีใจใกล้ชิดตนมากที่สุด

หลังจากนั้น หากรักษารากฐานตัวเองให้มีอิสระอยู่ได้ หากนำปฏิบัติอย่างดี ย่อมสานความรักร่วมกันไปถึงเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ห่างไกลรวมทั้งสรรพสิ่งทั้งหลายได้เอง

อย่างไรก็ตาม หากมองเห็นความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง และนำปฏิบัติจากจุดนี้ ย่อมมีจิตได้สำนึกที่ยังรากลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในเมื่อชีวิตแต่ละคนเกิดมาจากโลกใบเดียวกัน จึงควรมีกระแสความรัก เชื่อมโยงถึงกันได้หมด

สัจธรรมคือความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนมาแต่กำเนิด ดังนั้นผู้ที่รู้ได้แล้ว ย่อมสามารถปฏิบัติตนให้เข้าถึงจิตใจทุกคนได้อย่างลึกซึ้ง จึงหวังได้ว่าจะสร้างสรรค์ทุกชีวิตให้บังเกิดความสุขได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งรู้ว่าผลจากการปฏิบัติดังกล่าว ย่อมสะท้อนกลับมา ทำให้รากฐานจิตใจตนเองบังเกิดความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ช่วงหลังๆ เรามักได้ยินคนทั่วไปกล่าวเน้นความสำคัญของคุณภาพชีวิตกันอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม นั่นเป็นเพียงคำกล่าวซึ่งยังไม่อาจทำให้เชื่อถือได้ จนกว่าจะมีโอกาสสัมผัสผลจากการปฏิบัติที่มีความมั่นคง จนเป็นที่มั่นใจได้แล้ว

ปัจจุบันนี้ในทางปฏิบัติ คนส่วนใหญ่เท่าที่มีการแสดงออกจาก ความรู้ความเข้าใจของแต่ละคนเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าชีวิตกับคุณภาพชีวิต ยังทำให้อดที่จะรู้สึกสับสนไม่ได้

หากสามารถรู้ความจริงจากใจตนเองได้อย่างชัดเจน ควรจะเข้าใจ ความหมายของทั้งสองประเด็นได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งสามารถเรียงลำดับ ความสำคัญซึ่งแตกต่างกันที่พื้นฐาน ได้อย่างสอดคล้องกันกับเหตุและผล ด้วย

เมื่อมีเหตุย่อมมีผล

คุณค่าชีวิตน่าจะหมายถึงความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจ ซึ่งแต่ละคนควรสำนึกถึงความสำคัญได้เอง ทำให้รักษาไว้อย่างสุดชีวิต ส่วนคุณภาพชีวิต น่าจะหมายถึงผลการปฏิบัติจากรากฐานจิตใจตนเอง ที่หยั่งรู้คุณค่าชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตได้อย่างชัดเจน จนกระทั่ง ทำให้มั่นใจได้แล้ว

ช่วงหลังๆ เรามักพบความจริงจากการแสดงออกโดยคนส่วนใหญ่ ที่อยู่ในสังคม ซึ่งมักนำเอาเรื่องการมีวัตถุอย่างพร้อมมูลมาเผยแพร่ เพื่อ

สื่อให้คนเข้าใจว่า สภาพดังกล่าวคือคุณภาพชีวิต ซึ่งแต่ละคนควรปรารถนา แม้ว่าบางคนอาจไม่มีเจตนาจะโฆษณาชวนเชื่อ แต่ความคิดดังกล่าวก็เหมือนเจตนาทำ ซึ่งคงทำไปเพราะความไม่รู้ หรืออาจรู้แล้ว แต่อยากทำเพราะความโลภ เนื่องจากต้องการหาเงินและวัตถุจากผู้อื่น

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ภายในสังคมซึ่งทำให้คนจำนวนมากตกเป็นเหยื่ออิทธิพลโฆษณาชวนเชื่อ โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งหวังผลประโยชน์ทางวัตถุสำหรับนำไปใช้สนองความต้องการของตนและพรรคพวกอย่างขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีกระแสจากอีกด้านหนึ่งซึ่งกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัตถุเพื่อต้องการสร้างอิทธิพลภายนอกให้มีผลครอบงำจิตใจคนเพื่อหวังผลหวนกลับมาสนองผลประโยชน์แห่งตน ส่งผลกระทบทำลายรากฐานการพึ่งตนเองของคนในสังคม ยิ่งเป็นเยาวชนทำให้ไม่อาจรู้เท่าทันจนกระทั่งจำต้องตกเป็นเหยื่ออย่างลึกซึ้ง อีกทั้งขยายผลกว้างขวางมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานธรรมชาติที่สะท้อนกลับมาชำระล้างทุกสิ่งทุกอย่างในสังคม ย่อมมีผลทำลายให้จบสิ้นลงไปทั้งหมดได้ยาก จึงยังคงมีกระแสหมุนวนเป็นวัฏจักรสืบทอดต่อไป

ดังนั้นแม้ว่ายังมีชีวิตซึ่งรักษาคติวิญญาณความเป็นคนเอาไว้ได้ หลงเหลืออยู่น้อยแค่ไหน ในที่สุดย่อมมีวิถีทางหวนกลับมาสู่อีกด้านหนึ่งได้เอง อีกทั้งสามารถขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้น ไม่ว่าจะเกิดผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้นแค่ไหน

จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้ฉันเชื่อมั่นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ไม่ว่าชีวิตตนจะผ่านพ้นมานานมากแค่ไหน แต่ถ้าสามารถสั่งสมความจริงอันเป็นผลจากการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตเอาไว้ในจิตใจตนเองได้ ย่อมมีผลช่วยให้หยั่งรู้ความจริงจากใจเพื่อนมนุษย์แต่ละคน รวมถึงสรรพสิ่งอื่นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง มักมีบางคนกล่าวว่า ควรใช้เวลาศึกษาไปนานๆ สะท้อนให้รู้

ได้ว่าผู้กล่าวเช่นนั้นห่างจากความจริงที่มีอยู่ในใจตัวเองไปยึดติดอยู่กับกาลเวลา ไม่ว่ามีมากมีน้อย ทำให้ขาดการรู้เหตุรู้ผล ซึ่งรากฐานจิตใจตนเองมีอยู่แล้ว

ตามที่กล่าวไว้แล้วแต่แรกว่า ผู้มีโอกาสเกิดมาสู่โลกทุกคนย่อมมีเงื่อนไขแห่งกรรมแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองมาแล้วอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าใครมีมากมีน้อย หากรู้ความจริง ณ จุดนี้ได้ ย่อมรู้ประเด็นสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างน้อย 2 ประการ ซึ่งนำไปสู่ความรักความเข้าใจระหว่างกันและกัน อันหวังได้ว่าจะมีความมั่นคงให้เชื่อมั่นได้

ประการแรก แต่ละชีวิตที่เกิดขึ้นมา ย่อมเกิดมาจากแผ่นดินผืนเดียวกัน ส่วนการแบ่งประเทศรวมทั้งชาติภาษา แม้กระทั่งการแบ่งแยกลัทธิความเชื่อ หาใช่ของจริงไม่ หากเป็นเพียงผลจากการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความหลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประการที่สอง ภายในรากฐานจิตใจแต่ละคน ที่กล่าวถึงความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงควรรู้ว่าคือความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งเข้าไปอยู่ในส่วนลึกของจิตใจตนเองจากแต่ละฝ่าย ทำให้มีการรวมใจเป็นหนึ่งเดียวกันได้

หรืออาจกล่าวอีกด้านหนึ่งว่า ความจริงซึ่งเข้าไปอยู่ในส่วนลึกของจิตใจแล้ว แม้ปรากฏการณ์ภายนอกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ภายในจิตใจย่อมมั่นคงอยู่ได้ อีกทั้งยังสามารถรู้เท่าทันผลการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้อย่างลึกซึ้ง จึงไม่ยอมตนตกเป็นเหยื่อ หากสามารถยอมรับและปล่อยวางได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สภาพดังกล่าว น่าจะถือว่า คือคำนิยามของข้อความซึ่งกล่าวกันว่า ยอมรับความจริงหากรากฐานจิตใจบุคคลใดเข้าถึงได้ ย่อมสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกันและกันได้ไม่ยาก

ความจริงซึ่งพบได้จากชีวิตตนเอง

ฉันเรียนรู้ความจริงจากความจริง ซึ่งเป็นผลจากการที่รากฐานจิตใจมีอิสระ ช่วยให้ตนสนใจสัมผัสทุกสภาพชีวิต ร่วมกับทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้วได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้นสิ่งแรกที่ใคร่ขออนุญาตนำมากล่าวย้าความสำคัญไว้ ณ โอกาสนี้ก็คือ บุคคลใดผู้มีความทรงจำที่ชัดเจน หรืออีกนัยหนึ่ง บุคคลใดผู้ไม่ลืมอดีตซึ่งตนสั่งสมไว้ในใจมาแล้วมานานมากแค่ไหน ย่อมไม่เป็นคนล้มตัว หรือหากมองย้อนกลับควรจะได้ว่า บุคคลใดไม่ลืมตัว ย่อมมีความทรงจำที่มั่นคงอยู่ได้

ช่วงที่ชีวิตฉันได้รับโอกาสให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นับว่ามีโอกาสดีส่วนหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ตนเรียนรู้ความจริงจากใจชนรุ่นหลังอย่างกว้างขวาง แม้ขณะนั้นยังมีปริมาณจำกัดตัวเองไว้ด้วยรูปแบบที่เป็นทางการไม่ถึงหนึ่งหมื่นคน แต่การเรียนรู้ธรรมชาติจากของจริง ถ้ารากฐานจิตใจมีอิสระอยู่ได้ย่อมรู้ว่า หาใช่มีจำนวนตัวเลขเป็นกรอบจำกัดไว้ ไม่ว่ามีมากมีน้อย

แต่เนื่องจากรากฐานจิตใจฉันไม่ยึดติดรูปแบบมากไปกว่าการมองเห็นทุกคนเป็นคน จึงไม่มีอิทธิพลจากสิ่งที่มีอยู่ในรั้วสถาบันเข้ามาครอบงำไว้ ทำให้ตนรู้คุณค่าชีวิตคนทุกคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

การปฏิบัติจึงไม่ยอมตกเป็นเหยื่อรูปแบบซึ่งหากตกอยู่ในความประมาทย่อมพร้อมที่จะล้อมกรอบใจฉัน แม้สิ่งที่อยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย โดยที่รู้ว่าหากยึดติดย่อมมีแนวโน้มส่งผลทำให้รากฐานจิตใจตนเองเรียวแคบมากขึ้น

วิญญานความรักและรู้คุณค่าตนเองที่ยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้งซึ่งมีผลทำให้การปฏิบัติจากใจฉัน มุ่งทิศทางลงสู่พื้นดินเหนือกว่าการมุ่งขึ้นไปสู่ด้านบน หากใครคิดว่าฉันเดินทวนกระแส น่าจะเกิดจากการปฏิบัติทวนกระแสด้านบน หากใครคิดว่าฉันเดินตามกระแส คงสืบเนื่องมาจากการที่มองเห็นความจริงแล้วว่า ฉันมีวิญญานเป็นตัวของตัวเองที่หยั่งราก

ลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง. โดยที่รู้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการมีโอกาสสัมผัสพื้นดิน

กรณีหลังนี้ หากสามารถแยกแยะเหตุผลออกจากกันให้เห็นชัดเจนถึงระดับหนึ่ง น่าจะเข้าใจได้ว่าฉันไม่ได้เดินตามกระแสหรือทวนกระแสใครทั้งนั้น หากเป็นเพราะอิสรภาพซึ่งอยู่ในรากฐานตนเอง มีผลกำหนดความมั่นคงภายในจิตใจร่วมกับทิศทางความคิดที่มุ่งลงสู่ด้านล่างมากกว่า

ดังนั้นหากมองภาพอย่างผิวเผิน อาจทำให้เข้าใจว่าฉันเดินทวนกระแส แต่แท้จริงแล้วคือวิถีทางที่อิสระ ทำให้มีรากฐานมั่นคงอยู่กับการรู้เหตุรู้ผล ซึ่งธรรมชาติได้ชี้ให้เห็นความจริงไว้อย่างชัดเจนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างคงไม่มีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้นแต่สามารถสานเป็นหนึ่งเดียวกันได้ สอดคล้องกันกับเหตุผลซึ่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้มีพระองค์เดียว

สถานที่เกิดของชีวิต

ผูกติดอยู่กับความคิดของตัวเองหรือเปล่า?

ช่วงชีวิตที่ผ่านมา มีบางคนถามฉันด้วยความรู้สึกสงสัยว่า ท่านอาจารย์เกิดในเมืองกรุงหรือในชนบทกันแน่?

ฉันตอบคำถามดังกล่าวอย่างมั่นใจว่า ร่างกายฉันเกิดกลางใจเมืองกรุงเทพ แต่จิตวิญญานตนเองอยู่ในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หยั่งรากฝังลึกลงสู่พื้นดินอย่างมีความสุข

คำตอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจริงว่า หากรากฐานจิตใจอิสระ ย่อมไม่นำความแตกต่างจากภายนอกมาผูกติดกันไว้ ทำให้เกิดภาวะสับสนขึ้นในรากฐานจิตใจตนเอง

ซึ่งแท้จริงแล้ว ชีวิตคนเราจะเกิดที่ไหน และสถานที่เกิดจะเป็นอย่างไรย่อมไม่ใช่เรื่องสำคัญ หากจิตใจสามารถรู้ความจริงได้ว่า ชีวิตตนเองมีพื้นดินเป็นฐานรองรับ อีกทั้งเป็นครูผู้ซื่อสัตย์ต่อตนไปตลอดชีวิต

หวนกลับไปนึกถึงความจริงซึ่งอยู่ในอดีตของชีวิตฉัน ตั้งแต่ยังมีอายุไม่มากนัก มีบางสิ่งบางอย่างจากพฤติกรรมของคนในสังคมที่สะท้อนออกมา ทำให้ใจฉันรู้สึกสับสนโดยที่คิดว่า สิ่งซึ่งตนพบเห็นไม่น่าจะสอดคล้องกันกับเหตุผลที่ควรจะเป็น

สภาพดังกล่าวมีผลจุดประกายใจ ทำให้ฉันรู้สึกท้าทายที่จะลุกขึ้นยืนหยัด เดินทวนกระแสสังคม ซึ่งแท้จริงแล้ว ตนไม่เคยคิดคิดมาก่อนว่า ความกล้าหาญในการปฏิบัติจะมีผลช่วยให้รู้ความจริงจากรากฐานจิตใจคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

แต่ฉันเป็นคนมีนิสัยมุ่งมั่นต่อสู้กับสิ่งซึ่งอยู่ในใจจากการนำปฏิบัติโดยไม่ยอมเปลี่ยนใจ อีกทั้งสนใจเรียนรู้ผลที่ติดตามมา ซึ่งสภาพจิตใจดังกล่าว อาจเรียกได้ว่าเป็นคนมีนิสัยรู้จักประเมินตัวเองหรือรู้จักประมาณตนเป็นช่วงๆ มาโดยตลอด

ในที่สุด จากวิถีทางดังกล่าว สิ่งซึ่งเป็นผลติดตามมาภายหลังอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ฉันรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจคนลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งมีผลหวนกลับมารู้ความจริงจากใจตนเองซึ่งมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวได้อย่างลึกซึ้งร่วมด้วย

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้ฉันมั่นใจได้ว่า หากมุ่งมั่นปฏิบัติจากความจริงซึ่งมีอยู่แล้วในจิตใจตนเอง อีกทั้งรักษาสິงนี้ไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ ผลอันพึงได้รับย่อมหวนกลับมาสอนให้ยังรู้เหตุและผลทั้งจากใจตนเองและเพื่อนมนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้ มีอยู่ช่วงหนึ่ง ฉันได้ยินบางคนสนใจผู้อ่านหนังสือกล้วยไม้ซึ่งเขียนโดยคนในกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตกที่ระบุถึงกล้วยไม้ชนิดหนึ่งว่าเป็นกล้วยไม้อินเดีย แต่มีคนไทยบางคนแย้งว่าเป็นกล้วยไม้ไทย

ความขัดแย้งซึ่งอยู่ในใจระหว่างคนซึ่งอยู่คนละชาติเท่าที่กล่าวมาแล้ว มีผลช่วยให้ฉันมองเห็นความจริงลึกลงไปอีกระดับหนึ่ง ตนจึงสามารถแยกพื้นฐานซึ่งทำให้สับสนออกจากกัน ช่วยให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ฉันกล่าวกับหลายคนเป็นช่วงๆ ว่า การแบ่งประเทศ เหตุเกิดจากการที่คนแบ่งพรรคแบ่งพวก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้สึกหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับผลประโยชน์ของแต่ละพวก ส่วนการแบ่งแยกแหล่งกำเนิดอันมีธรรมชาติของชีวิตพันธุ์ไม่ร่วมกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ธรรมชาติเป็นฝ่ายแบ่งเองอย่างมีเหตุมีผล จึงไม่ควรนำมาสร้างความสับสนจนกระทั่งเกิดความขัดแย้ง

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นกรณีตัวอย่างซึ่งบางคนอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ฉันกลับเห็นว่า ทุกสิ่งย่อมมีคุณค่าเท่าเทียมกันหมด ในเมื่อรู้เรื่องเล็ก ผู้ที่ไม่ยึดติดควรสามารถเชื่อมโยงเหตุผลไปสู่การรู้ความจริงจากเรื่องใหญ่ได้ไม่ยาก

ในกรณีดังกล่าวก็เช่นกัน หากมองจากเงื่อนไขที่ตนหยิบยกมาพิจารณา ฉันจึงไม่เรียกว่า ‘กลัวยไม้ไทย’ หากเรียกว่า ‘กลัวยไม้พันธุ์ธรรมชาติ’ เนื่องจากมีอยู่ตามธรรมชาติภายในแต่ละประเทศ อีกทั้งมีบางชนิด แม้ชนิดเดียวกันอาจพบอยู่ในหลายประเทศก็ได้

หากผู้มองพยายามทำความเข้าใจ โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบย่อมไม่นำเงื่อนไขมาผูกติดกันไว้ จึงสามารถสร้างความเข้าใจให้แก่คนซึ่งชีวิตยืนอยู่ต่างแ่งมุมกัน ทำให้เกิดความรักความเข้าใจระหว่างกันได้ไม่ยาก

ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนแต่ละกลุ่ม ถ้าแต่ละคนมุ่งมั่นรักษาความจริงที่อยู่ในใจตนเองไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ พฤติกรรมนำปฏิบัติย่อมมีผลสร้างความรักความเข้าใจให้สานถึงซึ่งกันและกันได้ไม่ยาก

ขบถุณหลักรือครุญสอนให้รู้ความจริง

ช่วงชีวิตฉันระหว่างการทำหน้าที่บริหารงานในระดับสูงของมหาวิทยาลัย แต่วิญญานความรักจากใจตัวเองมุ่งทิศทางลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้ฉันมีโอกาสพบชนรุ่นหลังบางคน ซึ่งครูอาจารย์หลายคน

แม้บรรดาเพื่อนร่วมสถาบัน รู้สึกว่าเป็นคนมีนิสัยซึ่งไม่มีใครเอาไว้อยู่ ดังที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวว่า เด็กเหลือขอ

คนลักษณะนี้เข้ามาหาฉันครั้งแรก จากผลกระทบซึ่งได้รับมาแล้ว โดยอิทธิพลอำนาจจากผู้อื่น ซึ่งในสายตาทหลายคนรู้สึกว่ารุนแรงมาก จนกระทั่งบางคนถึงขั้นถูกอำนาจกรรมการควบคุมความประพฤติสั่งลงโทษสถานหนัก และขณะที่มาหา ก็มีแนวโน้มแสดงออกใส่ฉันอย่างรุนแรง

ฉันรู้สึกว่าตนได้รับโอกาสดีจากคนกลุ่มนี้ โดยที่ช่วงหลังๆ ฉันเริ่มเกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่าชนรุ่นหลังทุกคนคือครูเรา การที่ฉันได้รับโอกาสให้เข้าไปบริหารมหาวิทยาลัย จึงทำให้รู้สึกว่าตนได้ชนรุ่นหลังเป็นครูที่ดีอย่างกว้างขวาง ยิ่งเป็นผู้ซึ่งในสายตาคณส่วนใหญ่มุมกันลงความเห็นว่าเป็นคนสร้างปัญหา

เวลาผ่านพ้นมาแล้วจากช่วงนั้นประมาณ 20 ปี อยู่มาวันหนึ่งความจริงในอดีตก็หวนกลับมาสัมผัสกับฉันอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่มิชนรุ่นหลังบางคนเข้ามาหาพร้อมทั้งถามถึงเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของคนเหล่านั้น โดยระบุชื่อทีละคน เนื่องจากผู้ถามเชื่อมั่นว่าฉันคงรู้จักแน่ เพราะเขารู้ดีว่าฉันเป็นคนให้ความสนใจผู้ซึ่งคนอื่นๆ คิดว่าเป็นผู้สร้างปัญหา

ฉันเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของแต่ละคนอย่างละเอียด เริ่มต้นจากชีวิตช่วงนั้นต่อเนื่องกันมาจนถึงบัดนี้ มาถึงบัดนี้วิถีชีวิตคนเหล่านั้นสามารถดำเนินต่อมาอย่างราบรื่นเป็นปกติ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพราะตนสนใจติดตามวิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งช่วงนั้นกำลังได้รับความเดือดร้อน ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากตัวฉันเองต้องการเรียนรู้และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติที่มอบใจให้แต่ละคนมีโอกาสดำเนินหาเหตุผล โดยที่รู้ว่าเนื้อหาสาระดังกล่าว มีผลสอนใจฉันเองอย่างสำคัญ

ผู้ซึ่งถามฉันหลังจากรับฟังแล้วได้กล่าวต่อไปว่า ‘คุณพ่อ เขามั่นไว้อยู่ได้ยังไง เพื่อนผมพวกนั้นสมัยที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย แต่ละคนเป็นดาวร้ายทั้งนั้น’

ขณะที่ฉันรับฟัง ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า ผู้พูดระบายความในใจออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ และเขาก็เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งสะท้อนปัญหาชีวิตเขาเองเป็นครูสอนให้ฉันรู้ความจริงจากใจฉันร่วมด้วย

ฉันหวนกลับไปนึกถึงอดีตพร้อมทั้งค้นหาเหตุผลนานมาสู่ปัจจุบัน ทำให้รู้สึกว่า หลายสิ่งหลายอย่างซึ่งตนเคยคิดว่าเป็นปัญหา ต่างมีคำตอบที่เป็นความจริงอยู่ในใจตัวเองทั้งหมด จึงได้แต่นั่งยิ้ม เนื่องจากขณะนี้ฉันรู้สึกแล้วว่า ไม่จำเป็นต้องมีคำอธิบายใดๆ ทั้งสิ้น

ทั้งนี้และทั้งนั้น ภายในภาพรวมทั้งหมด มีเหตุผลอธิบายอยู่ในใจตนเอง และผู้ร่วมสนทนาทุกคนภายในวงเสวนานั้นแล้ว เนื่องจากฉันพบความจริง จากธรรมชาติของแต่ละคนว่า ทุกๆ คนนั่งนิ่งเงียบ แต่มีภาษาจากใจซึ่งผ่านออกมาทางแววตา ที่บอกได้ถึงความรู้สึกซึ่งใจให้สัมผัสได้อย่างชัดเจน

ความจริงที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ได้ให้แง่คิดแก่ฉันอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากทำให้เข้าใจบางสิ่งบางอย่างที่แฝงอยู่ในส่วนลึกของจิตใจคน ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในบรรยากาศของสังคม

หากสนใจเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมมีโอกาสมองเห็นความจริงที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ให้มีความสุขได้เสมอ ดังนั้นโลกนี้จึงเปิดโอกาสให้กับทุกคน เว้นไว้ว่าแต่ละคนปิดกั้นโอกาสตัวเอง ทำให้ไม่อาจมองเห็นเส้นทางมุ่งสู่อนาคตอันสว่างรุ่งโรจน์เพื่อพบความสุขต่อไปได้

คนเราอยู่ร่วมกันพึงควรหันหน้าเข้าหากัน

การที่ฉันมีธรรมชาติอยู่ในรากฐานจิตใจ ซึ่งไม่ยอมใจตัวเองให้ตกเป็นทาสสรรพสิ่งต่างๆ ที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ในบรรยากาศภายนอก จึงทำให้จำทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิตให้ตนมีโอกาสสัมผัสและคิดถึงความจริงตลอดมา แม้จะเป็นภาพที่ผ่านพ้นมาแล้วนานมากแค่ไหน

ดังตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนผิดใจกันหรืออาจถึงขั้นทะเลาะกันก็ตาม ผู้ใหญ่มักพูดเตือนสติว่า จงหันหน้าหากันเข้าไว้ โดยที่เชื่อว่าน่าจะมีผลช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้

ฉันนำเรื่องนี้มาคิดวิเคราะห์ค้นหาเหตุผล ทำให้พบความจริงสิ่งหนึ่งว่า ผู้ที่หันหน้าเข้าหากัน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายควรหันหน้าไปทางเดียวกันหรือมุ่งสู่ทิศทางตรงข้ามกันแน่?

ฉันพยายามสร้างจินตนาการที่ช่วยให้มองเห็นภาพคนสองคน ในลักษณะหันหน้าหากัน จึงรู้ความจริงว่าแท้จริงแล้ว ทั้งคู่หันหน้าไปสู่ทิศทางตรงข้ามกันอย่างชัดเจน

แต่โดยเหตุที่หันหน้าหากันจึงเกิดเงื่อนไขได้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งเกิดการเผชิญหน้าระหว่างกัน ทำให้มีปฏิกิริยารุนแรงยิ่งขึ้น กับอีกทางหนึ่งมีความเห็นใจซึ่งกันและกัน อันหมายถึงการที่ทั้งสองฝ่ายมองเห็นความจริงจากใจตนเอง แล้วจึงหวนกลับมามองเห็นความจริงจากใจอีกฝ่ายหนึ่ง อันถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดความจริงจากใจถึงใจให้แก่กันและกันได้ไม่ยาก

สภาพดังกล่าวหรือมิใช่ ซึ่งถือเป็นความหมายของคำที่ผู้ใหญ่ยุคก่อนเคยฝากไว้ให้คิด

อย่างไรก็ตาม หากมองได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจิตใจของทั้งสองฝ่าย นอกจากความรู้สึกเท่าเทียมกันซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญแล้ว สิ่งดังกล่าวน่าจะฝังอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง จึงจะมีผลสร้างความมั่นคง บนพื้นฐานความรู้สึกที่ยังลงถึงรากฐานตนเอง ของทั้งสองฝ่ายได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ส่วนด้านนอก ควรสร้างความเข้าใจที่มีจินตนาการเชื่อมโยงถึงธรรมชาติของชีวิตและสิ่งต่างๆ อย่างหลากหลาย แม้จับจากภาพน้ำซึ่งไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ แม้ภาพต้นข้าวที่มีความสมบูรณ์อวบอ้วน อีกทั้งให้รวงและเมล็ดที่เปล่งปลั่ง ย่อมโน้มน้าปลายสุดลงมาสู่พื้นดินได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

ซึ่งแท้จริงแล้ว หากสนใจศึกษาจากวิญญานที่ใฝ่รู้ความจริง ย่อมไม่มีนิสัยนำสิ่งใดๆ มาอ้างเพื่อการปฏิเสธ หากควรรู้ว่าความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างถ้าเข้าถึงได้แล้ว ย่อมไม่มีคำว่าศาสตร์แขนงต่างๆ รวมทั้งไม่มีคำว่าปรัชญาหรืออื่นใดอยู่ในธรรมชาติความรู้ลึกทั้งสิ้น

หากรู้ได้ว่า สิ่งดังกล่าวเป็นเพียงภาพสมมุติซึ่งคนสร้างขึ้นมาเพื่อหวังใช้ประโยชน์ จึงคงมีอยู่แต่เพียงสิ่งเดียวคือ ความจริงที่อยู่ในใจของแต่ละคน ซึ่งมีความสะอาดบริสุทธิ์ ช่วยให้สามารถรู้เท่าทันทุกสิ่งทุกอย่างได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้มีบางสิ่งบางอย่างจากการปฏิบัติซึ่งคนอื่นอาจรู้สึกว่ายากเกินไป แต่ถ้าใจของทั้งสองฝ่ายเข้าถึงกันได้ ย่อมไม่มีการเกินเลย นอกจากมีใจเป็นหนึ่งเดียวกันเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าทุกสิ่งอยู่ที่ใจตัวเอง

ไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์ทำไม่ได้

ไม่มีสิ่งใดที่มนุษย์ทำไม่ได้ เป็นคำกล่าวซึ่งมีมาแต่อดีตกาลแล้ว แต่ก็ควรมองได้สองด้านเช่นกัน ด้านแรกหากมนุษย์หลงตัวเองย่อมคิดทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง กับด้านที่สอง หากมนุษย์รู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองย่อมทำให้มีสติ การนำปฏิบัติย่อมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

วิธีการเปลี่ยนแปลงของสังคม เท่าที่เป็นมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันขณะนี้กำลังมีแนวโน้มมุ่งลงต่ำมากขึ้น แต่หาใช่การที่กายมุ่งลงต่ำจากรากฐานจิตใจที่ยังลงลึกซึ่งถึงความจริงไม่ หากหมายถึงใจมุ่งลงต่ำทำให้รากฐานความคิดตื้นเขิน จึงลืมหืมความจริงจากใจตนเองมากยิ่งขึ้น

เราจึงพบกับผลที่ปรากฏเป็นความจริงว่า ในปัจจุบันนี้ผู้มีโอกาสเติบโตสูงยิ่งขึ้น หาใช่การขึ้นไปอย่างเป็นธรรมชาติไม่ หากภายในรากฐานความรู้ลึกจากใจ มีอิทธิพลวัตถุเป็นสิ่งผลักดันเพื่อแสวงโอกาสให้ตนได้มาในสิ่งอันมิชอบด้วยเหตุและผล ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

จากเหตุดังกล่าว จึงทำให้คิดแก้ไขปัญหาสังคมโดยการใช้อำนาจ

ทำลายคนอื่นกว้างขวางมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนซึ่งชีวิตยังด้อยโอกาสกว่าตน อีกทั้งยังตกอยู่ภายใต้อำนาจ รวมทั้งที่เป็นเยาวชนคนรุ่นหลัง

การคิดแก้ไขปัญหาโดยวิธีการทำลายคน เกิดจากภาวะสับสนภายในรากฐานจิตใจตนเองของผู้ที่ขึ้นไปครองอำนาจ

เพียงแต่หวนกลับมาถามตัวเองให้เกิดสติว่า จากปัญหาซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตน แม้เริ่มต้นจากจุดไหนก่อนก็ได้ ที่เห็นแล้วว่ามีโอกาสเหมาะ คงพบความจริงได้ว่า ผู้ซึ่งเน้นความสำคัญของการใช้อำนาจนั้นแหละ ควรจะเริ่มต้นแก้ไขปัญหามาจากใจตัวเองก่อนอื่น

การแก้ไขปัญหาโดยการทำร้ายคน จึงน่าจะมีเหตุมาจากความไม่รู้จักหาสามารถรู้ได้น่าจะเห็นความจริงว่า การแก้ไขปัญหาดังๆ ก็เพื่อความสงบสุขของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นการใช้อำนาจแก้ไขปัญหาแบบเลือกที่รักมักที่ชังกับเพื่อนมนุษย์ จึงน่าจะมีผลเสียหายมากกว่าได้รับประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

ดังนั้นผู้ที่ขึ้นไปอยู่ระดับสูง หากรากฐานจิตใจตนเองยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ย่อมมีจิตใจสูงอย่างสอดคล้องกัน จึงรักที่จะนำกายตัวเองลงสู่ที่ต่ำและตั้งใจทำงานร่วมด้วย เพื่อหวังการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างมีความสุข

การเข้าถึงส่วนลึกของจิตใจคน แม้บุคคลใดมีจิตใจแข็งแกร่งแค่ไหน หากอีกด้านหนึ่งสามารถรู้ความจริงจากใจตนเองได้ลึกซึ้งมากกว่า การนำปฏิบัติย่อมมีผลเปลี่ยนแปลงความแข็งแกร่งให้ละลายหายไปกลายเป็นความอ่อนโยนได้ไม่ยาก

ประสบการณ์ที่ได้รับจากความแตกต่าง ภายในรากฐานจิตใจของคนภาคต่างๆ

ก่อนจะสานความคิดกว้างออกไปสู่ระดับโลก ฉันขออนุญาตเริ่มต้นจากความจริงซึ่งอยู่ใกล้ตัวใกล้ใจก่อนอื่น โดยที่เชื่อว่าความเล็ก ความใหญ่ ความสูงความต่ำ และความแคบความกว้างของสภาพที่พบได้จาก

ภายนอก น่าจะเป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น

ดังนั้น หากเข้าใจความจริงจากสิ่งเล็กๆ และสิ่งที่อยู่ต่ำได้ ย่อมเข้าใจความจริงจากสิ่งใหญ่ๆ รวมทั้งสิ่งที่อยู่สูงได้เอง ยิ่งไปกว่านั้น หากเข้าใจสิ่งเล็กๆ ได้ ควรสามารถเข้าใจสิ่งใหญ่ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

สิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้จากภายนอกซึ่งมีการจำแนกแยกแยะออกเป็นส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจำแนกศาสตร์สาขาต่างๆ ภายในระบบการจัดการศึกษา หรือสิ่งอื่นใด แม้การจำแนกแยกส่วนต่างๆ ของประเทศออกเป็นภาค ล้วนเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อการบริหารและจัดการ อันควรนำไปสู่ประโยชน์สุขของคนภายในมวลชนทั้งหมด

หากภายในรากฐานจิตใจแต่ละคนรู้ว่า สภาพความแตกต่างเท่าที่กล่าวมาแล้วเป็นเพียงสิ่งสมมุติ ย่อมรู้จักด้านหนึ่งได้เองว่า ความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในใจตัวเองเป็นหนึ่งเดียวกันหมด

ช่วงหลังๆ สังคมนำจิตใจและร่างกายฉันลงไปสู่ภาคใต้บ่อยครั้งมากขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีสิ่งน่าสนใจทำให้รู้สึกท้าทายในการเรียนรู้เด่นชัดมากกว่าภาคอื่น

ชีวิตฉันเอง สนใจที่จะก้าวไปสู่สภาพซึ่งหลายๆ คนมองเห็นว่ามีปัญหา เนื่องจากรู้ว่าปัญหาคือครูที่ช่วยสอนตน โดยที่มีผลยกระดับคุณภาพจิตใจตัวเองให้สูงยิ่งขึ้น นอกจากนั้น สิ่งซึ่งมีผลติดตามมาน่าจะได้แก่การเห็นคุณค่าจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง

แรงบันดาลใจจากภาคใต้ซึ่งนำวิถีชีวิตสู่การเรียนรู้คุณค่า

ช่วงเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา ความสนใจในการเรียนรู้ความจริงมีแนวโน้มนำชีวิตฉันลงไปสู่ภาคใต้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น

ฉันได้ยินหลายคนพูดกันว่า ปัญหาใหญ่ของประเทศอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ทั้งในด้านการเมือง วัฒนธรรมและศาสนา หลังจากรับฟังแล้วทำให้รู้สึกสงสัยมาก เนื่องจากจิตใจฉันมีความเป็นตัวของตัวเอง ค่อนข้างชัดเจนมาตลอดชีวิต

ดังนั้น ไม่ว่ามีปัญหอะไรเกิดขึ้น แทนที่จะด่วนเรื่องง่าย ๆ จึงมักสงสัยไว้ก่อน ทั้งนี้และทั้งนั้นอาจเป็นเพราะเหตุว่า นอกจากการที่รากฐานจิตใจมั่นคงอยู่กับเหตุผลแล้ว ตนยังรู้สึกท้าทายที่จะนำปฏิบัติจากพลังซึ่งสั่งสมไว้ในจิตใจตนเอง เพื่อพิสูจน์ความจริงให้เข้าไปฝังลึกอยู่ในใจตัวเอง

ยิ่งช่วงที่มีอายุมากขึ้น ยิ่งรู้สึกที่ตนสนใจเรียนรู้จากการปฏิบัติลึกซึ้งยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงมุ่งทำงานให้กับสังคมมากกว่าแต่ก่อน

ยิ่งไปกว่านั้น จากการมุ่งมั่นปฏิบัติ ซึ่งมีความรักความเห็นใจในระดับสูงเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ฉันรู้ความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ยิ่งให้ก็ยิ่งได้รับมากขึ้น ซึ่งหมายถึงสมบัติอันล้ำค่าที่มีอยู่ในใจตนเอง ที่มอบให้และได้รับจากเพื่อนมนุษย์ทุกคนกลับมาใส่ไว้ในใจตัวเอง

เพราะมีใจใกล้ชิดกัน จึงมีผลทำให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีวิญญานความรักพื้นดิน ซึ่งพบอยู่ในภาคใต้ เปิดโอกาสให้ชีวิตฉันลงไปสัมผัสกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งคงไม่อาจนำแต่ละครายมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ได้ แม้ระหว่างช่วงที่อุทกภัยส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ตนก็เลือกใช้โอกาสลงไปอยู่ในสภาพเช่นนั้น

นอกจากนั้น ฉันยังมีนิสัยไปไหนมักสนใจนำชนรุ่นหลังซึ่งเชื่อว่ามีจิตใจและความคิดถึงกันที่สนใจในระดับหนึ่งร่วมไปด้วย โดยที่รู้ว่าการสอนโดยการปฏิบัติจากใจตนเอง ย่อมมีผลช่วยให้เข้าถึงจิตใจอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่างเช่นครั้งแรกที่ฉันลงไปสัมผัสบรรยากาศในหมู่บ้านที่อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากที่นั่นมีโครงการโรงเรียนได้ร่มไม้ ซึ่งเรามีใจสื่อถึงกัน ทำให้ติดต่อกันมานานพอสมควร

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ฉันได้โอกาส เนื่องจากเดินทางไปร่วมงานวันเกษตรแห่งชาติที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังจากนั้นจึงใช้โอกาสเดินทางต่อไปที่นั่น ทำให้รู้สึกท้าทายที่จะเรียนรู้สภาพบรรยากาศซึ่งมีความเจริญทางวัตถุไม่มากนัก

ฉันพบว่า บรรยากาศในหมู่บ้านคนพื้นบ้านใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่าง

เรียบง่าย แม้ศาสนาซึ่งมีทั้งพุทธและมุสลิม จากการปฏิบัติทำให้รู้สึกว่ามีใจถึงซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน

ฉันใช้โอกาสขึ้นเขาลงห้วยเพื่อค้นหาความจริงจากสิ่งเก่าๆ โดยที่สนใจประวัติความเป็นมาของชุมชนพื้นบ้านแห่งนั้นซึ่งตั้งรกรากอยู่ในบริเวณนั้นมาเป็นเวลาช้านาน อีกทั้งทราบว่าช่วงหลังๆ มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างทางการของรัฐกับชุมชนท้องถิ่นซึ่งรวมตัวกันทำให้รู้สึกได้ชัดเจนพอสมควร

ช่วงที่ฉันเข้าไปสัมผัส รู้สึกว่าทั้งชาวพุทธและมุสลิมต่างก็ถูกอภัยภัยกันดี อีกทั้งเชื่อมโยงถึงฉันร่วมด้วยแม้ในอดีตไม่เคยพบกันมาก่อน

สภาพดังกล่าว ทำให้รู้ได้อย่างลึกซึ้งว่า ความรู้สึกระหว่างฉันกับทุกคนในพื้นที่ เป็นสิ่งมีคุณค่าอย่างลึกซึ้ง

ฉันเดินทางไปทีนั้นบ่อยครั้งยิ่งขึ้น จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งมีการเปิดอบรมเรื่องสมุนไพร ซึ่งคนพื้นบ้านร่วมมือกันจัดเอง และฉันได้รับการติดต่อในเชิงขอร้องให้เข้าไปร่วมด้วย

แม้การเข้าไปสัมผัสจะใช้เวลาไม่นานมากนัก แต่การที่จิตใจสื่อถึงกันและกันได้ จึงทำให้รู้ความจริงว่า แม้กาลเวลาหาใช่เงื่อนไขสำคัญเหนือไปกว่าจิตใจไม่ ถ้าเรามีใจถึงกันได้แล้ว ทำให้ฉันรู้ข้อมูลจากใจคนเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน

แม้มีแรงกดดันซึ่งชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้บริหารบ้านเมือง เขาจะระบายความจริงซึ่งอยู่ในความรู้สึกจากใจให้ฉันทราบอย่างปราศจากการปิดบัง

ซึ่งความรู้สึกดังกล่าว จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านมาแล้ว ทำให้บอกอย่างมั่นใจได้ว่า ปัญหาความขัดแย้ง แม้บางแห่งอาจรู้สึกว่ารุนแรง ล้วนเกิดจากใจไม่พยายามหันหน้าเข้าหากัน ทั้งนี้และทั้งนั้นเกิดจากผู้ซึ่งชีวิตขึ้นไปสู่ระดับบนแล้ว ควรจะกำหนดให้จิตใจตนเองหวนกลับลงมามองเห็นคุณค่าของผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่กับพื้นดินนำไปก่อน

ถัดจากนั้นมา ทุกครั้งที่ฉันเดินทางไปเยี่ยมหมู่บ้านแห่งนี้ จะมีคนเข้ามาหา บางคนก็เข้ามาขอวัดให้โดยการให้สมุนไพรรักษาซึ่งทำขึ้นจากวิญญานความรักพื้นดินของตน ทำให้รู้และเห็นความจริงจากใจซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนั้น ระหว่างที่มีโอกาสพบกัน หลายคนมักระบายความจริงจากใจซึ่งได้รับแรงกดดันจากเงื่อนไขต่างๆ ให้รับทราบอย่างเปิดใจ มันทำให้ฉันรู้สึกว่าการเปิดใจให้กันได้หมด นับเป็นการผ่อนคลายความทุกข์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

จากความรู้สึก ซึ่งฉันมีโอกาสสัมผัสกับคนในพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากตัวเองมีธรรมชาติที่ให้ความรักความจริงใจกับทุกคนอยู่แล้ว จึงทำให้รู้สึกว่า ความคิดคนเราไม่มีคำว่าใกล้ชิดหรือห่างไกลกันเกินกว่าที่ใจตัวเองจะรับรู้และเข้าใจได้

มีบางสิ่งบางอย่างซึ่งบางคนในกลุ่มดังกล่าวแสดงออก อาจทำให้คนจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่าเขาเป็นฝ่ายตรงกันข้าม ยิ่งเป็นผู้อยู่ในอำนาจด้วยแล้ว แต่ฉันกลับเห็นว่าเขามีความจริงใจเป็นธรรมชาติ เราจึงพูดคุยกันได้อย่างมีความสุข

ฉันจึงรู้สึกว่า ภายในสังคมไม่น่าจะมีใครเป็นพิษเป็นภัยอะไรทั้งนั้น หากมองย้อนไปยังอีกด้านหนึ่งกลับรู้สึกว่า แต่ละคนเป็นครูสอนให้จิตใจฉันเปิดกว้างยิ่งขึ้น จึงน่าจะช่วยให้รู้คุณค่าตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก

ทั้งนี้และทั้งนั้น เป็นเพราะเหตุว่า เราไม่คิดเป็นพิษเป็นภัยกับใคร หากมองเห็นว่า การเรียนรู้จากทุกคนเป็นสิ่งมีคุณค่าที่สุดสำหรับการปรับปรุงคุณภาพจิตใจตัวเอง

ช่วงหลังๆ ฉันหวนกลับไปทีมนั้นอีก จึงพบว่าคนเหล่านี้คือเพื่อนที่มอบความรักความศรัทธาให้กับเรา มีอะไรซึ่งทำอยู่ในชีวิตประจำวันมักหยิบเอามาให้ ซึ่งฉันเองรู้ว่หลังจากรับไว้ด้วยความรู้สึกพอใจ ย่อมทำให้เขามีความสุข

ทุกสิ่งทุกอย่าง ขณะที่ฉันไปอยู่ที่นั่น ตนจะสนใจนำมาคิดค้นหา

ความจริง แม้กระทั่งพบว่าชนรุ่นหลังกับผู้ใหญ่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก

หวนกลับไปมองธรรมชาติ อาทิเช่น ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ รวมทั้งสัตว์เล็กๆ ซึ่งใช้ชีวิตอยู่บนพื้นดิน จะพบว่ายังอยู่ในสภาพที่ดีกว่าภาคอื่น

การนำเอาปรากฏการณ์ชีวิตระหว่างลงไปสัมผัสกับชุมชนบางแห่ง ในภาคใต้มาแล้วสู่กันฟัง หากนำมาคิดโดยไม่ยึดติด น่าจะมองเห็นได้ว่า ในเมื่อภาคใต้มีได้ ในภาคอื่นก็ควรมีได้ ถ้ารากฐานจิตใจผู้นำปฏิบัติสนใจเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริง อีกทั้งยังช่วยให้สามารถสานใจถึงกันได้ทุกภาค แทนการคิดแบบแบ่งแยก

ช่วงหลังๆ คนในสังคมไทยเริ่มต้นตัวเรื่องพืชสมุนไพรรวมทั้งที่ทราบกันดีว่า สภาพแวดล้อมของภาคใต้มีพันธุ์ไม้อย่างหลากหลาย ส่วนชนิดใดจะเป็นพืชสมุนไพรรวมหรือไม่ ฉันเห็นมานานแล้วว่า มนุษย์กับพันธุ์ไม้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติมาแต่ช่วงเริ่มแรกการเกิดของชีวิต

ประสาอะไรกับการมีจิตใจพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกันของมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งควรอยู่ใกล้ชิดกันยิ่งกว่ามนุษย์กับพรรณไม้

ช่วงหลังๆ มักมีผู้ถามฉันว่า พืชชนิดไหนเป็นสมุนไพรรวม

ฉันตอบตามเหตุผล จากพื้นฐานความต้องการของชีวิตคนว่า ทุกชนิดเป็นได้ทั้งนั้น อาจโดยทางตรงหรือทางอ้อม นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายอย่างซึ่งมนุษย์ยังไม่อาจปรับถึงจุดนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม

ยิ่งรู้ความจริงว่า ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่มักคิดแบบปิดตัวเอง หรือคิดแบบตัวใครตัวมัน จึงยากที่จะรู้ถึงความจริงของพืชสมุนไพรรวมให้สามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง

ฉันนึกถึงสิ่งที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวไว้ว่า สิ่งใดที่ยังรู้ได้ไม่ถึง อย่าเพิ่งด่วนตัดสินใจว่าไม่ใช่ หรือไม่เชื่อ ทั้งนี้และทั้งนั้น คือ การเปิดโอกาสให้แต่ละคนมองเห็นช่องทางในการเรียนรู้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ถึงบัดนี้ เริ่มหวนกลับไปสู่อีกด้านหนึ่งอย่างเป็นวัฏจักร ดังนั้นข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีอยู่แล้วในอดีต ส่วนใหญ่ธรรมชาติได้เก็บรวบรวมไว้ในรากฐานจิตใจชนรุ่นก่อนเหนือสิ่งซึ่งบันทึกลงไว้เป็นตัวอักษรบนแผ่นกระดาษแม้กระทั่งสมองกลซึ่งช่วงหลังมักได้รับความนิยมกันอย่างบ้าคลั่ง เพราะความลืมหืมตัวของมนุษย์เอง

จากเหตุดังกล่าว ในเมื่อชนรุ่นหลังยังคงมีจิตสำนึกที่ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ ย่อมมีกระแสถ่ายทอดข้อมูลกลับมาสนองความต้องการในการเรียนรู้ให้แก่ชนรุ่นหลัง เพื่อนำไปประโยชน์ได้กว้างขวางมากขึ้น

คนพื้นบ้านภาคใต้หัวแข็งจริงหรือ?

เมื่อไม่นานมานี้ฉันเดินทางไปร่วมกิจกรรมซึ่งจัดโดยคนท้องถิ่นภาคใต้ ระหว่างเดินทางผ่านจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีชายคนหนึ่งอาสาขับรถนำไปส่งตามที่ต้องการ ฉันจึงสนทนากับเขา ฉันถามเขาว่า มาทราบระหว่างการสนทนากันในรถว่า เขาเป็นครูโรงเรียนในท้องถิ่นแห่งหนึ่ง ระหว่างนั่งรถไปด้วยกันเขาถามฉันขึ้นมาว่า ท่านอาจารย์ครับ เขาว่าคนใต้หัวแข็งจริงหรือเปล่า? ทำให้คิดว่า ถ้าเขาไม่รู้ลึกศรัทธาอย่างสนิทใจกับฉันคงไม่ถามตรงๆ ออกมาอย่างนั้น

ฉันหวนกลับมามองอีกทางหนึ่ง โดยที่รู้ดีว่าทิศทางนี้น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจดีซึ่งกันและกัน ดังที่หลักสูตรได้เตือนไว้ว่า จงมองทุกอย่างในแง่ดี แต่ใจเราเองควรมีสิ่งที่ติงามให้หลายๆ คนรู้สึกได้อยู่หลังรับฟังคำถามแล้ว ฉันจึงย้อนถามกลับไปว่า ลองมองอีกด้านหนึ่งดีไหมครับ ถ้าจะให้ผมตอบก็ขอบอกว่า ไม่ใช่หัวแข็ง แต่เป็นเพราะมีความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนมากกว่า

นอกจากนั้น ฉันยังกล่าวต่อไปว่า ดูจากของจริงชัดครับ พันธุ์ไม้ นานาชนิดซึ่งอยู่ในธรรมชาติของท้องถิ่นก็ยังมีเหลือหลากหลายมากกว่าภาคอื่น นอกจากนั้นคนระดับล่างส่วนใหญ่ก็ยังใช้ชีวิตอยู่กับพื้นดิน

ภายในท้องถื่นตัวเอง อีกทั้งอยู่อย่างเรียบง่าย โดยไม่ปล่อยให้หลุดจากอิทธิพลตะวันตกไหลบ่าเข้ามา มาก นอกจากนั้นเยาวชนส่วนใหญ่ก็ยังอยู่กับที่กับทาง ไม่กระจัดกระจายออกไปสู่ภาคอื่นกว้างขวางอย่างภาคอื่นๆ

กิจกรรมเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ซึ่งช่วงนี้สังคมกำลังตื่นตัว สิ่งที่จะสะท้อนออกมาจากใจคนภาคใต้ จะมีความชัดเจนมากกว่าภาคอื่นด้วย

นอกจากนั้น หวนกลับเข้าไปมองดูสิ่งซึ่งอยู่ในครอบครัว เราจะพบว่ามีการลงมือทำงานอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เกี่ยวกับพืชสมุนไพรร่วมกันภายในครอบครัว แทนการปล่อยให้คนกรุงเทพมหานครมานำไปเข้าโรงงานอุตสาหกรรมทำแบบวิทยาศาสตร์เพื่อส่งไปปรับใช้ชีวิตชนชาติอื่น ทำให้พื้นฐานความเป็นไทแก่ตัวเองจำต้องสูญเสียไปมากยิ่งขึ้น

เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2545 ฉันได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เดินทางไปปาฐกถาพิเศษในพิธีกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อสมโภชบัณฑิตที่ผ่านหลักสูตรการศึกษารุ่นแรก โดยที่ผู้เชิญชี้แจงเหตุผลว่า ต้องการให้บัณฑิตรุ่นนี้มีโอกาสรู้จักครูของแผ่นดิน

เข้าวันนั้น ภายในพิธีกรรม ได้มีการกล่าวเปิดงาน และให้โอกาสผู้แทนบัณฑิตพูดในที่ประชุมเพื่อระบายความรู้สึกจากใจ เสมือนประกาศสัจจะให้ทุกคนซึ่งอยู่ในที่รับทราบทั่วกัน

ฉันนั่งฟังอยู่ตรงนั้น จับความสำคัญได้ว่า เพื่อนบัณฑิตที่จบแต่ละคนควรหวนกลับมาปรับใช้มหาวิทยาลัย โดยกล่าวถึงบรรยากาศในอดีตระหว่างช่วงที่เข้าเรียน ซึ่งมีอาคารที่พักอาศัยทั้งอาคารที่ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ทำให้รู้สึกอบอุ่นและรำลึกถึงบุญคุณของสถานที่แห่งนั้น

ฉันรับฟังแล้วคงจะต้องเห็นด้วย แต่ใจตัวเองยังมองเห็นอะไรๆ ลึกซึ้งอีกทั้งย้อนหลังกลับไปไกลยิ่งกว่านั้น ดังนั้นในโอกาสที่ฉันขึ้นพูด ตนจึงกล่าวย้อนหลังกลับไปอีกช่วงหนึ่ง

ฉันจำได้ดีว่า ก่อนหน้าการก่อสร้างสถาบันแห่งนี้ พื้นที่ดั้งเดิมซึ่งมีจำนวนกว่าหนึ่งหมื่นไร่ มีสภาพเต็มไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดรวมทั้งป่าเบญจพรรณ นอกจากนั้นยังมีวิญญาณความรักท้องถื่นของชาวบ้าน

กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งควรถือว่ามีความสำคัญอย่างลึกซึ้ง

ช่วงที่มีการวางแผนการก่อสร้างขั้นพื้นฐาน ฉันมีโอกาสแวะไปเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง จึงทราบว่ามีการใช้ระบบการวางแผนแบบฝรั่ง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยนำมาใช้วางแผนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรองรับโครงการเงินกู้ต่างประเทศตามความต้องการของธนาคารโลก หลังจากนั้นมาผู้บริหารทบวงมหาวิทยาลัยก็รู้สึกนิยมชมชื่น จึงอีกทั้งยังนำความคิดพื้นฐานดังกล่าวออกเผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษาแห่งอื่นๆ

นอกจากนั้นยังพบต่อไปอีกว่า หลังการก่อสร้างชุดแรกเสร็จสิ้นลงแล้ว ในบริเวณพื้นที่ซึ่งเคยมีต้นไม้ร่มรื่น ได้ถูกแผ้วถางทำให้เปลี่ยนแปลงไปแทบจะสิ้นเชิง ทำให้แลเห็นอาคารหลังใหญ่ๆ ซึ่งสร้างขึ้นมาใหม่อย่างโดดเดี่ยว ติดตามมาด้วยโครงการจ้างบริษัทเอกชนวางแผนปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่แทบทั้งหมด

หวนกลับมาพิจารณาวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งเคยอยู่มาแล้วเป็นเวลาช้านานในท้องถิ่นได้มีการย้ายหมู่บ้านเอาไปรวมไว้แห่งหนึ่ง โดยกล่าวอ้างว่าจะโครงการวิจัยในการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ รวมทั้งมีอีกจุดหนึ่งซึ่งทำเป็นป่าชุมชนเพื่อการศึกษา

สภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ฉันได้ถ่ายภาพวิถีทัศนียภาพออกมาออกรายการโทรทัศน์ให้ประชาชนชม และคิดได้เองว่าจะไรควรเป็นอย่างไร

ฉันกล่าวสรุปไว้ในโอกาสนั้นว่า การที่บัณฑิตใหม่คิดจะกลับมาคืนสิ่งซึ่งได้รับไปจากมหาวิทยาลัยนั้น ฉันเห็นด้วย แต่ถ้ามองย้อนกลับไปที่ลึกและไกลกว่านั้น ควรจะมีจิตสำนึกที่คืนใจร่วมกับทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่แผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของชีวิตไทยทุกคนโดยเฉพาะชนระดับล่างมากกว่า

คำคืนวันนั้น บรรดานิสิตปัจจุบัน เป็นเจ้าภาพจัดงานเลี้ยงส่งท้ายให้กับบัณฑิตที่จบใหม่ ท่ามกลางบรรยากาศกลางแจ้ง ซึ่งมีสภาพใกล้ธรรมชาติมากพอสมควร

ฉันจำได้ว่า คืนวันนั้น พระจันทร์ส่องสว่างเสมือนเดือนให้รู้ว่า

กลางคืนหรือกลางวันก็คือธรรมชาติของแต่ละช่วงชีวิต เราแต่ละคนจึงควรอยู่ได้ด้วย การยอมรับความจริงจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ มีนิสิตหลายคนเข้ามาอยู่ใกล้ชิดฉัน บางคนก็นำสมุดบันทึกส่วนตัวมาขอให้เขียนคติธรรมสำหรับนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต มีนิสิตหญิง 2-3 คน มาดูแลและคอยบริการอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เราจึงพูดคุยกันจากใจถึงใจ ทำให้มีความใกล้ชิดกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

คืนวันนั้น บัณฑิตชายคนหนึ่ง นำสมุดบันทึกส่วนตัวมาขอให้ฉันเขียนอะไรก็ได้ที่คิดว่าควรจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตอนาคตของเขา หลังจากนั้นเรายังคงนั่งคุยกันต่อมา

ฉันถามเขาประโยคหนึ่งว่า จบสาขาอะไร? เขาตอบว่า จบสาขาวิศวกรรมศาสตร์ครับ

ฉันถามต่อไปอีกว่า จบแล้วจะไปทำอะไรที่ไหน เขาตอบว่า ผมจะกลับไปช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน

ยังก่อนคำถามในใจฉันยังไม่จบแค่นั้น เพราะตนเป็นคนมีนิสัยอยากรู้อยากเห็นร่วมกับความรู้สึกเป็นกันเองกับทุกคน

ฉันจึงถามเขาต่อไปอีกว่า จะไปใช้วิชาวิศวกรรมรี? เขาตอบกลับมาว่า ทำอะไรก็ได้ครับ

คำตอบดังกล่าวทำให้ฉันรู้สึกซึ่งใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากตัวเองรู้มานานแล้วว่า ศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นเพียงสิ่งสมมุติและเป็นกึ่งแขนงซึ่งชนรุ่นก่อนคิดค้นขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการศึกษาเท่านั้น ดังนั้นชนรุ่นหลังซึ่งมีรากฐานจิตใจอิสระ ย่อมไม่ยึดติดอยู่กับมัน

หากแต่ละคนมีรากฐานจิตใจที่อิสระจริง ย่อมสามารถปรับความคิดให้ทำได้ทุกอย่าง นอกจากนั้นไม่ว่าทำอะไร หากทำจากความจริงซึ่งมีอยู่แล้วในใจตนเอง ย่อมมีโอกาสเจริญรุ่งเรืองได้ทุกเรื่อง

เช้าวันรุ่งขึ้น ฉันเดินทางโดยรถยนต์ไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อพบปะบรรดาศิษย์อีกกลุ่มหนึ่งก่อนขึ้นเครื่องบินกลับกรุงเทพ มีอาจารย์

และนิสิตหญิงและชายกลุ่มหนึ่งจากมหาวิทยาลัยซึ่งถูกอัยยาศัยฉันทิตตามมาส่งด้วย

หลังจากนั้นต่อมาอีกไม่นาน ฉันก็ได้รับจดหมายจากนิสิตหญิงคนหนึ่งซึ่งชีวิตเกิดในจังหวัดภาคใต้ เขียนเล่าเรื่องราวต่างๆ รวมทั้งระบายความคิดให้ฟัง จากธรรมชาติที่อยู่ในจิตใจเขาเอง

มีความตอนหนึ่งซึ่งทำให้รู้สึกว่าเขามีความคิดที่แหลมคมและลึกซึ้ง เขาบอกฉันว่า ถ้าผู้ใหญ่ซึ่งทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองคิดได้อย่างคุณตา ปัญหาภาคใต้คงจะแก้ไขได้ไม่ยาก

แม้เขาจะไม่ได้สอนฉัน หากแสดงออกจากใจที่ให้ความเคารพรัก แต่จากมุมมองของฉันเองที่ย้อนกลับไป ทำให้รู้สึกเหมือนเขาสอนฉันจากความจริงซึ่งอยู่ในใจเขาเอง

ความหมายที่เขาระบายออกมา น่าจะหมายถึงว่า คนเราที่อยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกัน แม้คนหนึ่งอาจมีความคิดหยั่งรากลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ถ้าอีกคนหนึ่งมีรากฐานจิตใจที่ลุ่มลึกเหนือกว่า น่าจะสามารถทำให้เกิดความเคารพรัก และศรัทธาจากใจช่วยให้เข้าถึงจิตใจกันได้ไม่ยาก

จากภาพรวมดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ฉันรู้สึกต่อมาอีกว่า ถ้าคนเราที่อยู่ร่วมกัน สามารถเข้าใจกันได้อย่างลึกซึ้ง ยิ่งเป็นผู้ที่ขึ้นไปอยู่ระดับบน หากรากฐานจิตใจยังลงมาสู่ด้านล่างได้อย่างลึกซึ้งให้แต่ละคนมั่นใจได้ สังคมคงจะลดช่องว่างลงไปได้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนระดับล่างซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมคงจะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนั้น ถ้ารากฐานคนระดับบนยังลงสู่ระดับล่างอย่างลึกซึ้งจริง ภายในจิตใจย่อมไม่มีเส้นแบ่ง ไม่ว่าจะอยู่บนพื้นฐานความแตกต่าง ณ จุดไหน แม้ความแตกต่างระหว่างภาค รวมทั้งในด้านศาสนา ย่อมทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขได้ไม่ยาก

หากแต่ละคนมีรากฐานจิตใจเข้าถึงจุดดังกล่าวแล้วได้ สังคมคงไม่มีคนเลว ไม่มีคนหัวแข็งและไม่มี ความรุนแรงเกิดขึ้น คงมีแต่คนซึ่งมีจิตใจมองเห็นความจริงว่าชีวิตทุกคนล้วนมีคุณค่า ช่วยให้สามารถอยู่ร่วม

กันได้อย่างเป็นธรรมชาติ สัมกับหลักธรรมซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า จงมองคนในด้านดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสมบัตินี้ควรมีอยู่ในรากฐานจิตใจผู้ใหญ่ ยิ่งได้รับโอกาสให้ขึ้นไปมีอำนาจอยู่ระดับสูง

ฉันเป็นคนภาคไหน?

จากช่วงชีวิตที่ผ่านมาแล้วนานพอสมควร มักมีผู้ถามฉันว่า ท่านอาจารย์เกิดที่ไหน? น่าจะเป็นเพราะเหตุว่า หลายคนรู้สึกว่าคุณสนใจสภาพชีวิตที่ลงไปสัมผัสอยู่กับพื้นดิน ทำให้เขาคิดว่าฉันคงเกิดในชนบท

ฉันตอบจากจิตใจที่มั่นคงอย่างชัดเจนว่า ผมเกิดกลางใจเมืองกรุงเทพ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังสอนให้รู้ว่า การเกิดที่ไหนไม่สำคัญ แต่จิตใจตัวเองให้ความสำคัญแก่คุณค่าของแผ่นดิน ช่วยให้เราสามารถรักถึงทุกคนเล็กซึ่งมากน้อยแค่ไหน

ฉันยังจำได้ดีว่า ครั้งหนึ่งในอดีต ภายในแวดวงผู้บริหารการศึกษา ยังคิดว่าคนที่เกิดชนบท หลังจากเข้ามาศึกษาในกรุงเทพจบแล้วจะกลับคืนสู่ชนบทเพื่อทำงานที่นั่น

แม้กระทั่งผู้บริหารการศึกษาระดับนโยบาย ก็ยังหลงทิศทาง โดยเอาเงื่อนไขซึ่งอยู่คนละด้านมาผูกติดกันไว้ แทนการคิดได้อย่างอิสระ ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากผู้ที่ได้รับสิทธิพิเศษให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย หลังจากจบแล้ว ส่วนใหญ่ไม่ยอมกลับคืนสู่บ้านเกิด

ช่วงหลังๆ ฉันให้ความสนใจลงไปสัมผัสกิจกรรมในพื้นที่ภาคใต้บ่อยครั้งมากขึ้น นอกจากนั้น สิ่งซึ่งเขียนระบายออกมา ดูเหมือนจะให้ความสนใจคนภาคนี้ค่อนข้างชัดเจนกว่าภาคอื่น

ถ้าจะถามฉันว่าเป็นคนภาคไหน ฉันคงตอบทันทีว่า เป็นคนไม่มีภาค หรือเป็นคนของทุกภาค แม้ภายนอกอาจทำให้บางคนรู้สึกว่า ฉันมีภาค แต่ภายในรากฐานจิตใจตัวเองฉันไม่มีการแบ่งภาค แม้แบ่งประเทศ

หากเข้าใจความจริงว่า ภาคต่างๆ คือสิ่งสมมุติซึ่งคนนำมาใช้เป็น

เครื่องมือในการบริหารและจัดการ โดยถือความสงบสุขเป็นเป้าหมาย หา
 ไซ้ให้คนนำมายึดติดจนกระทั่งมีผลแบ่งพรรคแบ่งพวกไม่

แม้กระทั่งครั้งหนึ่ง ฉันขึ้นไปอำเภอกุเวรเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน
 ให้คิดได้อย่างอิสระและประกอบอาชีพอยู่ใกล้กับทาง โดยไม่ไปบุกรุก
 ทำลายป่าและลดอัตราการอพยพเข้าเมือง จนกระทั่งทำให้คนจำนวนมาก
 มองเห็นหน้าฉันว่าไปตั้งรกรากอยู่ที่กุเวร

แม้จะงานกล้วยไม้มาแต่ช่วงเริ่มแรก โดยมีเป้าหมายที่จะให้เกิด
 ความเป็นธรรมและความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนในสังคม แต่กลับ
 ถูกมองว่าเป็นนักกล้วยไม้ที่เก่งกาจ ซึ่ง ณ จุดนี้ ฉันคงต้องยอมรับ แต่คง
 ยังมีความรู้สึกที่ยังลงลึกซึ่งยิ่งกว่านั้นมาก ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากภาพ
 ที่คนส่วนใหญ่มองเห็น มันไม่ใช่ของจริงจากใจฉันเอง จึงคงต้องคิดแก้ไข
 จากการปฏิบัติโดยใช้วิถีทางเดินทวนกระแสสังคม ดังที่เคยใช้ในแวดวงคน
 ผู้เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้มาแล้วตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของยุคพัฒนาแม้ถึงบัดนี้

การเดินทวนกระแสจึงหาใช่เป็นคนดีหรือคนบ้า หากผลสะท้อน
 กลับ จากเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในสังคมทั่วไปช่วยสอนให้รู้ความจริงว่า คนก็คือ
 คน ธรรมชาติของคนย่อมเป็นไปตามวิถีทางของแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน
 แต่แล้วในที่สุดก็คงมุ่งไปสู่จุดจบจุดเดียวกันทั้งหมด

สรุปความ

ความรักที่อยู่บนผืนแผ่นดินเดียวกัน น่าจะหมายถึงธรรมชาติของ
 จิตวิญญาณมนุษย์ซึ่งชีวิตเกิดจากผืนดิน ที่อยู่บนพื้นโลกใบเดียวกัน ควร
 มีใจสานความรักถึงซึ่งกันและกันได้หมด ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ และแนวคิด
 ความเชื่อ หากแต่ละคนมุ่งมั่นทำงานจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างอิสระ
 อีกทั้งเปิดใจรับปัญหาเข้ามาชำระล้าง ภาวะยึดติด ซึ่งลงรากหยั่งลึกอยู่ใน
 จิตใจตัวเองให้ลดน้อยลงไปได้อย่างรู้เหตุรู้ผล

แต่ถ้าเมื่อใดวิญญาณความเป็นคนซึ่งควรจะมีความรักและผูกพัน
 จำต้องห่างออกจากพื้นดินมากขึ้น เมื่อนั้นชีวิตย่อมเดินหลงทาง โดยไม่รู้

ว่าตัวเองเป็นใคร และเกิดมาทำไม

ดังนั้นวิถีชีวิตอันมีที่สวดคงต้องมุ่งไปพบกับสภาพอย่างไร แม้มีการทำร้ายกันเองจนถึงจุดสุดท้ายได้ไม่ยาก อีกทั้งสภาพชีวิตอนาคตของแต่ละคน ยิ่งเป็นชนรุ่นหลัง คงไม่มีแผ่นดิน ให้คนท้องถิ่นอยู่ร่วมกัน อย่างอบอุ่นอีกต่อไปได้

12 มิถุนายน 2545

วิญญาณความรัก
ที่ขอมอบให้เกษตรกรริมฝั่งน้ำ

วิญญาณความรัก ที่ขอมอบให้เกษตรกร ริมฝั่งน้ำ

บทนำ

น้ำ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ มนุษย์คือชีวิตที่มีทั้งร่างกายและจิตวิญญาณ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงเรื่อง ‘น้ำ’ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ จึงควรจะต้องมองเห็นได้ทั้งสองด้านว่า ‘น้ำ’ มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งในด้านร่างกายและจิตวิญญาณของแต่ละคน ยิ่งไปกว่านั้นควรจะต้องเห็นได้ต่อไปอีกว่า น้ำซึ่งอยู่ในจิตใจของมนุษย์กับน้ำซึ่งแต่ละคนนำมาใช้ประโยชน์สนองตอบต่อร่างกาย มีเหตุผลเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันอย่างสำคัญ

หากทราบได้อย่างลึกซึ้งถึงรากฐานดังกล่าวแล้วว่า ทุกสิ่งซึ่งมีสองด้านย่อมมีเหตุผลถึงซึ่งกันและกันโดยมีรากฐานจิตใจมนุษย์เองเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางให้เป็นไปอย่างไรก็ได้

จากภาพรวมทั้งหมด หากเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งย่อมเห็นความจริงว่า น้ำใจของมนุษย์มีเหตุผลที่สานไปถึงน้ำซึ่งมนุษย์นำไปใช้ประโยชน์เพื่อสนองความต้องการของร่างกายอย่างเห็นได้ชัด

จากน้ำใจถึงน้ำใจ

น้ำใจมนุษย์เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาในโลกหาใช่อยู่ตามลำพังคนเดียวไม่ หากยังมีเพื่อนมนุษย์ที่รวมตัวรวมใจกันช่วยให้มวลมนุษยโลกสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข แม้เริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าแต่ละคนดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ย่อมมีธรรมชาติที่หมุนกลับไปทบทวนอดีตตนเองได้อย่างอิสระ ทำให้พบความจริงได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ จึงตระหนักชัดเป็นนิสสัยว่า อดีตเป็นสิ่งที่ควรมิอยู่ในรากฐานจิตใจ เพื่อหวังให้การดำเนินชีวิตเป็นไปได้อย่างมั่นคง

ย้อนกลับไปนึกถึงช่วงซึ่งชีวิตผ่านพ้นมาแล้ว ในช่วงที่แต่ละชุมชนยังมีความเจริญในด้านวัตถุไม่ห่างไกลจากรากฐานจิตใจมนุษย์มากนัก คนในชุมชนเล็กๆ ยังมีน้ำใจถึงซึ่งกันและกัน นอกจากการเผื่อแผ่กันในครอบครัวแล้ว ยังมีการเกื้อกูลแก่กันและกันระหว่างเพื่อนบ้านเรือนเคียง

เรื่องนี้ทำให้พบจากผลการปฏิบัติว่าในสังคมยังมีความอบอุ่น มีน้ำใจอย่างพอเพียงทำให้ไม่เดือดร้อนแถมยังมีการตั้งภาวนะใส่น้ำไว้หน้าบ้าน ให้ผู้ซึ่งเดินทางผ่านไปมาได้ใช้ดื่มแก้กระหาย แม้แต่คำกล่าวซึ่งคนในอดีตเคยพูดไว้ว่า ในน้ำมีปลาในนามีข้าว โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้แต่ละคนตระหนักชัดถึงความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่น อันควรได้รับความร่วมมือร่วมใจกันรักษาไว้เป็นอย่างดีที่สุด เพื่อให้การนำใช้ประโยชน์มีความมั่นคงอยู่ได้ในระยะยาว

‘คน’ ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่สุด โดยที่มีเหตุผลเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของแต่ละชุมชน เมื่อยังมีน้ำใจถึงซึ่งกันและกันย่อมไม่คิดเอาเปรียบกัน และเมื่อไม่คิดร้ายต่อกันย่อมมีการทำร้ายกันและกันน้อยมาก อีกทั้งนำไปสู่การรู้จักความเคารพซึ่งกันและกันด้วย จึงยังคงมีคนที่เห็นแก่ตัวคิดเอาแต่ได้เป็นส่วนน้อย น้ำใจจึงยังมีความพอเพียงและไม่เสื่อมคุณภาพ

นอกจากนั้นยังคงสานเหตุผลไปถึงน้ำธรรมชาติซึ่งหมายถึงฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล รวมทั้งน้ำในห้วยหนองคลองบึงยังคงใสสะอาด อีกทั้งมีปริมาณทำให้คนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่าง

พอเพียง ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขทั้งใจและกาย

เพราะเหตุนี้เองผู้ที่มีโอกาสเหนือกว่า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ จึงมุ่งทำลายน้ำใจคนซึ่งมีชีวิตด้อยกว่าตน คนเหล่านี้จึงมุ่งทำลายแหล่งน้ำใช้ซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติ ให้แห้งเหือดหายไป ทำให้เกิดความเดือดร้อนกันโดยถ้วนหน้า

‘น้ำ’ ก็สนองประโยชน์ต่อร่างกายมนุษย์

หากวิเคราะห์องค์ประกอบภายในร่างกายมนุษย์แต่ละคน ไม่ว่าส่วนไหนก็ตาม จะพบได้ว่ามีน้ำอยู่ด้วยเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นแม้อาหารซึ่งมนุษย์บริโภคเข้าไปเพื่อสนองประโยชน์แก่ร่างกาย ทุกชนิดต่างก็มีน้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญ อีกสิ่งหนึ่งที่เรารู้ว่าน้ำทำหน้าที่เป็นสื่อถ่ายเทแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์มีความต้องการทางร่างกายรวมทั้งสิ่งที่ร่างกายมนุษย์ไม่ต้องการให้เป็นไปตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่องกัน

จากความจริงดังกล่าวจึงสามารถสรุปอย่างมั่นใจได้ว่า ร่างกายมนุษย์ขาดน้ำไม่ได้

สภาพชีวิตและจิตใจมนุษย์ที่สัมพันธ์กับน้ำ

ภายในปัจจัย 4 ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีเหตุผลสานถึงความต้องการทางจิตใจอย่างสำคัญ ทำให้สามารถมองเห็นความจริงว่า ธรรมชาติในการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคน มีแนวโน้มที่จะตั้งรกราก สานไปถึงความรักที่จะตั้งถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่มุ่งไปสู่ชานน้ำอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้กระทั่งความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในรากฐานจิตใจของแต่ละคนซึ่งมองเห็นว่า ควรมีโอกาสสัมผัสกับน้ำทำให้จิตใจสดชื่นผ่องใส ส่วนผู้ที่พักพิงอาศัยอยู่บนเขาก็มีความรู้สึกว่ารักที่จะตั้งรกรากอยู่ริมลำน้ำหรือบริเวณซึ่งเป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อชีวิตจะได้มีโอกาสรับความสุขสดชื่นทั้งในด้าน

ร่างกายและจิตใจ

ในเมื่อธรรมชาติได้กำหนดสัจธรรมภายในองค์รวมของชีวิตมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่อาจแยกความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับจิตใจมนุษย์แต่ละคนออกจากกันได้ ดังนั้นน้ำจึงมีส่วนสำคัญที่พึงสนองประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

การเกษตรกับชีวิตมนุษย์

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมองเห็นภาพได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน และมุ่งความสำคัญ ไปยังด้านจิตใจก่อนที่จะข้ามไปสู่ความสำคัญ ของร่างกาย น่าจะช่วยให้แต่ละคนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่ารากฐาน การเกษตรคือวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อนที่จะมองข้ามสิ่งนี้ไปเข้าใจว่า การเกษตรคืองานอาชีพ

ทั้งนี้และทั้งนั้น หากมองในมุมกลับน่าจะเห็นความจริงได้ว่า การเกษตรมีผลช่วยส่งเสริมให้คนผู้ปฏิบัติ มีความรักพื้นดินถิ่นเกิด อันควรมี เป็นธรรมชาติอยู่ในจิตวิญญาณของแต่ละคน

ในขณะที่กระแสการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุได้ไหลบ่าจากพื้นฐาน วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่นในเขตร้อน ได้ทำให้เกิดวิถีการ เปลี่ยนแปลงซึ่งมุ่งไปสู่มูลค่าของวัตถุมากขึ้น ส่วนอีกด้านหนึ่งโดยเหตุที่ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในเขตร้อนกำลังจะสูญไป มากขึ้น ทำให้มีผลสะท้อนกลับมาเพิ่มแรงกดดันทางด้านจิตใจให้กับคน ท้องถิ่นหนักหน่วงมากขึ้น

เมื่อการเปลี่ยนแปลงรวมกันทั้งสองด้าน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว อยู่ในสภาพที่สวนทางซึ่งกันและกัน เกิดความไม่สมดุลขึ้นภายในรากฐาน จิตใจคนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบทำให้รู้สึกเดือดร้อนมากที่สุด น่าจะได้แก่คน ระดับพื้นดินซึ่งดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานการเกษตรก่อนคนกลุ่มอื่น

อย่างไรก็ตาม หากหวนกลับไปพิจารณาถึงสภาพธรรมชาติและความเป็นมาในอดีต ผู้ที่มีอายุยืนยาวมาแล้วพอสมควร รวมทั้งสนใจนำสิ่งต่างๆ มาคิดเพื่อค้นหาความจริง น่าจะจำได้ดีถึงภาพรวมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มต้นจากชีวิตซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่กับแผ่นดินและน้ำ หากมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในส่วนลึกของวิญญาณความรัก น่าจะมองเห็นภาพรวมและสิ่งที่ปรากฏบนพื้นฐานความเป็นมาได้อย่างชัดเจน

แน่นอนที่สุด แต่ละคนน่าจะเห็นได้ว่าการเกษตรกับพื้นดินนั้นเป็นสิ่งสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ส่วนการเกษตรกับน้ำก็เช่นกัน หากมองถึงสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันหมด ทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ โดยเฉพาะเรื่องน้ำซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน น่าจะเข้าใจได้ว่าเป็นสายสัมพันธ์ที่มีเหตุผลรวมอยู่ด้วยกันเช่นกัน

การเกษตรกับน้ำและชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนจำได้ดีว่า แม้มองย้อนหลังกลับไปกว่า 60 ปีมาแล้ว ช่วงปี พ.ศ. 2482-2484 ซึ่งผู้เขียนเริ่มต้นชีวิตการศึกษาเกษตรภายในกรอบของระบบการจัดการที่โรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ แต่ภายในรากฐานจิตใจตนเองก็แทบจะไม่มีกรอบในการศึกษาหาความรู้ออกไปสู่โลกกว้าง ทำให้สนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจากสภาพทั่วไปภายในวิถีชีวิตประจำวัน อย่างอิสระมาโดยตลอด

ช่วงนั้นจังหวัดภาคเหนือ ซึ่งมีธรรมชาติเหมาะสมกับการเกษตรอย่างชัดเจนมาก โดยเหตุที่ปายังอยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์มากพอสมควร พื้นดินก็ยังอยู่ในสภาพชุ่มฉ่ำด้วยอินทรีย์สารและความชุ่มชื้น รวมทั้งน้ำซึ่งเอื้ออำนวยให้กับการเกษตรกรรม ยังแพร่กระจายมาจากต้นน้ำลำธารปรากฏให้สัมผัสได้โดยทั่วไป

ระหว่างนั้น ระบบและโครงสร้างการจัดการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากธรรมชาติของเกษตรกรชาวบ้าน ยังมีความสอดคล้องกันกับ

เหตุผลของธรรมชาติซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในบรรยากาศภายนอก

การปรับกระบวนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ยังมีความสอดคล้องกับฤดูกาลอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ชีวิตประชาชนผู้ซึ่งทำงานในด้านเกษตรกรรม มีความสงบร่มเย็นและมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันกับประเพณีนิยมของท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด

แผนฟ้าธรรมชาติยังคงตกต้องตามฤดูกาล การทำนาซึ่งสอดคล้องกันกับฤดูฝนยังดำเนินไปได้อย่างดี นอกจากนั้นประเพณีนิยมของท้องถิ่นไม่ว่าจะมองไปทางไหน เราคงพบกับความสงบสุข โดยที่ธรรมชาติของจิตใจคนยังอยู่ในสภาพปรกติ มีการแสดงน้ำใจต่อกันและกันอย่างชัดเจน จนบางครั้งทำให้คนต่างถิ่นซึ่งเข้าไปพักอาศัยอยู่ในถิ่นนี้เกิดความรู้สึกว่าคนพื้นบ้านภาคเหนือมีนิสัยหัวอ่อน

บางคนเอาแต่ได้จึงคิดเลยไปว่า ใครจะทำอะไรก็ได้โดยง่าย แทนการให้ความรักความเข้าใจและเห็นใจกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นมุมนกลับ

ในเทศกาลลอยกระทง วันเพ็ญเดือนสิบสอง เกษตรกรส่วนใหญ่และครอบครัวจะใช้โอกาสทำบุญเข้าวัด โดยถือเป็นการผ่อนคลายจากผลการทำงานหนักมาแล้วในฤดูฝน แทนที่จะคิดไปอีกด้านหนึ่งว่าการ จุดเทียนเล่นไฟ ดังที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน

หลังจากนั้นระดับน้ำในลำน้ำปิงซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่เบียดจุสายธารน้ำใจจากธรรมชาติที่ส่งผลสู่ชีวิตเกษตรกร นับเป็นเส้นเลือดหลักของภาคเหนือ ได้ลดระดับลงอย่างสอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปลูกพืชในเขตลุ่มน้ำ สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

สภาพริมฝั่งน้ำปิง มีการจัดสร้างเครื่องมือทอดน้ำซึ่งภาษาภาคเหนือเรียกว่า 'บุก' โดยใช้กระบอกไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาตินำมาสร้างเป็นกงล้อ จุ่มด้านล่างลงไปใ้ในกระแสน้ำ และติดกระบอกไม้ไผ่ไว้รอบกงล้อเป็นช่วงๆ

เมื่อกระแสน้ำพัดผ่านจะช่วยผลักดันให้กงล้อหมุน ทำให้กระบอกไม้ไผ่ซึ่งผูกติดไว้ที่ริมกงล้อตักน้ำขึ้นมา แล้วในที่สุดก็จะเทลงบนรางไม้ไผ่

ซึ่งรองรับน้ำต่อกันมากขึ้นเป็นทอดๆ เข้าไปสู่สวนผักบ้าง สวนถั่วบ้าง สวนยาสูบบ้าง เลยไปถึงน้ำใช้ในครัวเรือน

นอกจากนั้นหากหวนกลับมามองในช่วงฤดูฝนซึ่งมีน้ำหลาก ลำน้ำสายนี้ มีผลชะเอาตะกอนดินซึ่งอยู่บนผิวดิน มีอาหารพืชจากธรรมชาติมากกว่าส่วนล่าง มาเก็บกระแสน้ำด้วย อัตราการไหลของน้ำจากด้านบนลงมาสู่ด้านล่างซึ่งย่อมมีความเร็วลดลง ทำให้ตะกอนดินเหล่านั้นตกตะกอนทับถมอยู่บนผิวดินตอนล่าง ดังที่เรียกว่า ดินน้ำไหลทรายมูล ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านการเพาะปลูกเป็นอย่างมาก

ช่วงหลังวันลอยกระทงเป็นต้นมา ระดับน้ำในแม่น้ำปิงจะค่อยๆ ลดลง ท้องน้ำก็จะเริ่มโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำให้มองเห็นได้กว้างขวางมากขึ้น บางแห่งมีเกาะแก่งโผล่ขึ้นมาจากกลางลำน้ำด้วย ช่วงนั้นสองฝั่งลำน้ำปิงรวมทั้งธารน้ำซึ่งเป็นกึ่งแขนง ยังเป็นชุมชนซึ่งคนท้องถิ่นพักอาศัยอยู่ อีกทั้งมีการดำเนินชีวิตใกล้เคียงกับธรรมชาติพอสมควร

แม้แต่บางครั้งผู้เขียนเดินผ่านบ้างซึ่งรถจักรยานผ่านบ้าง บนสะพานเนาวรัตน์ซึ่งเป็นสะพานเสาหลัก และชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของภาคเหนือ ฉันมองออกไปยังสองฟากของฝั่งน้ำ ยังได้พบเห็นชาวบ้านริมฝั่งใช้ไม้ไผ่ขนาดเล็กกันรั้วเอาไว้ได้อย่างง่าย ๆ เพียงเพื่อให้รู้ว่าหลังบ้านใครผู้้นั้นน่าจะมีสิทธิ์นำบริเวณนั้นมาใช้ปลูกพืช โดยที่แต่ละคนไม่ได้คิดถึงเรื่องการล่งล้ำระหว่างกันและกัน การทำรั้วจึงเป็นเพียงกำหนดขอบเขตอย่างง่าย ๆ พอรู้ให้ได้เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงในช่วงนั้น ผู้เขียนมีโอกาสดูเห็นการปลูกผักที่เหมาะสมกับสภาพอากาศเย็นและพันธุ์ไม้ที่มีอายุไม่ยาวนาน จากนั้นมา ยังมีการพายเรือไปปลูกผักปลูกดอกไม้ตามเกาะแก่งซึ่งโผล่ขึ้นมาเหนือท้องน้ำเป็นการชั่วคราวอีกด้วย

ในแต่ละปี เมื่อถึงช่วงฤดูที่อากาศเย็นและมีฝนน้อย ประกอบกับมีลมเย็นพัดมาอย่างเป็นธรรมชาติ ทุกครั้งที่ผ่านสะพานเนาวรัตน์ ทำให้ฉันรู้สึกประทับใจ เสมือนเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง

ซึ่งไม่เพียงแต่สิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกเท่านั้น หากยังมองเห็นการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณตนเอง ร่วมกับจิตวิญญาณเพื่อนมนุษย์อย่างชัดเจนด้วย

ซึ่งแน่นอนที่สุด หากมองจากพื้นฐานความเท่าเทียมกันอันเป็นสัจธรรมของมนุษย์ทุกคน ดังที่กล่าวกันว่าทุกคนก็คือคนเหมือนกัน เราย่อมสามารถมองเห็นความจริงได้ว่า แม้สภาพที่เห็นอยู่ในขณะนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตาม สภาพของบริเวณอื่นซึ่งมีคนอยู่ร่วมกัน ขณะนั้นย่อมมีส่วนเหมือนกันด้วย

แม้ว่าตัวเองจะจากถิ่นนั้นมานาน แต่บนพื้นฐานความเป็นธรรมชาติย่อมรู้ความจริงได้ว่า ความรู้สึกประทับใจในสภาพแวดล้อมซึ่งมีผลสอดคล้องกันทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเข้าไปฝังอยู่ในจิตได้สำนึกตลอดมา

แม้มาถึงช่วงหลังๆ ซึ่งเวลาผ่านพ้นมาแล้วกว่า 50 ปี แต่ภาพเหล่านั้นยังคงอยู่ในส่วนลึกของหัวใจมาโดยตลอด เนื่องจากตนให้ความสนใจเรียนรู้ความจริงจากวิถีการเปลี่ยนแปลงซึ่งแม้จะผ่านพ้นมานานแค่ไหน โดยเฉพาะมุ่งมั่นเรียนรู้ในเรื่อง คุณค่าของชีวิต ซึ่งมีธรรมชาติที่มุ่งลงไปสู่พื้นดิน โดยเชื่อว่าน่าจะนำไปสู่แก่นแท้ได้ที่สุดในที่สุด

สภาพการเกษตรกับน้ำที่พบได้ในปัจจุบัน

ในช่วงหน้าแล้งของปี พ.ศ.2543 ฉันมีโอกาสขึ้นไปจังหวัดเชียงใหม่ และเดินผ่านสะพานเนาวรัตน์อีกครั้งหนึ่ง แต่ก็เชื่อว่าจะห่างเหินจากตรงนี้ไปนาน ความจริงแล้วตัวเองเดินผ่านไปมาเป็นช่วงๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน แต่รากฐานจิตใจฉัน ไม่เคยห่างเหินไปจากสิ่งซึ่งตนเคยสัมผัสมาก่อน แม้แต่น้อย ไม่ว่าจะทิ้งช่วงเวลามาแล้ว นานแค่ไหน

ฉันมาครั้งนี้กำลังคิดที่จะถ่ายวิดีโอเพื่อนำมาเผยแพร่ความรู้และแง่คิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางโทรทัศน์ จึงหวนกลับไปที่นี่อีกครั้งหนึ่ง เสมือนความรู้สึกภายในใจตนเองมีเสียงเรียกร้อง ให้ตนนำเอาความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมาเผยแพร่ต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน

เมื่อมองไปยังสภาพของสะพานเนาวรัตน์ ทำให้ฉันเกิดความรู้สึกว่า จุดนี้เองครั้งหนึ่งเคยอยู่ในสภาพสมบูรณ์ครบถ้วน แม้จะห่างกันบ้างในบางจุดแต่ก็ไม่ชัดเจนมากนัก

เมื่อมาถึงช่วงนี้ แม้ตัวสะพานเนาวรัตน์ เองซึ่งครั้งหนึ่งเคยสะท้อนให้เห็นถึงศิลปะของการออกแบบจากจิตรกรรมในยุคนั้น บัดนี้โครงสร้างสะพานซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นที่คุ้นตาคุ้นใจของคนท้องถิ่น ได้ถูกย้ายไปอยู่อีกแห่งหนึ่ง แต่ป้อมหัวสะพานทั้ง 4 มุมซึ่งออกแบบไว้เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น รวมถึงข้อความที่จารึกไว้ ยังเก็บไว้ในที่เดิม แต่มีตัวสะพานในรูปแบบของจิตรกรรมสมัยใหม่ ทำให้ฉันวิจารณ์ไว้ในขณะนั้นว่า ปัจจุบันนี้แม้แต่วัฒนธรรมก็ถูกฉีกออกจากกันไปอยู่คนละทาง มันน่าจะทำให้คนท้องถิ่นรู้สึกเจ็บปวด เช่นเดียวกันกับกายและใจซึ่งควรจะอยู่ในคนเดียวกัน ขณะนี้ถูกฉีกออกจากกันเป็นสองชั่ว

ฉันมองไปที่บริเวณสองฝั่งของลำแม่น้ำปิง แทนที่จะได้พบกับภาพอันสวยงามและมีชีวิตชีวาของการเกษตรริมฝั่งน้ำเช่นแต่ก่อนๆ กลับได้เห็นภาพของสิ่งซึ่งเป็นวัตถุที่แข็งกระด้าง นับตั้งแต่เขื่อนคอนกรีต อาคารสูงๆ และสภาพอื่นๆ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน โดยที่สิ่งเหล่านี้จะไม่มีโอกาสสะท้อนให้เห็นถึงภาพที่บ่งบอกความจริงของการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล อันเป็นสิ่งซึ่งทำหน้าที่ให้สติแก่คนท้องถิ่นอีกต่อไป

จากลุ่มน้ำปิงสู่ลุ่มน้ำโขง

ช่วงเวลาที่ผ่านมา สรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งมีเหตุมีผลสานถึงกันและกัน ได้ให้โอกาสฉันเรียนรู้ความจริงโดยใช้สิ่งที่อยู่รอบข้างเป็นครูสอน ดังนั้นความรู้สึกประทับใจเรื่องราวต่างๆ จึงทำให้ไม่อาจลืมได้ง่ายๆ จนกระทั่งมีบางคนปรารภว่า ฉันเป็นคนจำแม่นแม้แต่สิ่งผ่านพ้นมาแล้วหลายปี

หาใช่เรื่องยากที่จะอธิบายไม่ โดยเหตุที่ว่า แม้เริ่มต้นคิดจากจุดใดจุดหนึ่ง ย่อมสามารถสานเหตุและผลถึงสิ่งอื่นๆ ได้หมด

จากช่วงชีวิตซึ่งฉันมีโอกาสสัมผัสกับภาพการเกษตรอันสวยงามที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำปิงในจังหวัดเชียงใหม่ ดังได้กล่าวมาแล้ว แม้เวลาจะผ่านพ้นมานานหลายปี ซึ่งชีวิตฉันเองก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงวันหนึ่ง ฉันได้ตัดสินใจถอนตัวออกมาจากระบบการจัดการศึกษาที่เป็นด้านทางการเพื่อออกมาใช้ชีวิตเรียนรู้อย่างอิสระ เพราะรู้สึกชัดเจนยิ่งขึ้นแล้วว่า การที่ตนอยู่ในระบบการจัดการซึ่งมีรูปแบบ ทำให้มองเห็นความจริงจากสิ่งต่างๆ ได้ยาก และช่วงที่ผ่านมา ทำให้รู้สึกว่าตัวเองเรียนรู้เงื่อนไขรอบตัวต่างๆ จากด้านนั้นมาถึงจุดสุดท้าย แล้ว

ฉันออกมาทำงานอย่างอิสระ โดยไม่คิดหวังผลตอบแทนทางวัตถุ ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเงินหรืออามิสอื่นใดก็ตาม จากรากฐานดังกล่าว แรงศรัทธาจากผู้คนที่ทั้งหลายได้กำหนดให้ฉันเดินทางท่องเที่ยวไปในโลกกว้างอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความสนใจเรียนรู้บนพื้นฐานที่อิสระ จึงทำให้รากฐานความคิดเปิดกว้างมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในช่วงปีพ.ศ. 2543 ซึ่งกาลเวลาผ่านพ้นมาจากภาพที่ฉันเคยมีโอกาสมาสัมผัสเมื่อครั้งใช้ชีวิตทำงานอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นเวลาประมาณ 50 ปีเห็นจะได้ อยู่มาวันหนึ่งฉันมีโอกาสดินทางไปอ.ธาตุพนม จ.นครพนม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปเยี่ยมคุณครูคนหนึ่งซึ่งใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นและไปค้างคืนภายในครอบครัวด้วย ทั้งๆ ที่ไม่เคยรู้จักกันเป็นส่วนตัวมาก่อน บ้านที่ไปค้างอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่มีความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตคนท้องถิ่น ซึ่งฝั่งหนึ่งคือประเทศไทย กับอีกฝั่งหนึ่งคือประเทศลาว

หนึ่งในช่วง 40 กว่าปีที่ผ่านมา ฉันได้มีโอกาสจัดรายการโทรทัศน์ให้กับกรมประชาสัมพันธ์ เริ่มต้นตั้งแต่ปีแรกที่ประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์บริการสู่ประชาชน การจัดรายการโทรทัศน์ซึ่งกระทำมาแล้วทั้งหมดฉันถือหลักการใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐาน หมายความว่าทำจากใจซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตลอดชีวิตที่ผ่านมา ทำให้ตัวเองไม่คิดจะขออุปถัมภ์ทรัพย์สินเงินทองจากที่ไหนทั้งนั้น หากมันคงอยู่บนรากฐานความ

เป็นตัวของตัวเองมาโดยตลอด ร่วมกับอีกด้านหนึ่งคือ มีรากฐานจิตใจที่รับผิดชอบ ผูกพันอยู่กับประชาชนคนเดินดินอย่างมั่นคง

ระหว่างครั้งแรกซึ่งไปพักอาศัยอยู่ที่อำเภอธาตุพนม เข้าวันหนึ่งฉันถือกล้องวิดีโอไว้ในมือข้างหนึ่ง เดินออกไปที่ริมฝั่งโขง สายตามองทอดออกไปยังฝั่งประเทศลาว เห็นพื้นน้ำอันเงียบสงบแล้วจึงหวนกลับมาสู่อีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นของไทย ได้พบเห็นคนไทย - คนลาว แล่นเรือถึงซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า การแบ่งเชื้อชาติโดยใช้พื้นดินและลำน้ำเป็นเครื่องมือั้น แท้จริงแล้วมันก็ไม่ใช่ของจริงอะไรทั้งสิ้น ความจริงอยู่ที่น้ำใจซึ่งสานถึงซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

ฉันสังเกตเห็นริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนนั้น แม้จะมีพื้นที่ชายฝั่งไม่กว้างนัก เนื่องจากวัตถุสิ่งก่อสร้างได้รุกเข้าไปจนกระทั่งใกล้ริมน้ำมากขึ้นทุกขณะ แต่ก็ยังมีพื้นที่พอจะใช้ปลูกพืชจำพวกผัก เช่น ผักคะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก มะเขือเทศ และจำพวกแตงต่างๆ ตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขง

ฉันได้เห็นชาวบ้านเดินลงไปยังริมฝั่งน้ำ ใช้บัวรดน้ำตักน้ำขึ้นมารดผักที่เขาปลูกไว้อย่างตั้งใจ รู้สึกเป็นภาพธรรมชาติที่เชื่อมโยงจิตวิญญานความรักเพื่อนมนุษย์จากตนเองลงไปสู่พื้นดินและน้ำ ซึ่งควรจะเป็นสัจธรรมของชีวิตเราทุกคน

รู้สึกเป็นสัญชาตญาณความรักที่เกิดขึ้นในจิตวิญญานฉันเองมาตลอดชีวิต หลังจากมองเห็นภาพดังกล่าว ทำให้มือข้างหนึ่งยกกล้องวิดีโอขึ้นมาถ่ายภาพนั้นไว้ จากความรู้สึกที่มีชีวิตชีวาและมีจินตนาการมุ่งออกไปไกลมาก ยิ่งกว่านั้นภายในความรู้สึกของตัวเองยังทำให้มองเห็นอะไรบางอย่าง จึงคิดที่จะนำภาพเหล่านี้ร่วมกับความรู้สึกซึ่งแฝงอยู่ในส่วนลึกของหัวใจกลับมามอบให้พี่น้องคนไทย โดยใช้รายการโทรทัศน์เป็นสื่อ โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นหลัง ซึ่งกำลังตกเป็นเหยื่อกลอุบายต่างๆ ของผู้ใหญ่ที่หวังประโยชน์ส่วนตนอย่างขาดความรู้สึกรับผิดชอบ

ฉันหวนกลับไปนึกถึงภาพซึ่งตนมีโอกาสดมผัสที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดเชียงใหม่เมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นภาพของชีวิตลักษณะ

เดียวกัน แต่ช่วงหลังๆ ได้อันตรธานหายไปจนแทบไม่มีอะไรหลงเหลือไว้ เป็นเค้าให้ชนรุ่นหลังสืบสานกลับไปถึงสิ่งเหล่านั้นได้อีก

หวนกลับมามองที่ริมฝั่งลำน้ำโขงขณะนี้ ยังพอจะเห็นสิ่งเหล่านั้นหลงเหลืออยู่บ้าง พื้นดินริมฝั่งน้ำซึ่งมีลักษณะที่เรียกกันว่า ดินน้ำไหลทรายมูล ซึ่งแต่ละปีจะมีปุ๋ยธรรมชาติถูกน้ำพัดพามาตกตะกอนให้ชีวิตชาวบ้านได้พึ่งพาอาศัยใช้ประโยชน์ เพื่อหล่อเลี้ยงความต้องการของชีวิตประจำวัน แม้จะไม่ร่ำรวยให้ใครมาใช้เป็นข้ออ้าง แต่ก็ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว

วันรุ่งขึ้น คุณครูผู้เกษียณอายุแล้วซึ่งฉันมีโอกาสไปพักอยู่กับท่าน ได้แสดงความเมตตาพาฉันไปนมัสการพระธาตุพนมซึ่งเป็นปูชนียสถานสำคัญของท้องถิ่นรวมถึงเป็นปูชนียสถานสำคัญชิ้นหนึ่งของประเทศด้วย หลังจากนั้นท่านก็ขับรถพาฉันไปตามถนนเลียบริมฝั่งโขงไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชีวิตชาวบ้านในท้องถิ่นแถบนั้น เลยไปจนกระทั่งถึง ‘ลุ่มน้ำก่ำ’ ซึ่งเป็นลุ่มแม่น้ำที่ไหลลงมาสู่ลำน้ำโขง

บริเวณสองฝั่งของลุ่มน้ำก่ำซึ่งต่อออกไปสู่ลำน้ำโขง เป็นพื้นที่การเกษตรที่กว้างใหญ่พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นบริเวณที่ดินซึ่งเรียกกันว่า ดินน้ำไหลทรายมูล เนื่องจากเป็นดินตะกอนที่ ชาวบ้านใช้ทำการปลูกผักนานาชนิดเป็นบริเวณกว้าง ส่วนบนฝั่งแม่น้ำเหนือขึ้นไป เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเป็นกลุ่มๆ มีการทำประมงชายฝั่งลำน้ำร่วมไปด้วย

การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมก่อสร้างอย่างเหมาะสมกันไป

ส่วนหนึ่งของพื้นถนนซึ่งทางการได้นำเอาคอนกรีตไปลงไว้ไม่นานนัก ชาวบ้านยังรู้จักใช้บริเวณที่ใช้ประโยชน์โดยตรงไม่เต็มที่ นำมาใช้งานเป็นลานตากปลาผสมผสานกันไป นับเป็นการใช้ประโยชน์ที่มีทั้งการประหยัดและสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังเช่นที่ฉันเห็นมาแล้วในประเทศบังคลาเทศ แต่ที่นั่นใช้เป็นลานตากข้าวเปลือก หลังการเก็บเกี่ยว

เราได้หยุดรถแอบลงข้างทาง ฉันเดินถือกล่องวີดีโอไปด้วย เดินลงจากริมฝั่งลงไปตามทางลาดซึ่งมุ่งไปสู่บริเวณท้องน้ำ เพื่อไปพูดคุยกับชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถามเกี่ยวกับเรื่องราวของชีวิตความเป็นอยู่อย่างเป็นกันเองเพื่อต้องการค้นหาความจริง ทำให้รู้สึกว้าวุ่นใจที่สถานที่ซึ่งกันและกัน

เราหยุดรถเป็นช่วงๆ โดยสนใจเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตคนท้องถิ่นที่น่าสนใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนารากฐานจิตใจตัวเองให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นร่วมไปด้วย

พบปัญหาความขัดแย้งภายในระบบการจัดการ

มีอยู่ช่วงหนึ่ง ซึ่งบริเวณนั้นเป็นช่วงต่อระหว่างลำน้ำเก่าออกไปสู่แม่น้ำโขงอันกว้างใหญ่ ฉันเดินลงไปตามลำน้ำที่มีสภาพลาดลงไปหาร่องน้ำ โดยที่บริเวณนั้นเต็มไปด้วยผัก จำพวกคะน้า กะหล่ำดอกและมะเขือเทศ มีด้านหนึ่งยกกล่องวີดีโอขึ้นถ่ายอย่างตั้งใจ ทำให้รู้สึกว้าวุ่นใจอยู่ในสภาพที่มีใจเปิดกว้าง ในที่สุดก็ได้มีโอกาสพบหญิงชาวบ้าน 2-3 คนนั่งอยู่ใต้ร่มไม้ชายฝั่ง เขาต่างก็กำลังทำงานใช้มือสองข้างปลิดใบของกะหล่ำดอกซึ่งกองอยู่รอบตัวเพื่อเตรียมนำใส่ถุงส่งออกจากสวนไปจำหน่าย

คนหนึ่งหันมาเห็นฉัน ซึ่งกำลังมองไปที่เขาพอดี เหมือนธรรมชาติจะบอกให้รู้ว่าเรากำลังสนใจซึ่งกันและกัน เขายิ้มเล็กน้อยเพื่อแสดงถึงน้ำใจไมตรี หลังจากนั้นจึงมีคำพูดตามมาว่า

“คุณลุง เรากำลังแยแล้ว!”

ฉันได้โอกาส จึงถามกลับไปว่า “แยอะไรคะ มีอะไรเธอ”

เขาตอบกลับมามีว่า ราคาผักขณะนี้ตกมากเหลือเกิน เหลืออีกโลละ 2 บาทเท่านั้นเอง

ฉันหวนกลับไปนึกถึงช่วงเมื่อเช้านี้ ขณะที่เดินอยู่ในตลาดขายผักและเครื่องใช้ต่างๆ ภายในครัวเรือน ทำให้พบว่าซึ่งรับฟังอยู่ในขณะนี้ เป็นความจริง ยิ่งมายืนอยู่ท่ามกลางไร่ผักอันกว้างใหญ่ ฉันมองกวาด

สายตาออกไปพร้อมกับคิดคำนึงอยู่ในใจว่า อนิจจา ชีวิตเกษตรกรไทย
ทำไมถึงได้เป็นอย่างนี้

หวนกลับมายังสตรีชาวบ้าน 2 คนอีกครั้งหนึ่งและพูดต่อไปว่า
ผักมากมายขนาดนี้ กิโลละ 2 บาทก็น่าจะได้เงินแล้วนี่นา ทำไมถึงว่าแย
ละคะ

เขาตอบสวนกลับมาอีกครั้งหนึ่งว่า ก็ค่าปุ๋ยค่ายาฆ่าแมลงหมดนะสิ
จะเอาที่ไหนมาเหลือไว้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง

ฉันหวนกลับไปมองพื้นดินอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งก้มลงใช้มือหยิบ
ดินในบริเวณใกล้เคียงขึ้นมาดูอย่างพิถีพิถระห์ หลังจากนั้นจึงหันไป
พูดกับเขาต่อไปว่า มันเป็นดินน้ำไหลทรายมูล ที่มีอาหารพืชอยู่ในนั้นซึ่ง
น่าจะพอเพียงแล้วสำหรับคนที่ไม่โลภโมโหสิ้นเกินไป ทำไมถึงต้องเอาเงิน
ขายผักไปให้เขากินด้วย โดยผ่านระบบการขายปุ๋ยขายยาซึ่งแพงมากมายได้
ชีวิตคนเหล่านี้

ส่วนในใจฉันเองกำลังคิดว่า ตายแล้วการจัดการศึกษาไทย ทำไม
ถึงได้ผลิตคนออกมาให้เป็นเครื่องมือสนองประโยชน์แก่คนต่างชาติจาก
หยาดเหงื่อแรงใจของคนไทยด้วยกันเองแท้ๆ ฉันครุ่นคิดอยู่ในใจขณะนั้น
โดยไม่พูดออกมาว่า เราผลิตลูกหลานไทยออกมาให้ทำร้ายชีวิตคนไทย
ด้วยกันเองแท้ๆ

ประสบการณ์ชีวิตที่เดินทวนกระแสมาตลอด

ฉันหวนกลับไปนึกถึงชีวิตตัวเองซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษามาโดย
ตลอด และรู้สึกคับอกคับใจมาตลอดเวลาจนกระทั่งไปเป็นผู้บริหาร
มหาวิทยาลัย ตัวเองได้ทุ่มเทให้กับลูกศิษย์ทั้งจิตใจและความคิดรวมทั้ง
ร่างกายอย่างไม่รู้สึเหนื่อยเหน็ดเหนื่อย

นอกจากนั้น วิญญาณความรักที่ฉันเคยให้กับพื้นดินด้วยรู้คุณค่า
อย่างลึกซึ้ง ยิ่งกระตุ้นตัวเองให้มุ่งมั่นนำเยาวชนซึ่งฉันรักเป็นลูกหลานทุก
คนลงไปปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งหลายคนอาจรู้สึกว่าการ

ส่วนฉันเองกลับรู้สึกว่ามันเป็นธรรมชาติที่ให้ความสุขแก่ตนเองซึ่งร่วมทำงานอยู่ท่ามกลางชนรุ่นหลังที่ตนไฝฝืนจะได้เห็นคนเหล่านี้ ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาให้กับสังคมไทยในอนาคต

แม้มองไปรอบด้านจะหาผู้ใหญ่รวมถึงบรรดาครูทั้งหลายเพื่อนฉันสามารถรู้ได้ถึงความรู้สึกจากใจฉันเองก็ทั้งยาก จนกระทั่งมันสะสมอยู่ในหัวใจมากขึ้น

ไม่เพียงเท่านั้นฉันยังติดตามชีวิตเยาวชนชนเหล่านี้ ซึ่งหลังผ่านพ้นจากอกเราไปแล้ว หลายต่อหลายคนซึ่งระหว่างใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนระดับล่าง จะแสดงความรู้สึกออกมาจากใจอย่างชัดเจนว่า ตนมีความรักและห่วงใยชีวิตอนาคตของชาวบ้านซึ่งอยู่ในระดับพื้นดินอย่างจริงจัง

พอพ้นรั้วสถาบันการศึกษาไปแล้วไม่นานนัก หลายต่อหลายคนก็เริ่มจะถูกกลืนโดยระบบทุนนิยม อำนาจ ตำแหน่ง ความโก้หรู และความมีหน้ามีตา คล้ายแมลงเม่าบินเข้ากองไฟทีละตัวสองตัว ทำให้จิตใจฉันรู้สึกห่อเหี่ยวมากขึ้น จนในที่สุดก็มาถึงจุดที่ตัวฉันเองตัดสินใจสละตำแหน่งและทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่ในระบบการจัดการ โดยที่ฉันมีความรู้สึกชัดเจนมากขึ้นว่าสิ่งเหล่านี้มันคือของปลอมทั้งนั้น

แต่ภายในส่วนลึกของจิตวิญญาณฉันเองยังคงไม่ทิ้งอุดมการณ์รวมถึงความรู้สึกรักและเมตตาที่มอบให้กับเขาตลอดมา ส่วนใจฉันเองดูจะมีความเข้มแข็งลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงยังคงแสวงหาความรู้ทั้งในมุขลิกและกว้างมากกว่าเก่าจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ ทำให้รู้สึกว่าชีวิตตัวเองมีความเข้มข้นที่จะแสวงหาความรู้สึกซึ่งและไกลยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดได้ช่วยสอนใจฉันให้รู้ว่า ความรักที่อยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน หากมีความเข้มแข็งที่จะนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยไม่ทอดทิ้ง ย่อมช่วยให้รู้ได้ว่า แม้จะมีปัญหาหนักมากยิ่งขึ้น ดูจะเป็นสิ่งท้าทายที่จะทำให้ตัวเองเข้มแข็งยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

สรุปแล้ว ชีวิตนี้เป็นสิ่งมีคุณค่ามากกว่าที่จะทอดทิ้ง จนกระทั่งทำให้เกิดการสูญเสียคุณค่าของตัวเองอย่างน่าเสียดายที่สุด

สรุป

ดังนั้นพื้นดินถิ่นเกิดกับการเกษตร จึงยังคงปรากฏเป็นความจริง
อยู่ในใจฉันเองอย่างมั่นคง และควรจะมีมั่นคงแน่อนนาอย่างขึ้นจนกระทั่งชีวิต
นี้จะหาไม่แล้ว ซึ่งในที่สุดย่อมฝากกายทั้งร่างลงไปไว้ในพื้นดินอย่างเป็น
ธรรมชาติร่วมด้วย

10 ธันวาคม 2544

ตามรอยหิ้งห้อย

ตามรอยหิ้งห้อย

ช่วงหลังๆ ไม่ว่าฉันจะเดินทางไปไหน มักได้ยินคนพูดเรื่องหิ้งห้อยกันเป็นช่วงๆ ทำให้เกิดคำถามขึ้นในใจตัวเองว่า มีอะไรผิดสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้หรือว่าเกิดจากผลกระทบอะไรบางอย่าง ทำให้บางคนรู้สึกนึกถึงหิ้งห้อย

ฉันเคยได้ยินบางคนพูดว่า เรื่องของธรรมชาติเป็นสิ่งเร้นลับ

ผู้ที่มีรากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่ง โดยสัญชาตญาณแล้ว ควรมองทุกสิ่งทุกอย่างได้สองแง่สองมุมอย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้น เมื่อพูดถึงเรื่องธรรมชาติ ก่อนอื่นน่าจะรู้สึกขงใจว่า คือธรรมชาติซึ่งเห็นได้จากภายนอก หรือธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกภายในใจตนเอง

อย่างไรก็ตาม หากแต่ละคนมีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ผ่านพ้นมาจากประสบการณ์ชีวิต ย่อมมองเห็นสัจธรรมได้ว่า ธรรมชาติซึ่งอยู่ในจิตใจตนเองคือพื้นฐานสำคัญที่สุด

หากมองเห็นจุดดังกล่าวแล้วได้ชัดเจน ย่อมรู้ว่าแท้จริงแล้วธรรมชาติหาใช่สิ่งเร้นลับ จนกระทั่งทำให้ต้องนำมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางไม่

เมื่อนำเอาเรื่องหึงห้อยขึ้นมาพูดกัน ทำให้ฉันนึกถึงเรื่องราวของคนยุคก่อน ซึ่งตนได้ยินมาตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก

ช่วงนั้นในยามค่ำคืน ขณะที่เด็กๆ มองเห็นตัวหึงห้อยบินเข้ามาในบ้าน ทำให้หลายคนรู้สึกตื่นเต้น หลังจากนั้นจึงแปรสภาพมาเป็นความสนุกสนาน

เมื่อพบว่ามียุคคนหนึ่งคนใดวิ่งไล่จับหึงห้อย คนอื่นๆ จึงมักลุกขึ้นมาไล่ตาม รุมไขว่คว้าตัวหึงห้อยกันอย่างครื้นเครง บางคนถึงกับจับเอาไปปล่อยไว้ในมุ้ง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากช่วงนั้น คนในเมืองทั่วไปยังกางมุ้งนอนกันเป็นธรรมดา

หลังจากความรู้สึกนึกถึงหึงห้อยหวนกลับมาสู่วิถีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง แม้เพียงช่วงเริ่มแรก แต่ก็ทำให้ข้อมูลเก่าๆ ซึ่งเข้าไปฝังอยู่ในส่วนลึกของวิญญานตัวเอง มีโอกาสหวนกลับมาออกมาปรากฏให้เห็นเป็นความจริง เพื่อหวังย้ำความทรงจำถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง

ในช่วงนั้น เมื่อผู้ใหญ่สังเกตเห็นเด็กๆ ในครอบครัว รุมกันไล่ตามจับตัวหึงห้อย มักร้องส่ำทักออกมาว่า อย่าจับหึงห้อยมาเล่นนะ ระวังมันจะหวนกลับมาทูปด้วยขามรามไหในครอบครัวเราแตกยับเยิน

ระหว่างนั้นฉันยังเป็นเด็ก จึงไม่ค่อยจะคิดอะไรมากนัก แต่ก็รับฟังเอาไว้อย่างไม่รู้สึกว่ามันเข้าไปอยู่ในส่วนลึกของหัวใจตัวเองแล้ว อีกทั้งยังนอนสงบอยู่ในนั้นอย่างเป็นธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านาน

หลังจากชีวิตผ่านพ้นมาถึงช่วงนี้ ประกอบกับการที่ตัวเองสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการปฏิบัติ เห็นอกว่าการเรียนในห้องซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากคำสั่งครูและตำรา

นับว่าชีวิตฉันโชคดี ที่มีรากฐานจิตใจเข้มแข็งพอจะช่วยป้องกันไม่ให้อิทธิพลภายนอกมันเข้ามาครอบงำทำลายของจริง ซึ่งอยู่ในใจตนเองได้

ดังนั้น แม้กาลเวลาจะผ่านพ้นมาแล้วร่วม 70 ปี โดยที่ตนไม่ได้คาดหวังอะไรไว้ก่อน หลังจากได้ยินคนพูดเรื่องหึงห้อย จึงทำให้หวนกลับไปค้นหาความจริงจากช่วงก่อนๆ ทำให้พบว่า ตามที่คนยุคก่อนเคยกล่าว

สำหรับเด็กๆ ไว้ว่า อย่าไล่จับหิ่งห้อยนะ ประเดี๋ยวมันจะหวนกลับมาทาบ
ด้วยขามรวมไของเรามากหมด

ฉันเริ่มถึงบางอ้อแล้วว่า แท้จริงแล้วการที่ผู้ใหญ่เห็นเด็กรุมกันไล่
จับตัวหิ่งห้อย ตามประสาของเด็กๆ ที่เฝ้าเฝ้าแน่น คงไม่นึกถึงผลเสียหยา
อันอาจเกิดขึ้นจากเรื่องอื่นซึ่งอยู่รอบข้าง สภาพดังกล่าวอาจไปถึงขั้นทำให้
เด็กๆ เองนั้นแหละที่ก้าวเข้าไปเหยียบด้วยขามรวมไภายในบ้าน แตก
เป็นชิ้นๆ นอกจากนั้นอาจทำให้ตัวเด็กเอง ถูกด้วยขามและแก้วแตกบาด
เอาอีกด้วย

ถ้าจะกล่าวว่าคนแต่ก่อนใช้กลอุบายหลอกล่อเด็กให้เกิดความกลัว
ก็อาจเป็นได้ แต่ถ้าไม่มองด้านเดียว น่าจะเห็นอีกด้านหนึ่งได้ว่า เพราะคน
ยุคก่อนมองสิ่งต่างๆ โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบ ดังนั้นสิ่งที่สะท้อนออก
มาปรากฏ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมองในเชิงปรัชญาทำให้แต่ละ
คนนำไปคิดค้นหาความจริงได้เองก็ได้เช่นกัน

ช่วงหลังๆ ตัวหิ่งห้อยซึ่งเป็นแมลงปีกแข็งตัวเล็กๆ ที่บินออกหา
กินในเวลากลางคืน ซึ่งแต่ก่อนแม้ในเมืองกรุงเทพฯ ก็ยังเห็นได้ทั่วไป แต่
มาถึงช่วงนี้มีจำนวนลดน้อยลงไปมาก

ซึ่งแน่นอนที่สุด เมื่อสิ่งใดมีน้อยย่อมทำให้คนรู้สึกสนใจนำมาพูด
ถึงกันอย่างกว้างขวาง

เมื่อไม่นานปีมานี้เอง ฉันเดินทางไปงานประชุมนานาชาติที่
ประเทศมาเลเซีย หลังจากงานเสร็จแล้ว ฝ่ายเจ้าภาพได้จัดรายการนำ
เที่ยว ออกไปสัมผัสธรรมชาติที่อยู่นอกเมือง

ก่อนออกเดินทาง ฉันได้รับรายละเอียดแจ้งไว้ว่า ส่วนหนึ่งจะนำไป
ชมสวนหิ่งห้อย ซึ่งตอนแรกหลังจากรับทราบแล้ว ตัวเองก็ยังมองไม่เห็น
ภาพว่า สวนหิ่งห้อยที่เจ้าภาพจะนำไปชม มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร

การเดินทางออกจากเมือง กว่าจะไปถึงสวนดังกล่าวก็เป็นเวลา
พลบค่ำมากแล้ว เขาจัดให้เรารับประทานอาหารค่ำจนกระทั่งเสร็จเรียบ
ร้อย หลังจากนั้นความมืดจึงเข้ามาปกคลุมบริเวณพื้นที่เอาไว้โดยรอบ

เราไปถึงสวนจึงรู้ว่า มันเป็นส่วนธรรมชาติซึ่งมีความพร้อมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของสิ่งน้อย

ฉันมีโอกาสนัดพบกับลำน้ำชายฝั่งทะเล ซึ่งมีน้ำกร่อย อีกทั้งบริเวณนั้นเป็นป่าชายเลน โดยที่สองฟากฝั่งน้ำ มีต้นลำพูขึ้นเรียงรายเป็นระยะทางยาวหลายกิโลเมตร

ฉันสังเกตเห็นว่า ผู้ทำหน้าที่จัดการนำชมครั้งนั้น ได้เข้าไปซื้อบัตรผ่าน หลังจากนั้นจึงนำเสื้อชูชีพสำหรับเดินทางทางน้ำมาแจกคนละตัว อีกทั้งมีกล่องใส่ขนมและน้ำผลไม้ขวด มามอบให้เราทุกคน

หลังจากเดินลงไปยังท่าน้ำ จึงมองเห็นว่ามีเรือแจวซึ่งติดตั้งหลักแจวเอาไว้สองข้างโดยใช้คนแจวคนเดียว

เราถูกจัดให้ลงไปในเรือลำละ 4 คน หลังจากนั้นคนแจวจึงเริ่มทำงานด้วยความระมัดระวัง แม้กระทั่งเสียงแจวกระทบน้ำก็แทบไม่ได้ยิน นอกจากนั้นยังห้ามไม่ให้ถ่ายภาพ เนื่องจากท่ามกลางความมืด การถ่ายภาพจำเป็นต้องใช้แสงไฟเทียม จึงอาจมีผลทำให้ตัวหิ่งห้อยตกใจ

ระหว่างนั่งไปในเรือ ฉันมองเห็นต้นลำพูแต่ละต้นเรืองแสงไปด้วยแสงหิ่งห้อยนับแสนๆ ตัว เสมือนต้นไม้เปล่งแสงสว่างวูบวาบอยู่ท่ามกลางความมืดในยามค่ำคืนอย่างมีชีวิตชีวา

ฉันทราบเบื้องหลังว่า บริษัทธุรกิจซึ่งทำเรื่องนี้ ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลท้องถิ่น จึงทำหน้าที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมไว้อย่างเข้มงวด ทั้งนี้และทั้งนั้นทำให้เข้าใจว่า อำนาจรัฐใช้ธุรกิจเอกชนเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ดังที่กล่าวกันว่าพบกันครึ่งทาง หรืออีกนัยหนึ่งคือแนวร่วมระหว่างภาครัฐกับเอกชน ซึ่งนำมาใช้ในการอนุรักษ์แทนการนำมาใช้กำหนดโครงสร้างเอารัดเอาเปรียบคนระดับล่าง

ฉันทราบภายหลังว่า ความคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในเมืองไทยด้วย แต่คนท้องถิ่นยังไม่สนใจมากเท่ากับการเที่ยวตามศูนย์การค้า

มีผู้ถามฉันว่า ทำไมตัวหิ่งห้อยจึงต้องอยู่กับต้นลำพู ฉันคิดว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างในธรรมชาติ ซึ่งยังคงพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังเช่น

กล้วยไม้กับเชื้อรากลุ่มหนึ่ง แม้หึ่งห้อยกับต้นลำพูก็เช่นกัน ตัวหนอนหนึ่งห้อยมีธรรมชาติที่อาศัยรากต้นลำพูซึ่งโผล่ขึ้นมาจากพื้นเลนเป็นที่อยู่ร่วมกับการหาอาหาร จึงทำให้แม่บินจากไปไกลไม่ได้นาน ในที่สุดต้องหวนกลับมาสู่ที่เก่า

เช่นเดียวกับมนุษย์ซึ่งอยู่ร่วมกันในครอบครัว ถ้าผู้ใหญ่รู้สึกอันเป็นธรรมชาติของลูกหลาน แม้ว่าลูกหลานจะออกไปไหน หากผู้ใหญ่ไม่รู้สึกรู้เป็นทุกข์ แต่หวนกลับมาปฏิบัติตัวเพื่อสร้างความรู้สึกระบายใจให้สัมผัสได้อย่างชัดเจนอยู่ตลอดเวลา ลูกหลานย่อมจากไปไม่ได้นาน ในที่สุดก็หวนกลับมาสู่ที่เดิมอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์

อนึ่งฉันจำได้ว่า มีคำพังเพยซึ่งคนยุคก่อนร้อยกรองเอาไว้ในเชิงเปรียบเทียบว่า หึ่งห้อยตัวน้อยๆ ฤจะแข่งกับแสงจันทร์ คำพังเพยดังกล่าวน่าจะมุ่งความหมายไปยังประเด็นของการเปรียบเทียบระหว่างชีวิตเล็กๆ กับผู้ยิ่งใหญ่ เพื่อเตือนสติคนให้คิดทบทวนใหม่ว่า อย่าพึ่งนำตัวน้อยๆ ของตนไปเปรียบเทียบกับความยิ่งใหญ่ของผู้อื่น เพราะจะกลายเป็นการดูถูกตัวเองจนเป็นนิสัย หากควรถือความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจเอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้

หากนำตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนที่มีอิทธิพลเหนือกว่าตน ย่อมมีผลหวนกลับมาทำให้รากฐานจิตใจห่างจากความจริงมากขึ้น ผลที่ปรากฏก็คือ ชีวิตตัวเองอันควรมองเห็นโอกาสก้าวหน้าต่อไปอย่างรู้เหตุรู้ผล กลับจำต้องจมลงไปสู่ภาวะมืดมนลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว มีตัวอย่างให้เห็นได้ชัดเจนคือ การที่คนไทยผู้มีโอกาสขึ้นไปอยู่ระดับสูงคิดว่า ถ้าไม่เร่งพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าเร็วขึ้น ย่อมไม่ทำให้สามารถตามคนชาติอื่นได้ทัน

ผลที่ปรากฏเห็นชัดในปัจจุบันก็คือ ยิ่งมุ่งทิศทางออกไปสู่ด้านหน้าหรือขึ้นสู่ที่สูง ผลอันพึงได้รับซึ่งติดตามมา ยิ่งทำให้คนไทยทั้งชาติจำต้องตกเป็นทาสชนชาติอื่นลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แม้เริ่มต้นจากเรื่องห้อยซึ่งเป็นสัตว์ตัวเล็กๆ ชนิดหนึ่ง หากเกิดจากความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจบุคคลผู้มีความมั่นคงแข็งแรง ย่อมช่วยให้สามารถสืบสานเหตุผลไปถึงขั้นเรียนรู้ความจริงจากชีวิตมนุษย์ทุกคนได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น แม้เราแต่ละคนจะเป็นคนตัวเล็กๆ คนหนึ่ง ถ้าไม่นำตัวและใจไปเปรียบเทียบกับความยิ่งใหญ่ของผู้อื่น ย่อมไม่สร้างปมด้อย จนกระทั่งทำให้ตัวเองจำต้องตกเป็นทาส หรือไม่รู้รู้สึกห้อยลอย หากหวนกลับมามุ่งมั่นปฏิบัติจากความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจแล้ว ย่อมยืนหยัดบนพื้นฐานซึ่งตนมีอยู่แล้วได้อย่างสง่างาม อีกทั้งยังทำให้คนทั่วไปรู้สึกเคารพรักและศรัทธาแน่นหนายิ่งขึ้น

ดังนั้น บุคคลใดที่ชีวิตการทำงาน ตกอยู่ในสภาพที่เรียกกันว่า ตัวเล็กๆ หากสามารถรักษารากฐานการพึ่งตนเอง เอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ ย่อมไม่นำใจไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นซึ่งมีอำนาจและทรัพย์สินเงินทองเหนือกว่า

หากควรภูมิใจในคุณค่าความเป็นคนซึ่งตนมีอยู่แล้ว นอกจากไม่ทำให้รู้สึกมีปมด้อย ยังสามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมซึ่งมีหลายคนที่มีเครื่องประดับประดานานาชนิดอยู่เหนือตนได้อย่างภาคภูมิใจ ทำให้ในสายตาผู้อื่นรู้สึกว่ามีค่าอย่างสมศักดิ์ศรี

ทำไมต้องช่วยผู้สูงอายุ?

ทำไมต้องช่วยผู้สูงอายุ?

บทนำ

เมื่อนำประเด็นในเชิงคำถามเรื่อง ทำไมต้องช่วยผู้สูงอายุ? ขึ้นมาพิจารณา หากใครคิดจากรากฐานจิตใจที่อิสระถึงระดับหนึ่ง น่าจะรู้สึกว่าหัวข้อดังกล่าวชวนให้คิดได้สองด้าน

ด้านแรก อ่านแล้วอาจรู้สึกว่าการชี้แจงเหตุผล เพื่อชักชวนให้คนทั่วไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ ส่วนอีกด้านหนึ่งอาจคิดว่า ฉันกำลังท้วงติงผู้ที่คิดสนับสนุนให้คนทั่วไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ความจริงแล้ว การมองภาพกันคนละมุม ซึ่งสมัยนี้มักนำคำวามองต่างมุม มาใช้กันอย่างกว้างขวาง แท้จริงแล้วก็คือความจริงซึ่งบอกให้รู้ว่า ต่างฝ่ายต่างยึดติดด้วยกันทั้งคู่ ซึ่งช่วงที่ผ่านมา มักมีการพูดย้ำแล้วย้ำอีกว่า ประชาธิปไตยต้องมีความขัดแย้ง จนไม่อาจมองเห็นศูนย์รวมระหว่างสองด้านอันเป็นธรรมชาติได้อย่างครบถ้วน

แท้จริงแล้ว ความรู้สึกจากใจฉัน คงไม่ใช่ด้านไหนทั้งนั้น อีกทั้งเชื่อว่า น่าจะมีอีกหลายคนที่ยังมองเห็นความจริง ณ จุดนี้ได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากรู้ว่าแต่ละด้าน ต่างก็มีเหตุผลผลอยู่ในรากฐานตัวเอง ดังนั้นจึงควรพิจารณาแยกออกจากกันเป็นกรณีโดยเฉพาะ จึงเพียงแต่นำเหตุผลมาเชื่อมโยงถึงกัน ให้สามารถมองเห็นภาพภายในศูนย์รวมซึ่งมีความจริงเป็น

พื้นฐานร่วมกัน

วัตถุประสงค์ในการนำเรื่องนี้มาพิจารณาศึกษา เพื่อค้นหาความจริง น่าจะมุ่งไปสู่วิถีทางซึ่งมีผลจุดประกายใจให้แต่ละคน สามารถคิดถึงสิ่งอันเป็นสัจธรรมได้เอง

ทั้งนี้และทั้งนั้น ผลอันพึงได้รับจากการคิดได้ ควรจะช่วยให้สามารถรู้คุณค่าชีวิตตนเอง ร่วมกับการรู้ความสำคัญของการนำปฏิบัติจากความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว

ส่วนบุคคลใดจะปฏิบัติได้จากรากฐานจิตใจที่ใกล้ชิดหรือห่างไกลความจริงมากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจแต่ละคน นับตั้งแต่เงื่อนไขซึ่งมีอยู่แล้วในภูมิกำเนิด ร่วมกับผลจากการหล่อหลอมโดยอิทธิพลผลกระทบจากสภาพแวดล้อมเท่าที่ชีวิตแต่ละคนผ่านพ้นมาแล้ว

จุดประกายความคิด

นับตั้งแต่ชีวิตฉันเริ่มต้นเกิดมา จนกระทั่งมีอายุ ๔๐ ปี ช่วงหลังๆ เมื่อตนมีโอกาสรับทราบว่ามีกรณีเชิญชวนให้คนทั่วไป สนใจช่วยเหลือผู้สูงอายุ บางครั้งยังได้ยินคน กล่าวย่ำความสำคัญของการช่วยเหลือผู้สูงอายุร่วมด้วย

ผลที่สะท้อนกลับออกมาสู่สังคม อีกทั้งยังกระทบความรู้สึกจากใจฉัน ดูแล้วทำให้รู้สึกว้า คนส่วนใหญ่มักมีแนวโน้มทั้งแนวคิดและการนำปฏิบัติ มุ่งไปสู่ทิศทางซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันแทบทั้งสิ้น

จากธรรมชาติความรู้สึกซึ่งอยู่ในใจฉัน ร่วมกับผลจากการที่ตนนำปฏิบัติมาแล้ว บนพื้นฐานการพึ่งตนเองอย่างมั่นคงมาตลอด ทำให้มีกระแสจากใจ หวนกลับมาถามตัวเองว่า ทำไมถึงต้องให้การช่วยเหลือ?

ทั้งนี้และทั้งนั้น น่าจะสืบเนื่องมาจากการที่ตนมีรากฐานจิตใจอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และมุ่งมั่นปฏิบัติงานจากความจริงซึ่งอยู่ในใจมาตลอด จึงทำให้ตนมีนิสัยมองทุกสิ่งทุกอย่างทั้งสองแง่มุม และหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตนเองซึ่งเป็นศูนย์รวมทุกสิ่งทุกอย่างอย่างเป็น

ธรรมชาติ

ความรู้ที่ได้รับก็คือ ประสบการณ์ชีวิตจากการนำไปปฏิบัติ ซึ่งได้รับผลเป็นความจริง ที่เข้าไปอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองแล้ว ช่วยให้ฉันมั่นใจได้ว่า คำตอบซึ่งพบได้แล้ว ระหว่างสองด้าน มาจากจุดอันควรถือว่า เป็นศูนย์รวมความจริงเอาไว้ทั้งหมด

ฉันเริ่มต้นใช้ความรู้สึกที่อยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง เป็นพื้นฐานการพิจารณาค้นหาความจริงจากทุกเรื่องอย่างท้าทาย อีกทั้งเชื่อว่า สัจธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของแต่ละเรื่อง เท่าที่ปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต นับจาก ‘ใจ’ ที่สานเหตุผลสัมพันธ์ถึงวัยและอายุ

“ใจ” น่าจะทำหน้าที่เป็นรากฐาน ควบคุมการนำทุกสิ่งทุกอย่างมาใช้ประโยชน์ ร่วมกับการเรียนรู้ จึงมีผลทำให้ตนหยั่งรู้ความจริงในแต่ละเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง ถึงศูนย์รวมซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองเป็นหนึ่งเดียวกันหมด

อนึ่งแม้วัยกับอายุ จะอยู่บนพื้นฐานที่อิสระ แต่ใจย่อมมีอิทธิพลควบคุมทั้งอายุและวัย ให้มีผลสัมพันธ์ถึงการเปลี่ยนแปลงของทั้งสองสิ่งซึ่งอยู่ในองค์ประกอบของร่างกาย ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้น ผลการปฏิบัติจากใจที่สามารถรักษาความจริงไว้ได้อย่างมั่นคง จึงถือได้ว่า คือความรู้อันควรได้รับความสนใจอย่างยิ่ง

สภาพจิตใจที่อิสระย่อมปราศจากวัย

สภาพจิตใจที่มีอิสระถึงระดับหนึ่ง ย่อมมีความรู้สึกที่ปราศจากวัย แม้อายุจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงของตัวเลขซึ่งเป็นสิ่งสมมุติ มากกว่าสภาพที่เป็นความจริง

ครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๓ ฉันได้รับเชิญจากสถาบันศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้ไปเป็นผู้ปาฐกถาพิเศษ ในการเปิดประชุมสัมมนาครูประถม

ภาคอีสานที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยได้รับการขอร้องให้ไปบรรยายในหัวข้อเรื่อง ปฐมวัยกับชีวิต

ความตอนแรกซึ่งฉันกล่าวออกมาจากใจอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเน้นความสำคัญไว้อย่างมั่นใจที่สุดว่า

ขณะนี้อายุฉันล่วง ๘๐ ปีแล้ว จะให้มาพูดเรื่องปฐมวัย คงพูดไม่ได้ จึงขออนุญาตพูดเรื่อง ‘ปฐมใจแทน’ เนื่องจากฉันมีธรรมชาติภายในใจตนเองที่เข้ากับใจคนได้ทุกวัย จึงสามารถนำปฏิบัติร่วมกับทุกคนอย่างมีความสุขมาตลอด

หากใครจับความจากช่วงแรกแล้วด่วนนำมาคิดอาจเข้าใจว่า ฉันแก่แล้วยังอยากเป็นหนุ่ม หากคิดเช่นนั้นความรู้สึกออกไปอีกก็คงคิดต่อไปว่า ไม่รู้จักเจียมสังขาร

แต่เปล่าเลย ฉันไม่ได้มองอะไร ด้านเดียวทำให้ตนคิดแบบล้อมกรอบตัวเองไว้อย่างแคบๆ ดังนั้นถ้าใครถามว่า ฉันคิดอย่างไรถึงได้พูดออกมาอย่างนั้น ?

ฉันขอตอบว่า เพราะในใจตัวเองไม่มีคำว่าวัย ไม่ยึดติดอยู่กับอายุ ซึ่งเป็นเพียงตัวเลข ใจฉันจึงรู้ได้ถึงศูนย์รวม ซึ่งมีอยู่หนึ่งเดียวเท่านั้น และสิ่งนั้นก็คือ ความจริงที่มีอยู่ในใจตนเอง ซึ่งทุกคนควรให้ความสนใจเรียนรู้เพื่อรับทุกสิ่งซึ่งสัมผัสได้จากภายนอก เข้าไปใส่ไว้ในส่วนลึกที่สุดของหัวใจ สอดคล้องกันกับหลักธรรมซึ่งชี้ไว้ว่า คนเราเกิดมา หากนำสภาพจิตใจไปผูกติดไว้กับวัยและอายุ ย่อมเกิดภาวะสับสน แต่ถ้าเปิดใจให้อิสระเข้าไป ย่อมสามารถจำสิ่งซึ่งตนสัมผัสมาแล้วแต่อดีตได้อย่างลึกซึ้งแม้ว่าย้อนหลังกลับไปนานมากแค่ไหน

ช่วงที่ฉันเดินทางเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาครั้งนั้น ตนมีแรงบันดาลใจจากใครบางคนทำให้เขียนร้อยกรองบทหนึ่งฝากไว้ ณ โอกาสนั้น ดังต่อไปนี้

จากใจถึงใจ ระหว่างผู้ใหญ่วัยกับชนรุ่นหลัง		
ทำจากใจ	รู้จากใจ	ใครได้รับ
ทั้งคู่รับ	ประทับใจ	ถึงฝันหา

กายตามหา	หาจากใจ	ไร้ราคา
ด้วยรู้ค่า	จึงพาใจ	ใส่วิญญาณ
จึงหามิตร	ผู้เป็นมิตร	ได้ทุกที่
พบมิตรดี	มีใจสุข	ทุกสถาน
จากคนไหน	ที่ไผหา	พาวิญญาณ
ถึงวิญญาณ	ผ่านพ้นทุกข์	นำสุขใจ
ดั่งไม้ใหญ่	ให้ร่มเงา	เฝ้าไม้เล็ก
เพราะรู้เล็ก	เด็กสำคัญ	ยิ่งผู้ใหญ่
ส่วนไม้ใหญ่	ได้รากแก้ว	แหว่ถึงใจ
คือไม้เล็ก	ที่รักสุด	ดูจชีวา
ส่วนที่รอง	ก็ไซว่า	หาสำคัญ
หากสิ่งนั้น	ไม่พาใจ	ให้ไผหา
ไหนเลย	จะถึงจุด	สุดชีวา
อันล้ำค่า	ดั่งรากแก้ว	แหว่ถึงใจ
ด้วยเหตุนี้	จึงมีไม้	ทั้งเล็กใหญ่
ต่างอาศัย	ทำหน้าที่	ครีสดใส
เพื่อนำมา	หาสิ่งสุด	ดูจดวงใจ
นำชีวา	พาพินภัย	ใจร่มเย็น

อนึ่ง คนส่วนใหญ่มักนำความสำคัญของวัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชรามากล่าวอ้าง เพื่อเน้นความสำคัญกันอย่างกว้างขวางกับประเด็น อายุ ซึ่งนิยมใช้ตัวเลขเป็นสิ่งที่บ่งบอกแม้กระทั่งมีสูงมีต่ำ ดังเช่นการเน้นความสำคัญของผู้สูงอายุ บางรายมีการแสดงออกจากความรู้สึกอย่างมั่นใจว่า ตนจะต้องมีชีวิตอยู่ให้ถึงอายุ ๑๐๐ ปี หรือกำหนดไว้เป็นตัวเลขให้นานมากกว่านั้น

ซึ่งไม่เพียงเท่านั้น คนที่มีเงื่อนไขแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจ ทำให้แสดงออกมาในลักษณะดังกล่าว ยังมีการเน้นความสำคัญของพฤติกรรมต่อไปอีกว่า ชีวิตจะสามารถอยู่ต่อไปได้ถึงขนาดนั้นขนาดนี้ ควรจะกินอาหารอย่างนั้นอย่างนี้ ควรจะต้องออกกำลังกายแบบนั้นแบบนี้

สิ่งดังกล่าวเกิดจากความคิดที่ยังไม่อาจนำปฏิบัติให้ได้ลึกซึ้งถึงความจริงของชีวิต ซึ่งมีทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันหมด จึงมีการค้นร่นแสวงหารูปแบบจากภายนอกต่อไปอีก กับอีกด้านหนึ่งผู้ซึ่งมีรากฐานอ่อนแอ ก็จะถูกกระแสดังกล่าวชักจูงต่อไปอย่างหยุดได้ยาก จึงทำให้คนอีกกลุ่มหนึ่งฉกฉวยโอกาสหาผลประโยชน์จากกลุ่มคนดังกล่าวต่อไป

ความจริงแล้ว แม้หยาบประเด็นการออกกำลังกายมาเป็นตัวอย่างเพื่อค้นหาความจริง หากรู้ได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างควรสร้างประโยชน์สุขได้ทั้งสองด้าน น่าจะรู้ว่าการพินดินปลูกผักก็คือการออกกำลังกาย อีกทั้งยังได้พืชผักมาใช้ประโยชน์ โดยไม่ต้องเสียทรัพย์สินเงินทอง นอกจากนั้นยังมีผลปลูกฝังรากฐานจิตใจให้รักพินดินและรู้คุณค่าชีวิตตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น ล้วนแล้วมีผลนำชีวิตไปสู่ประโยชน์สุขอย่างเอนกประการ

วิถีชีวิตควรมุ่งมองไปข้างหน้า หรือมองย้อนกลับไปสู่ด้านหลัง?

วิถีชีวิตควรมุ่งมองไปข้างหน้าหรือมองย้อนกลับไปสู่ด้านหลังกันแน่? เป็นคำถามซึ่งท้าทายต่อการนำมาคิดเพื่อค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด

หากแต่ละคนยังรู้สึกตัวดีว่า ตนมีวิญญานการต่อสู้และมีพลังจากใจซึ่งธรรมชาติมอบมาให้แต่กำเนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากรู้ว่าสภาพความจริงซึ่งแต่ละคนมีอยู่ในจิตใจตนเองมาแล้วเป็นสิ่งมีคุณค่า ควรสนใจนำออกมาใช้ประโยชน์ ย่อมทำให้มีพลังเพิ่มมากขึ้น

วิญญานการต่อสู้ซึ่งควรถือว่าสำคัญที่สุดสำหรับการดำเนินชีวิต จึงน่าจะได้แก่การต่อสู้กับใจตัวเอง ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เพื่อให้รากฐานจิตใจเปิดกว้างมากขึ้น พลังซึ่งอยู่ภายในจึงมีโอกาสปรากฏออกมาได้อย่างอิสระ

แม้ทิศทางความคิดที่มองสู่ชนรุ่นหลัง แทนการมองเห็นว่ากลุ่มคนด้านนี้คืออนาคตของสังคม ซึ่งนับวันผู้ใหญ่ที่มองแบบนี้ยิ่งสร้างปัญหาให้กับเด็กเพราะความไม่รู้จักตัวเอง หากหวนกลับมาองเห็นความจริงจาก

ใจตนได้ น่าจะมองเห็นว่า ชนรุ่นหลังคืออดีตของชีวิตตนเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว การปฏิบัติจากผู้ใหญ่ให้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีคงจะเกิดขึ้นได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ จึงมีผลช่วยให้ชนรุ่นหลังมองเห็นโอกาสยกระดับคุณภาพจิตใจและความคิดตนเองให้สูงขึ้นได้อย่างอิสระ

มาถึงจุดนี้ น่าจะสรุปไว้ขั้นหนึ่งได้แล้วว่า ยังมีอายุมากยังมีวัยสูงมากขึ้น ยิ่งควรมองเห็นโอกาสในการทำงานร่วมกับการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จึงมีผลทำให้รากฐานความคิดตนเอง เปิดกว้างยิ่งขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนั้นยังช่วยให้ยังรู้คุณค่าจิตใจตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มพลังในการทำงานรับใช้สังคมสูงยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ

ดังนั้นแม้มีอายุมากขึ้น ใจย่อมไม่คิดที่จะต้องให้ผู้อื่น แม้ลูกหลานตัวเองเข้ามาช่วยเหลือ หากใครมีน้ำใจช่วยเหลือ ควรถือว่าเป็นคุณค่าจิตใจซึ่งมอบมาให้เพราะความเคารพรักและศรัทธา เพราะเห็นเป็นแบบอย่างที่ดี จึงถือว่าเป็นผลดีแก่ใจผู้ให้การช่วยเหลือเองอย่างเป็นธรรมชาติ

หากมองเห็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสภาพความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองมาแต่กำเนิด น่าจะช่วยให้มองเห็นความสำคัญของ สัจจะ อันควรรักษาไว้ในรากฐานจิตใจ ทำให้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่สานเหตุผลลงถึงพื้นดินดำรงอยู่ได้มั่นคงยิ่งขึ้น

ความประโยคหนึ่งซึ่งชนรุ่นก่อนเคยฝากไว้ว่า เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ซึ่งครั้งหนึ่งในอดีต เคยนำมาใช้ในการฝึกอบรมวิชาทหารแก่เยาวชน โดยจารึกไว้หน้าหมวกยุทธนาทหารว่า เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ต่างกับหน้าหมวกทหาร ซึ่งจารึกไว้ว่า สละชีพเพื่อชาติ ซึ่งด้านหนึ่งถือเป็นเครื่องเตือนสติส่วนอีกด้านหนึ่งถือเป็นการประกาศสัจจะจากใจ

ช่วงนั้น ฉันยังเรียนอยู่ชั้นมัธยมปลาย และชีวิตตัวเองได้เข้าไปสัมผัสบรรยากาศการฝึกอบรมวิชาทหารในสภาพ ยุวชนทหาร ก่อนที่สงครามมหาเอเชียบูรพาจะเกิดขึ้นไม่กี่ปี ซึ่งไม่เพียงรับการฝึกอาวุธจากทหารเท่านั้นแม้ยามค่ำคืนซึ่งรู้ว่ามีเพลิงไหม้เกิดขึ้นที่โนนยังตื่นลุกขึ้นมาเองวิ่งออกจากบ้านไปเป็นกิโลเมตรๆ เพื่อช่วยเขาดับเพลิง ซึ่งระหว่างนั้น

บริเวณถนนเยาวราชมักเกิดเหตุนี้ขึ้นบ่อยๆ

มาถึงช่วงนี้ คำขวัญซึ่งลิขิตไว้ในอดีตว่า เสียชีพอย่าเสียสัตย์ น่าจะได้รับการทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งกว่าแต่ก่อน เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนจากสงครามอาวูรมาเน้นที่สงครามวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ทั้งนี้และทั้งนั้น ความหมายของสิ่งซึ่งชนรุ่นก่อนได้ลิขิตไว้ น่าจะนำมาทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนั้นในเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงมาเป็นปัญหาทางวัฒนธรรม การศึกษา และการเมือง จนถึงขั้นส่งผลสูญเสียเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดแรงกดดันขึ้นในสังคมหนักหน่วงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ชีวิตชนรุ่นหลังและคนระดับล่างส่วนที่ยังรู้ตัวเองดีอยู่ จำต้องรับสภาพแรงกดดันหนักมากยิ่งขึ้น

หากรู้ความจริงถึงระดับหนึ่งแล้ว ควรเข้าใจได้เองว่า ‘เสียชีพอย่าเสียสัตย์’ คือคตินิยมที่บ่งบอกถึงความสำคัญของคุณค่าความเป็นคน ซึ่งแต่ละคนควรรักษาไว้อย่างสุดชีวิต ดังนั้นความอดทนที่เกิดจากการที่รากฐานจิตใจมีความลึกซึ้งและแข็งแกร่ง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งอันควรนำมาพิจารณาสำรวจตัวเองเพื่อค้นหาให้พบ

แต่ละคนจึงไม่ควรนำใจนำตัวไปขายให้ชนถิ่นอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมักซ่อนเร้นทำกัน โดยคิดว่าคนอื่นคงไม่รู้ไม่เห็น หากควรดำรงชีวิตอยู่อย่างรู้คุณค่า ซึ่งมีเหตุผลผลสืบถึง การรู้คุณค่าของแผ่นดินถิ่นเกิด เพื่อความสงบของสังคม อันจะนำไปสู่ความสุขแก่ตน ร่วมกับทุกคนบนผืนแผ่นดินเดียวกัน

ถ้าจะมองในด้านการปฏิบัติตัวจากความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเอง หากตั้งปณิธานไว้ในใจโดยไม่จำเป็นต้องบอกใครก็ได้ว่า แม้ตัวเองต้องนอนอดตายกลางพื้นดิน ก็จะไม่ขอตกเป็นทาสคนอื่น หากสอนคนจากผลการปฏิบัติได้จริง หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้ใหญ่ควรสอนชนรุ่นลูกหลานจากใจ โดยกล้าที่จะใช้ชีวิตตัวเองเป็นเดิมพัน

หลังจากชีวิตแต่ละคนเกิดมาแล้ว ควรมีธรรมชาติที่มองไปข้าง

หน้าหรือมองย้อนหลัง? นี่คือคำถาม ซึ่งแต่ละคนควรหวนกลับมาถามตัวเอง เพื่อค้นหาคำตอบให้เกิดความรู้สึกชัดเจนขึ้นในใจตัวเอง

หากมองภาพรวมของทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วเห็นได้สองด้าน แต่ควรมองต่อไปถึงวิธีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เห็นความจริงได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักร น่าจะทำให้รู้สึกเองว่า ภาพแต่ละด้านที่มองเห็น ควรมีศูนย์รวมอยู่ที่ใจตนเอง

อย่างไรก็ตาม หากมองจากใจให้ถึงความจริงซึ่งมีทั้งที่มาและที่ไป น่าจะรู้ได้ว่า การนำสิ่งใดมาพิจารณาก็ตาม ก่อนอื่นควรรู้ว่ามีเหตุอยู่ที่ไหน และมีอะไรเป็นเป้าหมายอันเป็นที่สุด

แม้การนำประเด็นซึ่งเน้นความสำคัญเริ่มต้นจากวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นมาแล้ว ควรมองไปข้างหน้าหรือมองย้อนหลัง หากสามารถรู้เงื่อนไขการเกิดได้ลึกซึ้งถึงเหตุ น่าจะรู้ได้เองว่า หลังจากชีวิตเกิดมาแล้วควรมีวิถีทางหวนกลับไปพบกับเหตุ ณ จุดเริ่มต้น แล้วหวนกลับมาถึงปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงมองกลับมายังจุดสุดท้าย อันเป็นศูนย์รวม เพื่อค้นหาพบความจริงว่า ระหว่างสองจุดมีเนื้อหาสาระอะไรที่มีเหตุผลช่วยให้เชื่อมโยงถึงกันได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายในภาพรวมทั้งชีวิตนับแต่เริ่มต้นเกิดมา ย่อมมีวิถีทางนำไปสู่จุดจบ ไม่ว่าใครจะรู้ได้เร็วหรือช้ากว่ากัน คงไม่มีสิ่งซึ่งเป็นของจริงจากคนอื่นมาชี้ให้รู้ว่าอยู่ตรงจุดไหน

ดังนั้น การนำมาตัดสินใจตามความต้องการของตนเอง หากมีอิทธิพลซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากภาพที่เห็นได้ภายนอกเข้าไปแบ่งแยกใจตัวเองแล้วว่า คนนี้เป็นเด็ก คนนั้นเป็นหนุ่มเป็นสาว คนโน้นเป็นคนแก่ หากขาดการรู้ความจริงได้เองว่า สภาพดังกล่าวแท้จริงแล้วเป็นเพียงสิ่งสมมุติเท่านั้น ถ้าบุคคลใดยึดติด ทำให้รับเข้าไว้เพราะความไม่รู้ ย่อมมีผลทำลายคุณค่าสิ่งซึ่งมีอยู่แล้วในรากฐานจิตใจตนเองทำให้จำต้องสูญเสียไปอย่างไร้ความหมาย

หากสามารถรู้เท่าทันด้านที่กล่าวมาแล้ว ช่วยให้มองย้อนกลับไปสู่อีกด้านหนึ่ง น่าจะพบความจริง และสรุปอย่างมั่นใจได้ว่า ชีวิตคือโอกาส

การปล่อยใจเอาไว้จนทำให้ตนกลายเป็นคนหมดสภาพไป ในขณะที่ชีวิตตัวเองยังดำรงอยู่ เพราะใจตกเป็นทาสอายุและวัย ยิ่งก้าวไปถึงจุดนี้เร็ว ย่อมถือว่า ตนนั้นแหละเป็นผู้ทำลายโอกาสตัวเองเร็วขึ้น จึงมีผลทำลายคุณค่าชีวิต ทำให้เป็นคนที่ไร้ความหมายในสายตาคนทั่วไป อีกทั้งยังทำให้ใจตัวเองจำต้องตกอยู่ในสภาพที่เศร้าหมองมากยิ่งขึ้น

ผู้ที่พึ่งตนเองได้ย่อมไม่รู้สึกลำบาก และไม่รู้สึกว่าตนเป็นคนหนุ่มสาวหรือเป็นเด็ก จึงมีใจที่มุ่งให้กับคนทุกสภาพอย่างมีความสุข อีกทั้งยังสามารถยืนหยัดทำงานจากรากฐานจิตใจตนเองได้อย่างสง่างามโดยไม่จำเป็นต้องห่วงเรื่องอายุและวัย แม้การหลงอยู่กับเครื่องประดับต่างๆ ช่วยให้สามารถทำงานอย่างมีความสุข

ผู้ที่มีรากฐานพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง หรือมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอย่างลึกซึ้ง มาแต่ช่วงเริ่มแรกของการดำเนินชีวิต หลังจากเกิดมาแล้วหากไม่ตกอยู่ในความประมาทแม้ระหว่างช่วงใดช่วงหนึ่ง ย่อมถึงจุดที่มองย้อนหลังได้ ตั้งแต่วัยยังน้อย ย่อมรู้สึกได้ถึงคุณค่าของกาลเวลาและโอกาสในการเรียนรู้ ร่วมกับการสร้างงานให้ได้รับการยอมรับจากภายนอกได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งมีงานรูปลักษณะหลากหลายมากขึ้น โดยไม่ปล่อยให้ชีวิตและเวลาจำต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

แม้เริ่มต้นจากงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ในที่สุดย่อมสานเหตุผล นำไปสู่การสร้างสรรค้งานได้ทุกเรื่อง ส่วนผู้ซึ่งยังยึดติด ทำให้มีผลปิดกั้นเส้นทางชีวิตอันควรมองเห็นความจริงได้เองอย่างรอบด้าน หากยังตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ คงต้องหวังให้ผู้อื่นช่วยเหลือไปจนตลอดชีวิต

ส่วนผู้ที่สามารถรักษารากฐานจิตใจให้มีอิสระ และมุ่งมั่นทำงานทุกสิ่งอย่างรู้คุณค่า คงไม่รู้สึกว่าตนเป็นเด็ก เป็นคนหนุ่มสาว หรือเป็นคนแก่ คงรู้แต่ว่าทุกสภาพชีวิตย่อมอยู่บนพื้นดินผืนเดียวกันหมด จึงเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่า เพื่อนมนุษย์ทุกรูปแบบคือครูตน ที่ควรให้การยกย่องความสำคัญไว้เหนือตนเองจากใจจริง

นอกจากนั้น ยังมีอายุมากขึ้น ใจย่อมมองเห็นความจริงว่า ตนควร

รักการทำงานให้มากขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งการทำอย่างทุ่มเทให้ทั้งชีวิตจิตใจเท่าที่ปฏิบัติมาแล้ว ควรได้รับความสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ทั้งนั้นย่อมช่วยให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ความจริงบนพื้นฐานความหลากหลาย อันเป็นธรรมชาติของมวลมนุษยและสรรพสิ่งต่างๆ ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก ผลตอบสนองย่อมทำให้เป็นผู้รู้คุณค่าความสุขซึ่งอยู่ในใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

หากมองจากอีกมุมหนึ่งอาจสรุปได้ว่า เพราะเหลือเวลาและโอกาสในการทำงานน้อยลงจึงควรมุ่งมั่นทำงานเพื่อฝากไว้แก่ชนรุ่นหลัง อีกทั้งมีส่วนสนองบุญคุณของแผ่นดินให้มากที่สุด ยิ่งชีวิตใกล้จุดจบสิ้น ย่อมทำให้รู้สึกภูมิใจในตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า ตนได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้ว ดังเช่นการกล่าวจากมุขกลับว่า เวลาของชีวิตแต่ละคน ควรนับถอยหลัง

ซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมไม่สนใจว่า ตนจะนอนตายกลางดิน หรือในสภาพอย่างไร แต่กลับรู้ได้ว่าการนอนตายบนพื้นดิน ถือเป็นเกียรติและมีความสุขอย่างที่สุด

ในเมื่อรู้สัจธรรมของชีวิตอย่างลึกซึ้งแล้วว่า ธรรมชาติของแต่ละชีวิตเกิดมาจากพื้นดิน ชีวิตที่หวนกลับมาตายที่พื้นดิน จึงควรถือว่าตนได้ทำหน้าที่มอบทั้งใจและกายกลับคืนสู่พื้นดินบนพื้นฐานวัฏจักรของธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว

มุขหนึ่งภายในภาพรวมความหลากหลายที่มีพลสอนใจจีน

เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๓๐ ฉันเดินทางไปร่วมกิจกรรมนานาชาติที่เมืองไมอามี มลรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา เย็นวันหนึ่งคนขับรถแท็กซี่พานั่งรถผ่านไปยังถนนสายหนึ่ง ซึ่งสองฟากเป็นบ้านพักคนชราชาวฮิวตตลอดทั้งสาย

ฉันมองเห็นผู้สูงอายุนั่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มๆ ในบริเวณระเบียงหน้าบ้าน หลายคนทำงานประเภทเย็บปักถักร้อย นั่งล้อมวงทำกันไปคุยกันไป ในลักษณะแยกตัวออกจากสังคมภายนอกค่อนข้างโดดเดี่ยว

คนขับรถแท็กซี่อธิบายให้ฟังว่า คนเหล่านี้มีเงินเก็บฝากไว้ในธนาคารคนละมากๆ แต่ไม่มีลูกหลานมาเยี่ยม จนกว่าจะทราบข่าวว่าตายแล้ว จึงจะมาเอาเงิน

สภาพดังกล่าว คือสังขารที่มีผลช่วยสอนให้รู้ความจริงว่า เงินไม่ใช่สิ่งสำคัญเหนือกว่าคุณค่าชีวิตของแต่ละคน หากผู้ใดทำงานจากใจจริงมาแล้ว ทำให้สามารถยังรู้คุณค่าชีวิตตนเองได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมมีโอกาสยังรู้คุณค่าชีวิตผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งเช่นกัน นอกจากนั้นหากรากฐานจิตใจแต่ละคนยังรู้คุณค่าชีวิตผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง ผู้หนึ่งย่อมรู้คุณค่าชีวิตตนได้อย่างลึกซึ้งร่วมด้วย ชีวิตคนส่วนใหญ่ในสังคมคงไม่ตกอยู่ในสภาพดังที่พบเห็นได้ในขณะนั้นแน่นอน

น้ำใจระหว่างผู้ใหญ่กับชนรุ่นหลัง

จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ชีวิตฉันให้ความรักความจริงใจแก่ชนรุ่นหลัง อีกทั้งนำปฏิบัติบนพื้นฐานดังกล่าวมาโดยตลอด ความรู้สึกจากใจอันเป็นธรรมชาติ จึงทำให้มีสายสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกัน แม้การแสดงออกโดยไม่มีการพูด แต่อีกฝ่ายหนึ่งย่อมรู้ได้เอง

สิ่งดังกล่าวจึงมีผลสอนใจฉันให้รู้ว่า สื่อจากใจที่แสดงออก แม้อ่านจากแววตาและการปฏิบัติ ย่อมมีผลถึงใจอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง

ฉันจึงรู้อยู่ในใจตัวเองตลอดเวลาว่า รากฐานความรู้สึกซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ว่าการปฏิบัติจะปรากฏออกมาอย่างไร แต่ความรู้สึกประทับใจจากอีกฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดความรักที่เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

จากเหตุดังกล่าว ทำให้พบความจริงว่าช่วงหลังๆ ไม่ว่าจะเดินทางไปทำอะไรที่ไหน มักมีชนรุ่นหลังเข้ามาจูมมือ หรือช่วยประคับประคองด้วยความรู้สึกห่วงใยอยู่เสมอ

ขณะนั้น ฉันหวนกลับมาค้นหาความรู้สึกที่อยู่ในใจตัวเอง ทำให้รู้ว่า ตนไม่คิดจะให้ใครต้องมาช่วย เนื่องจากทำให้รู้สึกเสียคุณค่าจิตใจและ

บุคลิกภาพร่วมด้วย

ครั้นหวนกลับไปพิจารณาความจริงจากใจอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งแสดงความรักและห่วงใย ร่วมกับเหตุที่ตนไม่คิดทำร้ายจิตใจใคร จึงทำให้ยอมทำตาม แต่ก็ไม่ใช่ฝันใจ หากรู้ว่าเมื่อด้านหนึ่งให้ความรักและศรัทธาอีกทั้งแสดงออกโดยการปฏิบัติ ย่อมเป็นความสุขจากใจผู้ปฏิบัติจึงช่วยให้ตนมีความสุขร่วมด้วย ดังนั้น ความซึ่งใจจะหวางกันยอมมาจากคนละทาง แต่เมื่อมาพบกันแล้วย่อมสานสัมพันธ์ถึงกันได้อย่างสนิทใจ

ดังที่มักกล่าวว่า พบกันครึ่งทาง แต่ความจริงทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกร่วมกันลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น ทั้งนี้และทั้งนั้นหากใจถึงซึ่งกันและกันจริง ย่อมไม่มีการแบ่งเส้นว่า ครึ่งทางหรือแค่ไหน ทำให้รู้ว่าคำพูดเป็นเพียงสิ่งซึ่งใจตัวเองสมมุติขึ้นมาใช้แทนความหมายที่ควรจะเกิดจากใจจริงเท่านั้น

การสอนชนรุ่นหลังจากชีวิตจริง

บางครั้ง เมื่อสบโอกาส ผู้ใหญ่ควรสอนชนรุ่นหลังจากการปฏิบัติ ให้รู้ว่าการตัดสินใจทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่การใช้สติกับความคิด นอกจากนั้น การสอนชนรุ่นหลัง หากผู้ใหญ่มีความจริงใจ ควรตัดสินใจเสีย แต่เป็นการเสียซึ่งอยู่บนพื้นฐานการรู้เหตุรู้ผลช่วยให้มีการประเมินตัวเอง ทำให้มีความมั่นใจสูงมาก

ครั้งหนึ่ง ขณะที่ฉันเดินทางลงไปภาคใต้ระหว่างช่วงน้ำท่วม ซึ่งกระแสน้ำในสายธารค่อนข้างแรงมาก หากนำมาเปรียบเทียบกับอายุตัวเองซึ่งถึง ๔๐ ปีแล้ว ฉันยืนคิดอย่างเสียวๆ โดยประเมินพลังความเร็วของกระแสน้ำร่วมกับความกว้างของลำธาร อีกทั้งหวนกลับมาประเมินกำลังตัวเองร่วมกับข้อมูลซึ่งตนได้รับจากประสบการณ์ชีวิตเข้าไปเก็บไว้ในใจจากช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้มั่นใจมากขึ้น

ฉันตัดสินใจว่ายข้ามกระแสน้ำซึ่งกำลังไหลเชี่ยว โดยท่ามุ่มสวนขึ้นไปด้านหน้า ตามที่ตนคิดว่า จากพละกำลังเท่าที่มีอยู่จะสามารถว่ายน้ำข้ามไปถึงเป้าหมายได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ลูกศิษย์ที่ติดตามมาซึ่งยืนอุ้มริมตลิ่ง ไม่ทันรู้ตัวจึงไม่อาจห้ามไว้ทัน เขาจึงพูดว่าฉันดี้อ แต่แท้จริงแล้วตนรู้อยู่ในใจว่านั่นคือความรักความห่วงใยจากน้ำใสใจจริงของเขา กับอีกด้านหนึ่งซึ่งคิดว่า ถึงห้ามไว้ก็คงไม่เชื่อ นอกจากนั้นยังพูดว่าโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว คงไม่ต้องพูดอะไรกันมาก

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว ถือเป็นกรณีตัวอย่างลักษณะหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการรู้จักกัน ทำให้เกิดความรักความเห็นใจและความเข้าใจซึ่งกันและกัน อย่างลึกซึ้งระหว่างผู้ใหญ่คนหนึ่งกับชนรุ่นหลังซึ่งมีพื้นฐานจิตใจถึงกันมาแล้วแต่อดีต

สรุปแล้วกรณีนี้ หากมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้งคงรู้ว่า มีประเด็นสำคัญอยู่เพียงหนึ่งเดียว สิ่งนั้นก็คือการสอนชนรุ่นหลังโดยการปฏิบัติเพื่อบอกจากใจ บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเอง ให้รู้ได้เอง

ดังที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีวิญญานความเป็นครูอย่างแท้จริง ย่อมทุ่มเทให้แก่ศิษย์ได้ทั้งชีวิต ซึ่งคงไม่ใช่เพียงการใช้เวลาและคำพูดสอนศิษย์ให้อยู่กับห้องเรียนและหนังสือ ตำรา รวมทั้งเครื่องมือซึ่งตนเชื่อว่าทันสมัยด้านเดียว แต่ควรให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติจากใจที่สัมผัสอยู่กับพื้นดิน อันเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตนเองอย่างลึกซึ้ง

ภาพรวมเท่าที่นำมาเล่าไว้ในที่นี้ เพียงแค่วิจิตรเกี่ยวกับการว่ายนํ้าข้ามลำธารแบบทวนกระแสน ผู้ที่คิดได้รอบด้าน และค้นหาความจริงได้อย่างลึกซึ้ง น่าจะรู่ว่านี้อาจ กระบวนการคิด ซึ่งมีพื้นฐานเป็นผลช่วยให้สามารถคุ้มครองรักษาและเป็นร่มเงาให้กับชนรุ่นหลังได้รับความอบอุ่นใจซึ่งสามารถรู้ได้เองหลังจากการปฏิบัติผ่านพ้นมาแล้ว

ฉันยังมีกรณีลักษณะอื่นอีกอย่างหลากหลาย ซึ่งคงไม่อาจนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ แต่ใคร่ขออนุญาตสรุปฝากไว้ว่าผู้ใหญ่แต่ละคนที่มีความเป็นผู้ใหญ่ย่อมให้จิตใจแก่ชนรุ่นหลัง แม้บางครั้งอาจรู้สึกเสี่ยงบ้างแต่ถ้าผู้ใหญ่ไม่ยกความสำคัญของชนรุ่นหลังไว้เหนือตนแม้แลกด้วยชีวิตตัวเอง สังคมคงไม่อาจผ่านพ้นวิกฤตที่กำลังเผชิญอย่างหนักอยู่ในขณะนี้ไปได้

ควรมองให้ถึงความจริง

ดังนั้น การที่ความจริงซึ่งปรากฏผลให้เห็นได้ในสังคม ยังคงมีการสสารภาพตัวเองว่า ต้องช่วยผู้สูงอายุ นั่นคือบทสรุปที่เห็นได้ชัดเจนว่า ภายในวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงของชีวิตแต่ละคนในปัจจุบัน มีกระแสที่สะท้อนปัญหาปรากฏเป็นความจริงให้เห็นได้ว่า การพึ่งพาตนเองของคนในสังคม มีสภาพหย่อนยานลงไปทุกขณะ หากสามารถนำปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ย่อมเกิดผลกระทบ ทำให้นำไปคิดค้นหาความจริงได้เอง

การที่กระแสความรู้สึกจากคนส่วนใหญ่ในสังคม สะท้อนภาพความจริงจากรากฐานจิตใจออกมาสู่วิถีทางที่สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือผู้สูงอายุ หากมองด้านหนึ่งอาจรู้สึกว่าเป็นการยอมรับสภาพ แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่ง น่าจะอ่านความจริงได้ว่า ผลการพัฒนาคนในสังคมตกอยู่ในสภาพซึ่งทำให้คนจำต้องสูญเสียคุณค่าตนเองกว้างขวางมากขึ้น

ทุกสิ่งย่อมมีความจริงอยู่ในใจตนเอง หากแต่ละคนสามารถรักษาสัจนี้ไว้ให้ชัดเจนอยู่ได้ และมุ่งมั่นทำงานจากจุดนี้เป็นอย่างดีที่สุด ภาพรวมทั้งหลายย่อมมีโอกาสหวนกลับมาฟื้นฟูรากฐานจิตใจแต่ละคนได้อีกอย่างแน่นนอนที่สุด ไม่ว่าสภาพที่พบได้ในปัจจุบันจะปรากฏต่อไปอีกนานแค่ไหน

ดังนั้น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หากต่างฝ่ายให้ความสำคัญและให้เกียรติแก่กัน ทั้งสองฝ่ายย่อมมีความสุขและความสำเร็จร่วมกัน อีกทั้งยังมีผลช่วยให้สังคมมีบรรยากาศน่าอยู่ เนื่องจากอยู่แล้วมีความอบอุ่นใจ และมีความสุข

ผู้สูงอายุคือใคร... มีอยู่ที่ไหน?

จากภาพรวม และเนื้อหาสาระเท่าที่นำมากล่าวแล้วทั้งหมดในบทความเรื่องนี้ ถ้าใครรู้ได้ถึงน่าจะมองเห็นคำตอบได้เองว่า หากมองให้ลึกซึ้งถึงความจริงซึ่งอยู่ในใจ ควรเห็นได้ว่าผู้สูงอายุ ไม่มีตัวตน ให้ยึดถือได้

หากมองภาพภายนอก จากอดีตถึงปัจจุบัน คนยุคนี้มักมีแนวโน้ม

ทำให้รู้สึกว่ ผู้สูงอายุ คือชีวิตคนที่ใกล้จะหมดสภาพ ทำให้ช่วยเหลือตนเองได้ยากยิ่งขึ้น

หากมองเห็นความจริงจากยุคปัจจุบันควรจะพบได้ว่า ทุกวันนี้ สภาพผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้จากคนทุกวัย อีกทั้งยังแพร่กระจายจากผู้ใหญ่ลงมาสู่เยาวชน ซึ่งเป็นคนรุ่นหลัง

แม้ผู้ซึ่งชีวิตถึงช่วงเกษียณซึ่งทางการกำหนดไว้ก็ยังมีกรเรียกร้องขออยู่ต่อ กับอีกด้านหนึ่งผู้ที่ขึ้นไปมีอำนาจหลายคน มักใช้วิธีปฏิบัติเพื่อเตรียมการณั้ไว้ล่วงหน้า ให้ตนสามารถก้าวต่อไปในสภาพที่มีหน้าตาและมีรายได้ส่วนตัวจากสังคมต่อไปอีก

จึงยากที่จะหวนกลับมามองเห็นความจริงจากใจตัวเองและใช้พื้นฐานดังกล่าว ยืนหยัดอยู่ได้อย่างสง่างาม อีกทั้งมีความภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นคนให้เป็นที่ประจักษ์ได้อย่างเด่นชัด

5 มิถุนายน 2545

ทำไมต้องประเพณีพลวาน?

ทำไมต้องประเมิน ผลงาน?

บทนำ

ปัญหาการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่ถูกถกเถียงมานานแล้ว จนกระทั่งช่วงหลังๆ ได้มีการนำเรื่องนี้เข้าไปเน้นความสำคัญภายในระบบการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นระบบราชการ และระบบธุรกิจ ลามไปถึงระบบการจัดการศึกษา จนกลายเป็นเรื่องที่ต้องทำ เมื่อคิดว่าต้องทำเป็นทางการย่อมมีการนำมาบังคับใช้ภายในกฎระเบียบของการปฏิบัติงาน ดังที่ปรากฏเป็นความจริงอยู่ในปัจจุบัน

หากคนไทยไม่ใช่คนลืมนง่ายอย่างที่ช่วงหลังๆ มีการพูดกันอย่างกว้างขวาง น่าจะหวนกลับไปทบทวนตัวเองสู่อดีตไม่ว่ายาวนานแค่ไหน หากยังสามารถรักษารากฐานจิตใจที่มีความเป็นตัวของตัวเองเอาไว้อย่างมั่นคงมาโดยตลอด ดังเช่นที่ผู้ใหญ่ในอดีตเคยสอนไว้ว่า จงเป็นไทแก่ตนเอง

มาถึงช่วงนี้ แม้หวนกลับไปมองสู่อดีต น่าจะรู้ความจริงได้เองว่าคนไทยยุคก่อน ไม่จำเป็นต้องคิดที่จะให้มีการประเมินผลงานของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ หรือภายในระบบการจัดการที่เป็นทางการแต่อย่างใด แต่ผลงานในยุคนั้นก็เป็นที่น่าเชื่อถือได้มาก

วิธีการเปลี่ยนแปลงที่เน้นความสำคัญ ของวัตถุนิยมมากขึ้น

โลกมนุษย์ทุกวันนี้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไปแล้วอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังรวดเร็วยิ่งขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง โดยเหตุที่มนุษย์นำเอาความหลากหลายของสิ่งดังกล่าว มาแปรสภาพเป็นรูปวัตถุเพื่อหวังสนองความสะดวกสบายของตน

อย่างไรก็ตามในเมื่อมนุษย์มีทั้งร่างกายและจิตวิญญาณ ดังนั้นการที่มนุษย์นำสิ่งต่างๆ มาแปรสภาพ เพื่อสนองความต้องการแห่งตนอย่างหยุดได้ยาก ย่อมมีผลทำลายจิตวิญญาณความรับผิดชอบ ซึ่งตนพึงมีต่อสังคมโดยหน้าที่ นอกจากนั้นแล้ว รากฐานจิตใจยังถูกเปลี่ยนแปลงมาอยู่ในสภาพที่เห็นแก่ตัวมากขึ้น ซึ่งความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทำให้เกิดนิสัยมองสิ่งต่างๆ ออกจากตัวเองด้านเดียว แทนที่จะหวนกลับมาพิจารณาค้นหาความจริงจากใจตนเองซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งให้มองเห็นได้ชัดเจนให้มองเห็นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในปัจจุบัน สภาพดังกล่าวจะเห็นได้โดยทั่วไปจากนิสัยอันเป็นธรรมชาติของคนส่วนใหญ่ ที่สะท้อนความขัดแย้ง เพิ่มองศารุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้มีโอกาสอ่านความจริงจากใจคนได้ว่า มองเห็นความสำคัญของตัวเองเหนือกว่าผู้อื่น ยิ่งเป็นคนระดับบน ซึ่งมีความรู้สึกต่อชนรุ่นหลังและคนระดับล่าง เพียงแต่ว่าจะแสดงออกอย่างเปิดเผยหรือเก็บซ่อนไว้ในใจเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงภายในกระบวนการจัดการศึกษา

เราเชื่อกันมาโดยตลอดว่า ผลการจัดการศึกษาควรจะมีบทบาทสำคัญกำหนดความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และมีผลสำเร็จที่สาเหตุผลถึงการจัดการสังคมตลอดจนการเมืองและเศรษฐกิจ

แต่ช่วงหลังๆ การถ่ายทอดอิทธิพลวัตถุนิยมที่แฝงมาในรูปแบบการจัดการศึกษา ซึ่งถ่ายทอดมาจากอิทธิพลความเจริญทางวัตถุของกลุ่ม

ประเทศวัฒนธรรมตะวันตก มีผลหล่อหลอมให้คนท้องถิ่นในกลุ่มประเทศ
เขตร้อน รวมถึงคนในสังคมไทย ได้รับการฝังหัวให้เชื่ออย่างแน่นหนาว่า
ความรู้ตั้งแต่ละคนได้รับจากการศึกษา เป็นสิ่งที่อยู่ในโรงเรียนในหนังสือ
ตำรา และคำสอนจากครู

อนึ่งหากพิจารณาจากรากฐานจิตใจที่เป็นกลางถึงระดับหนึ่ง ย่อม
มองเห็นความจริงได้ว่า ไม่ว่าการสอนในโรงเรียนก็ดี จากหนังสือตำราที่มี
ผู้เขียนก็ดี แม้จากคำบรรยายของครูในชั้น ล้วนสะท้อนให้เห็นทิศทางออก
จากตัวเองด้านเดียวเช่นกัน

แน่นอนที่สุด เยาวชนซึ่งรากฐานจิตใจยังขาดความลึกซึ้ง จึงไม่
อาจแข็งแกร่งพอที่จะต่อสู้กับอิทธิพลครอบงำจากสภาพดังกล่าวแล้วได้
ย่อมรับรูปแบบและทิศทางความคิดดังกล่าวเข้าไปฝังลึกไว้ในรากฐาน
จิตใจตนเองเป็นส่วนใหญ่

มีจำนวนน้อยมากที่มีภูมิคุ้มกันเพียงพอ เพื่อรักษาความเป็นตัว
ของตัวเองให้มั่นคงอยู่ได้ ทำให้วิถีชีวิตจำต้องตกเป็นทาสกระแสนี้ดังกล่าว

รากฐานจิตใจคนส่วนใหญ่ในสังคมลักษณะนี้จึงตกอยู่ในสภาพ
สูญเสียคุณค่าที่ควรจะหยั่งรู้ความจริงจากใจตนเองได้อย่างปราศจากการ
รู้สึกได้

การประเมินผลการปฏิบัติงานควรอยู่ที่ไหน

มีบางคนแม้เป็นส่วนน้อยที่มักกล่าวว่า ยิ่งเรียนยิ่งไม่รู้ หมายความว่า
ยิ่งเรียนสูงยิ่งห่างจากการรู้ตนเองมากขึ้น ดังนั้นช่วงหลังๆ ชีวิต
คนส่วนใหญ่จึงหันไปพึ่งสิ่งประดิษฐ์ซึ่งอยู่นอกจิตใจตัวเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง
สิ่งเหล่านี้หาใช่ของจริงไม่

ประจักษ์พยานที่เห็นได้ชัด ถ้าจะกล่าวว่าการประเมินผลงาน ต้อง
มุ่งไปให้คนอื่นเป็นผู้ประเมินแทนการประเมินตัวเองอย่างที่เคย
ปฏิบัติ หาใช่หมายความว่า ให้ตัวเองประเมินผลงานของตนไม่ โปรดอย่า
เข้าใจสับสนว่า ความหมายของการประเมินตัวเอง หมายถึงการประเมิน

ผลงานตัวเอง แต่ขอให้หวนกลับไปมองที่รากฐานจิตใจ ถ้าคนรู้จักประเมินตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติ การปฏิบัติงานย่อมมีคุณภาพให้เชื่อถือได้อยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องสร้างการประเมินผลไว้ในระบบ

ความจริงแล้ว ถ้าคนยังสามารถรักษาความจริงเอาไว้ในจิตวิญญาณตนเองได้ทำให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงสุดและรู้จักละอายต่อบาป การประเมินตนเองนั้นแหละน่าจะถือได้ว่าควรแก่การเชื่อถืออย่างแท้จริง นอกจากนั้นหากคนสามารถประเมินตนเองได้ย่อมหมายความว่าความรับผิดชอบตนเองในผลงานซึ่งตนปฏิบัติไว้แล้ว ผู้ปฏิบัติย่อมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต

ในเมื่อสังขธรรมคือความจริงที่อยู่ในใจของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนความจริงซึ่งอยู่ในใจผู้อื่นย่อมถือเป็นความจริงสำหรับผู้นั้น จึงไม่อาจนำมาใช้ประเมินความจริงของผู้ซึ่งไม่ใช่ตนเองได้

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะทำให้มองเห็นได้ชัดเจนว่า การนำเอาประเด็นประเมินผลงานมาใช้ในระบบการจัดการบุคคลจึงน่าจะเป็นของปลอมมากกว่าของจริง คงต้องเข้าใจว่าคนทุกวันนี้ยมสิ่งปรุงแต่งมากกว่าของจริงซึ่งมีอยู่แล้วในรากฐานจิตใจตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ

จากสองด้านสู่จุดที่เป็นหนึ่งเดียวกัน

ช่วงนี้หลายคนคงรู้สึกว่ สภาพทั่วไปในสังคมกำลังวิกฤตหนักมากยิ่งขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างจะพลอยไปตามกระแสเดิม ซึ่งตกอยู่ภายใต้ภาวะครอบงำของอิทธิพลวัตถุ ย่อมส่งผลสะท้อนกลับมาทำลายตัวตนเองหนักมากยิ่งขึ้น

ครั้นจะปล่อยให้พังตนเอง คนผู้มีคุณสมบัติเช่นนี้ให้เชื่อถือได้ ซึ่งปัจจุบันนี้มีน้อยอยู่แล้ว อีกทั้งนับวัน ยิ่งลดลงไปเรื่อยๆ ดังนั้นสภาพสังคมเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังคงต้องพบกับปัญหาหนักมากยิ่งขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติได้กำหนดความจริงไว้ว่า ไม่มีสิ่งใดในโลก จะสูญเสียไปทั้งหมด ดังนั้นผู้ที่มียากฐานจิตใจเข้มแข็งที่สุด น่าจะดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นก็ตาม แล้วในที่สุด ย่อมเกิดโลกหน้าฟ้าใหม่

อนึ่ง หากมียากฐานจิตใจเป็นกลาง ย่อมรู้ได้ถึงความจริงว่า สังคมไม่ได้วิฤต แต่คนผู้มีกิเลส ยังมีมากก็ยิ่งรู้สึกว่กำลังวิฤตหนัก แท้จริงแล้วคือวิธีการเปลี่ยนแปลงที่มีการหมุนวนเป็นวัฏจักร กำลังหมุนทิศทางกลับคืนมาบรรจบครบรอบ เพื่อเริ่มต้นวิธีการเปลี่ยนแปลงสู่อบัตไปเท่านั้น

บทสรุป

จากคำถามที่ว่า ปัญหาการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ที่ไหน? คำตอบคือ อยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคนนั่นเอง ดังนั้นหากการปฏิบัติงานใดก็ตาม ผู้ปฏิบัติมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและมีความรักความจริงใจต่อทุกคนแล้ว ผลงานชิ้นนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้ระบบการประเมินผลภายในกฎระเบียบ

แม้ให้ผู้อื่นมาประเมิน ย่อมไม่ตรงกับความจริงซึ่งอยู่ในใจของผู้ปฏิบัติ ผลการประเมินในพิธีการ หากขาดความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจ ผู้ปฏิบัติ ย่อมขาดความเชื่อถืออย่างแน่นอน ดังเช่นที่กล่าวกันว่า ประเมินเสร็จแล้วก็เก็บเข้าลิ้นชักโต๊ะ จะนำไปใช้งานใดก็เชื่อถือได้ยาก

26 กุมภาพันธ์ 2545

บทสัมภาษณ์

ศ.ระพี สาคริก

บทสัมภาษณ์

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

มูลนิธิ ได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ระพี สาคริก
เปิดบ้านของท่าน เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2545 ให้สัมภาษณ์เพื่อเพิ่ม
เติมความคิดเห็นของท่านลงในหนังสือนี้

การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างกันเอง อาจารย์จะใช้คำพูดแทนตัวท่าน
เองว่า ‘พ่อ’ ทุกคำ และให้ความเมตตาเรียกคนรุ่นหลังว่า ‘ลูก’ แต่หาก
อายุอ่อนมากๆ ท่านก็จะแทนตัวเองว่า ‘ปู่’

การถอดการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นการสรุปความจากการจดบันทึก
ดังนี้

1. วิวัฒนาการเกษตรกรรมไทยเป็นอย่างไร แนวโน้มจะดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร

หวนกลับไปมองเกษตรกรรมไทยในอดีต เราจะเห็นได้ว่า “เกษตร
กรรม” เป็นได้ทั้งอาชีพ และ วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ

- **อาชีพ** คือการงานอาชีพพื้นฐานของคนระดับล่าง พวก
ชาวไร่ ชาวนา ชาวสวนถือเป็นรายได้ ทำเพื่ออยู่เพื่อกินหรือ เป็นการทำ
มาหากินก็ตามแต่

- **วัฒนธรรม** คือเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมติดพันดิน หรือที่
ได้รับการสืบทอดสืบพันธุ์กัน ซึ่งแรกเริ่มเพื่อเอาชีวิตรอด จนเป็นระบบการ

สร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรมเป็นลำดับ ทำให้ชุมชนมีจิตสำนึกตระหนักในคุณค่าและกตัญญูต่อธรรมชาติ เป็นพิธีกรรม ความเชื่อ และประเพณี เช่น วัฒนธรรมข้าวมีนัยสำคัญต่อพลังอำนาจชุมชนชาวนา ทั้งด้านพลังกาย พลังสติปัญญา พลังคุณธรรม ทำให้ชุมชนมีจิตสำนึกเป็นหนึ่งเดียวกัน มีศักดิ์ศรี มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นฐานของท้องถิ่น ถ้าเราไม่ลืมตัว ไม่ลืมกระบวนการธรรมชาติ เราย่อมพบกับความยั่งยืน เพราะดิน น้ำ ป่า พืชท้องถิ่นที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ฯ เดิมมีความอุดมสมบูรณ์พร้อมทั้งหมด

ขอบเขตท้องถิ่นจะอยู่ไหน จะว่าเป็นนามธรรมก็ได้ หรือเป็นรูปธรรมก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า ‘กล้วยไม้ไทย’ ไม่มี เป็นเพียงสิ่งสมมุติ มีแต่กล้วยไม้ท้องถิ่น หรือ กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ เนื่องจากมีอยู่ตามธรรมชาติภายในแต่ละประเทศ แม้ชนิดเดียวกันอาจพบอยู่ในหลายประเทศก็ได้

พอผ่านวัฒนธรรมข้าวมาแล้วถึง 4 แผ่นดิน อดีตที่เป็นมากระบวนการธรรมชาติมีอย่างพร้อมมูล สมัยก่อนถ้าใครบอกว่า “ปลูกข้าวใส่ปุ๋ย” จะได้รับการหัวเราะเยาะแน่ เพราะดินมีความสมบูรณ์พร้อมมาก

ฟางข้าวก็เช่นเดียวกัน มีความสมบูรณ์เหมาะสำหรับเพาะเห็ด เมื่อคนนิยมเพาะเห็ดฟาง ฟางข้าวก็จะได้รับการเกี้ยวสูง เพราะจะได้เหลือต่อชั่งยาว ภายในโรงตอซังมีไมซีเรียมซึ่งเป็นอาหารชั้นดีของเห็ดฟาง

ตอนไปเรียนที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรพอดิ นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาเกษตร-กรรมจะถูกส่งไปเรียนที่ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดระบบเกษตร-กรรมมาจากสหรัฐอเมริกาอีกทีหนึ่ง สมัยนั้นมีการนำรถแทรกเตอร์เข้ามาใช้ในไร่นา ถือเป็นการหุรหุรา และทันสมัยมาก

“ความทันสมัย” นับเป็นศัตรูตัวร้าย เพราะทำให้หลงลืมตัว หลงตามกระแสนิยมต่อไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะหลงกับคำว่า ‘เกษตรสมัยใหม่’ หรือ ‘เกษตรก้าวหน้า’ จนกระทั่งในที่สุด เราคงต้องพบกับจุดจบจนได้

การเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้ความแห้งแล้งมาเยือน ดินเสื่อมเพราะใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เรารับเอาวัตถุ เครื่องจักรกล ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ

เข้ามา ซึ่งขณะนี้เป็นที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า เป็นเรื่องธุรกิจ ซึ่งพยายามชักจูงเกษตรกรให้เป็นไปในทางทำลายการพึ่งตนเอง

ตัวอย่างนี้จะเห็นได้ชัดเจน แม้แต่ในวงการกล้วยไม้ เมื่อย้อนเวลากลับไปในช่วงทศวรรษแรกของวงการ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ยังผลิตปุ๋ยใช้เอง ผิดกับยุคหลังเกษตรกรกลับต้องซื้อปุ๋ยมาใช้ เพราะโฆษณาชวนเชื่อและการตลาด ซื้อปุ๋ยมากถึงขนาดได้รับโชคไปเที่ยวเมืองนอก หรือได้รับแจกเสื้อยืดจนไม่รู้ว่าใส่ยังงัยให้หมด

นิสัยบริโภคนิยม เราลืมตัวโดยไป “บริโภคราคาความคิด” เป็นฐาน ทำให้บริโภคเป็นกระบวนตั้งแต่คนระดับบนลงมาถึงระดับล่าง แรกเราก็บริโภคเอาความคิดเอาอย่างต่างชาติ เราเรียนเพื่อรู้บริโภค มิใช่เรียนเพื่อรู้ทัน จนกระทั่งเป็นการทำลายพื้นฐานของตัวเอง เราเชื่อว่าการค้นคว้าวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นคนที่ก้าวเท้าเข้าไปสู่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังถูกเรียกว่าเป็นนักวิชาการอีกด้วย

พอมองว่าแนวโน้มของเกษตรกรรมถูกใช้ไปในการหากิน เราแยกการเกษตรกรรมออกจากวัฒนธรรม เหมือนมองว่า ‘ครูเป็นอาชีพ’ เท่านั้น ไม่มองว่าครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติอีกต่อไป ถ้าเรามองเน้นเรื่องวัตถุดิบของเกษตรกรรมก็จะเป็นไปตามกาลเวลา แนวโน้มจะถูกใช้ในการหากิน ขนาดมีการจัดตั้ง “กลุ่ม” “สหกรณ์” เหล่านี้ก็ถูกบิดเบือนกลายเป็นเครื่องมือหากินของคนอื่นอยู่ดี เรื่องนี้ต้องดูญี่ปุ่นเป็นอุทธาหรณ์ ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นสามารถผลิตปืนใหญ่ขึ้นต่อสู้ได้เอง โดยคาดคะเนไว้แล้วว่าให้มีประสิทธิภาพยิงได้ไม่กี่ทีแล้วให้ระเบิด เมื่อฝ่ายข้าศึกศัตรูยิงปืนใหญ่ได้แล้ว ปืนใหญ่ก็จะระเบิดพอดี ข้าศึกก็ถูกระเบิดตาย

ทางออกของเกษตรกรรมไทยในสายตาของพ่อ จะต้องดึงการเกษตรกรรมให้กลับมาเป็นอาชีพที่อยู่บนฐานวัฒนธรรม ไม่ควรแยกการเกษตรเป็นเพียงอาชีพเท่านั้น ถ้าแยกก็แยกหมดด้วยกันทั้งคู่ จะทำให้เป็นอาชีพที่ไม่ยั่งยืน ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ชุมชนอ่อนแอลง

2. ในมุมมองของอาจารย์เกษตรกรรมยั่งยืนคืออะไร มีแนวคิด รูปแบบ วิธีการ แตกต่างจากเกษตร แบบพอเพียงอย่างไร

เหมือนกันแหละ เราต้องดูที่แนวคิด ให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ มี
ทั้งการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นรากฐาน และมีการพัฒนาใช้ประโยชน์ที่ไป
อย่างมีสติ

คำว่า “พอเพียง” หมายถึง ความสมดุลภายในตัวเองทั้งร่างกาย
และจิตใจ ซึ่งคือจุดรวมของความพอเพียง

ส่วนคำว่า “ยั่งยืน” กำหนดได้ด้วยใจ จะไปขีดเส้นให้ทุกคน
เหมือนกันไม่ได้ ให้กลับมาทำการเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง เกษตรกรรม
ธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เกษตรที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ หรือ
รูปแบบใดก็ได้แล้วแต่ ให้หลากหลายรูปแบบได้ แต่ต้องเป็นเกษตรกรรมที่
รับผิดชอบต่อธรรมชาติแวดล้อม ส่วนรูปแบบ วิธีการ ไม่ต้องไปยึดติด
เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายได้

3. เกษตรกรรมเคมีสร้างผลกระทบอะไรบ้าง

เกษตรกรรมเคมี เกิดจากกิเลสมนุษย์ แยกสาร สิ่งที่มีอยู่ใน
ธรรมชาติออกเป็นส่วนๆ เลือกลีบเฉพาะส่วนที่ต้องการ และทิ้งสิ่งที่เหลือ
ออกไป เช่น ต้องการเร่งการเจริญเติบโตของพืช ก็ใส่ปุ๋ย ใส่ๆ ไปจน
กระทั่งดินเสื่อม และพืชอ่อนแอลง ในที่สุดก็ต้องเจ็บบวด ก็ต้องกลับมา
หาธรรมชาติ กลับมาหาความจริง ความดี ความงาม คือต้องกลับมาละ
กิเลส ถ้ารู้จริงจะไม่มีทางวนกลับไปทำเกษตรกรรมเคมีได้อีก นี่พูดถึง
คนๆ เดียวที่มีประสบการณ์จากเกษตรกรรมเคมีนะ ไม่ได้พูดถึงคนรุ่นลูก
รุ่นหลาน ซึ่งต่อช่วงมาอาจไม่ได้รับรู้พิษสงของมัน หรือรู้มาบ้างแต่ไม่เคย
เจ็บบวดกับมันก็อาจจะย้อนกลับไปทำเกษตรกรรมเคมีอีก และถ้าเจ็บบวด
เมื่อไร ก็คงต้องกลับมาหาธรรมชาติ กลับมาหาความจริง

4. จากข้อ 3 รัฐบาลน่าจะส่งเสริมให้เกษตรกร ได้ทำเกษตรกรรมยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

รัฐบาลเป็นเพียงสิ่งสมมุติ กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดขึ้นมาเอง เป็นของสมมุติทั้งนั้น ตัวเราเองต้องทำให้ดีที่สุด สิ่งทีล้อมกรอบเรามีสารพัด ขอให้ทำลงไปที่รากฐาน ไม่มีเงินเราก็มีความสุขได้

ไม่ควรลืมว่าการเกษตรกรรมเป็นวัฒนธรรม ยิ่งคนที่อยู่ระดับบน ยิ่งล้มหมดเลยจะไปเน้นการงานอาชีพ ขอให้ทำลงไปที่รากฐาน ไม่มีเงินเราก็มีความสุขได้ การฟื้นฟูวัฒนธรรม ก็ขอให้ทำจากใจ อย่าให้เป็นการจัดฉากแสดงละครทำไม่ได้นานหรอก ผลอดตัวเมื่อไร ของแท้ก็ผุดขึ้นมาให้เห็นเองได้ทุกเมื่อเชื่อยาม

5. อาจารย์มีความหวังต่อเกษตรกรรมยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร อาจารย์ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคอื่นๆ นอกจากภาคราชการอย่างไร

ก็ต้องมีความหวังสิ ถึงได้เข้ามาทำ ถ้าไม่มีความหวังต่อเกษตรกรรมยั่งยืนก็คงไม่รับเป็นประธานกรรมการมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) เรามีความหวัง เราก็จะทำอย่างมีความสุข แม้ว่าเหลือคนเดียวก็จะทำ ใครจะว่า 'บ้า' ฉันก็จะทำ

การเกิดศรัทธาในสิ่งที่เราทำ สื่อทางจิตใจจะห่วงกันก็ถึงกันได้ แม้ไม่พูดก็ยังรู้ได้ คนเราถ้ามีรากฐานจิตใจเหมือนกัน มันก็จะมารวมกันเอง ไม่ต้องไปร้องเรียก หรือเรียกร้องไฉใด ขอแต่ให้นำวิถีชีวิตวัฒนธรรมเกษตรกรรมกลับมา ภูมิปัญญา ก็จะกลับมา วิญญาณความรักต่อพื้นดิน จะกลับมา พลังชุมชนก็จะกลับมา ความดีต่างๆ ก็จะกลับมา ไม่ทำอะไรด่วนได้ หรือทำลายธรรมชาติให้เสียหายหมด ถ้าเราปฏิบัติดีแล้ว คนอื่นเห็นเองว่าดีงาม ก็จะปฏิบัติตาม

ภาคผนวก

ประวัติชีวิตและงานของ...ศ.ระพี สาคริก

ประวัติชีวิตและงานของ...

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๖๕ ณ ตำบลวรจักร อำเภอป้อมปราบ กรุงเทพฯ เป็นบุตรคนโต ของขุนตำรวจเอกพระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) ข้าราชการในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพระตำรวจหลวง ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับคุณแม่สนิทภมรสุด

สมรสกับนางสาวกัลยา มนต์วิวัฒน์ บุตร พลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี อดีตหัวหน้าเสรีไทยค่ายกาญจนบุรี และรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปราม

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๖๙ เริ่มการศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนสามเสนวิทยาคาร แล้วย้ายโรงเรียนเรื่อยมาอย่างหลากหลายไม่ต่ำกว่า ๘ แห่ง ทั้งโรงเรียนใหญ่และโรงเรียนเล็ก

พ.ศ. ๒๔๘๐ ระหว่างที่เรียนอยู่ชั้นมัธยม ๗ กระทรวงศึกษาธิการปรับหลักสูตรมัธยมบริบูรณ์จาก ม.๘ มาเป็น ม.๖ โดยตัดเอา ม.๗ และ ๘ ไปไว้เป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัย แต่ก็อนุญาตให้ผู้เรียน ม.๗ และ ๘ อยู่เดิม ผ่านไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เลย กลับตัดสินใจย้อนมาเรียน ม.๖ อีกครั้ง ทั้งๆ ที่ผลการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก แต่ก็ไม่สนใจคิดจะเรียนให้ได้ทีหนึ่งในชั้น เพราะไม่ต้องการ

การเอาดีเหนือคนอื่น หากรู้และเข้าใจวิชาไหนจะนำมาสอนเพื่อนๆ อย่างไม่ปิดบัง

- เรียนซ้ำชั้นมัธยมบรณรณอีก ๒ ปี และได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ๒ ใบ โดยแบ่งเวลาไปสนใจงานด้านศิลปะ เช่น ดนตรี เขียนภาพ ปลูกต้นไม้ และคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วย

พ.ศ. ๒๔๘๓ เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๕ เข้าศึกษาต่อในคณะเกษตร วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมาถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๒ ก็มีประกาศสถาปนาวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย (หลักสูตร ๕ ปี) พ.ศ. ๒๔๙๐ จบปริญญาตรีเกียรตินิยมและสืบทอดบัณฑิตสาขาปฐพีวิทยา จากการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์ดินภาคกลางของประเทศไทยทางเคมีและทางฟิสิกส์ ๕ วิธี”

ชีวิตการทำงาน

พ.ศ. ๒๔๙๐ ผู้บริหารได้เสนอตำแหน่งให้บรรจุเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กรุงเทพฯ แต่กลับตัดสินใจออกไปทำงานค้นคว้าวิจัยที่สถานีทดลองกสิกรรม ที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีฐานะเป็นลูกจ้างชั่วคราวเช่นคนงานระดับล่าง ซึ่งในช่วงนั้นที่นั่นยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาหากมีสภาพเป็นชนบทมาก

- ได้ถูกมอบหมายให้ทำงานวิจัยเรื่อง พันธุ์ข้าว ผัก และยาสูบ และเป็นผู้ริเริ่มนำความรู้เกี่ยวกับงานวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ผลทางชีววิทยามาใช้กับงานค้นคว้าวิจัยการเกษตรเป็นครั้งแรกที่นั่น

- ใช้เวลาว่างและทุนส่วนตัวเริ่มต้นจับงานคันคว่ำ หาความรู้เรื่องกล้วยไม้ให้แก่ประเทศไทยอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก จากแรงดลใจที่เห็นคนเก็บกล้วยไม้ป่ามาขายส่งให้คนกรุงเทพฯ เพื่อส่งไปขายต่อต่างชาติ กับอีกด้านหนึ่งมีการสั่งกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศมาขายให้กลุ่มคนมีเงินนำมาเล่นและประกวดกันเอง โดยที่พบว่าส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งนำเข้ามา มีพ่อแม่พันธุ์ซึ่งเก็บจากป่าในประเทศไทยส่งไปขาย ดังเช่น ฟ้ามุ่ย เป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๙๒

ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการในกรมกสิกรรมที่กรุงเทพฯ อย่างเป็นทางการแต่เจ้าตัวยังคงทำงานอยู่ที่เดิม

พ.ศ. ๒๔๙๓

ถูกส่งย้ายครอบครัวเข้ากรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลว่า ต้องการนักวิจัยมีอดีตมาช่วยทำงานปูพื้นฐานการวิจัยปรับปรุงพันธุ์ข้าวของไทย เนื่องจากรัฐบาลรับนโยบายมาจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติให้เป็นแหล่งผลิตข้าวเลี้ยงชาวโลก เป็นอาจารย์สอนวิชา “ข้าว” และสอนวิชา “การวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางชีววิทยา” ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อาจารย์พิเศษประจำวิชา)

พ.ศ. ๒๔๙๕

เป็นผู้ริเริ่มโครงการพัฒนางานการกล้วยไม้ของไทย โดยมีการค้นคว้าวิจัยการให้บริการฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ และเผยแพร่ทางโทรทัศน์ช่อง 4 (ช่องแรกของประเทศที่เปิดดำเนินงาน) และจัดรายการวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งออกสิ่งพิมพ์เผยแพร่ โดยมุ่งที่ประชาชนและใช้ทุนซึ่งหาได้เอง อีกทั้งใช้เวลาว่างจากงานประจำ

พ.ศ. ๒๔๙๖

ได้รับทุน เอ.ไอ.ดี. ของรัฐบาลไปศึกษาดูงานการวิจัยและการผลิตข้าวในมลรัฐภาคใต้ของประเทศ สหรัฐอเมริกา และอบรมเรื่องการวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางการเกษตร ณ ศูนย์ฝึกอบรมขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ที่ประเทศอินเดีย

• ในช่วงนี้มีการจัดตั้ง “กรมการข้าว” จึงถูกย้ายมาสังกัด กรมการข้าวและรับตำแหน่ง “หัวหน้าแผนการโรงสี” ซึ่งมีโรงสีข้าวทดลอง อยู่ในบริเวณซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่สระ น้ำหน้าอาคารหอสมุดกลางของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และได้จัดตั้งห้องปฏิบัติการตรวจ คุณภาพข้าวขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งนอกจากงานค้นคว้ายังได้ ใช้สถานที่นี้เป็นที่ฝึกสอนและให้นิสิตทำวิทยานิพนธ์ด้วย

• ได้ใช้พื้นที่ด้านหลังโรงสีทดลองปลูกเรือนต้นไม้ ให้นิสิต ที่รักกล้วยไม้และมาขอรับการฝึกอบรมได้ใช้เป็นที่พักกล้วย ไม้ในยามว่าง จนมาถึงช่วงที่แนวทางและสนับสนุนให้คน ทั่วไปสามารถใช้กล้วยไม้ทำประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ อีก ทั้งให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมกันเองอย่างอิสระโดยมุ่งทำงาน “ทวนกระแสค่านิยมเก่า” ซึ่งมีความเชื่อนั่นความสำคัญ อยู่ภายในกรอบของอาหารที่กินได้ด้านเดียวมานาน

พ.ศ. ๒๕๐๐

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เริ่มความคิดจัดตั้ง “ภาควิชา พืชกรรม” (พืชสวนปัจจุบัน) จึงได้ขอตัวจากกรมการข้าว มาสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเปิดสอนวิชา กล้วยไม้ในหลักสูตรจากพื้นฐานทั่วไป และช่วงถัดมาแยก ออกไปเป็น วิชาการผสมและปรับปรุงพันธุ์ จนถึงวิชาการ จัดการและการค้ากล้วยไม้ และใช้วิธีการนำนิสิตลงทำงาน ให้บริการประชาชนร่วมกับอาจารย์ด้วย

• ผลงานได้กระจายไปสู่มุมกว้างจนเป็นที่ทราบกันทั่วโลก และจากปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นต้นมา ก็ถูกเชิญเป็นผู้ บรรยายทางวิชาการในที่ประชุมกล้วยไม้โลกทุกครั้ง

พ.ศ. ๒๕๑๑

ได้รับพระราชทาน “เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา” ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในด้านวิชาการ

พ.ศ. ๒๕๑๒

ได้รับการขอรับรองให้เข้าดำรงตำแหน่ง “เลขาธิการมหา-

วิทยาลัย” และตำแหน่ง “รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ”

- จากอุดมการณ์ในการทำงานให้กับสังคมโดยเน้นที่คนระดับล่าง ร่วมทำงานพัฒนาชนบทกับกลุ่มนิสิตทุกกลุ่ม

พ.ศ. ๒๕๑๓

ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง “ศาสตราจารย์” โดยไม่ต้องผ่านผู้ช่วยและรองศาสตราจารย์มาก่อน

พ.ศ. ๒๕๒๐

ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๑

เป็นประธานกรรมการจัดงานประชุมกล้วยไม้โลก ครั้งที่ ๙ ซึ่งมีการจัดแสดงพันธุ์กล้วยไม้จากทั่วโลกพร้อมด้วย มีผู้เดินทางมาร่วมงานกว่า ๓,๐๐๐ คน จาก ๕๐ ประเทศ โดยให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นศูนย์ประสานงานจากการอนุมัติของรัฐบาล แต่ไม่ได้ขอเงินงบประมาณสนับสนุนจากรัฐแม้แต่หน่วย ผลจากการจัดงานได้ทำให้มีเสียงจากประเทศต่างๆ กล่าวขวัญถึงและมักหยิบยกมาเป็นแบบอย่างจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๒๒

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย

พ.ศ. ๒๕๒๓

พ้นจากตำแหน่งอธิการบดี และรัฐมนตรี สมครใช้ชีวิตทำงานอยู่ที่ภาควิชาพืชสวนและมีผู้ทาบทามให้รับตำแหน่งประธานสภาข้าราชการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และระหว่างนั้นได้มีส่วนร่วมริเริ่มจัดตั้ง “ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ”

- ตัดสินใจลาออกจากประธานสภาข้าราชการ และลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ และตั้งสัจจะไว้ว่าจะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆ ที่มีอาณัติและอำนาจอีกต่อไป ยกเว้น

องค์กรการศึกษาและสาธารณกุศล

- ได้รับการทาบทามให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของทบวงมหาวิทยาลัย และมีการต่อวาระ วาระละ ๒ ปี เรื่อยมาจนถึง พ.ศ.๒๕๓๑ รวม ๔ วาระ และในช่วงนี้ได้รับพิจารณาให้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเป็นกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยที่มีการต่อวาระให้เรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ.๒๕๓๓ จึงได้ประกาศลาออกหมด
- หลังจากนั้นมา จะมั่งงานรับเชิญร่วมกิจกรรมสัมมนาประชุมวิชาการ เป็นผู้บรรยายพิเศษในที่ต่างๆ ทั้งจากสถาบันการศึกษาราชการ เอกชน และองค์กรอาสาสมัคร รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาโครงการพัฒนาซึ่งเน้นชนบทและเยาวชน และเน้นที่คุณธรรมและจริยธรรมรวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาบนพื้นฐานการพึ่งตนเองซึ่งถือปฏิบัติอย่างมั่นคงมาตลอดชีวิต
- นอกจากนั้นการได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมในต่างประเทศเท่าที่เป็นมาแล้ว ยังดำเนินต่อมาอีกทั้งกว้างขวางมากขึ้น และนำเอาข้อมูลซึ่งไปพบเห็นกลับมาผสมผสานกับรากฐานความคิดตนเองนำออกเผยแพร่สู่ประชาชนทุกูปลักษณะ รวมทั้งใช้ในโครงการซึ่งมีส่วนร่วม อีกทั้งให้ความสนใจใช้ชีวิตสัมผัสกับระดับพื้นดินอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
- นอกจากนั้น ช่วงหลังๆ ได้ให้ความสนใจเขียนบทความจากประสบการณ์ชีวิตทุกแง่มุมอย่างกว้างขวาง

ศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยคน เป็นสิ่งที่สมมุติทั้งนั้น...

...หากนักศึกษาหรือบุคคลใดยึดติดอยู่กับขอบเขตของศาสตร์สมมุตินั้น
ย่อมทำให้ชีวิตติดกับดักกรอบพรมแดนการเรียนรู้

นำสู่ภาวะสูญเสียคุณค่าชีวิตไปอย่างน่าเสียดาย...

ว:พี ลาลริก.

